

Kjartan Steffensen og Salah E. Ziade

Skoleresultater 2008

En kartlegging av karakterer fra grunnskoler og videregående skoler i Norge

Rapporter I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

© Statistisk sentralbyrå, juni 2009	Standardtegn i tabeller	Symbol
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Tall kan ikke forekomme	.
	Oppgave mangler	..
	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-7605-7 Trykt versjon	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-7606-4 Elektronisk versjon	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISSN 0806-2056	Foreløpig tall	*
Emne: 04.02	Brudd i den loddrette serien	—
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Sammendrag

I denne rapporten presenterer vi en kartlegging av elever sine resultater i grunnskolen og den videregående skole i Norge skoleåret 2007/08. Dette basert på karakterstatistikk for den enkelte elev, samt opplysninger om elevenes kjønn, alder, bostedsfylke, skoletilhørighet og familiebakgrunn hentet fra ulike administrative registre. Rapporten er i all hovedsak oppbygd på samme måte som tilsvarende rapporter fra tidligere år (Hægeland mfl. 2005, 2006, 2007 og Gravaas mfl. 2008).

Foruten å gi en oversikt over det generelle karakternivået over tid, på ulike nivå, og i forskjellige fag, ser vi nærmere på hvordan karakterer varierer med elevens kjønn og familiebakgrunn. I tillegg viser vi geografiske variasjoner i karakternivået. I årets analyser har vi med noen flere fag på videregående enn tidligere år. Blant disse fagene har vi i år foretatt en egen sammenlignende analyse av engelsk på yrkesfag vg2 (ENG1003) og engelsk på studieforbereende vg1 (ENG1002), ettersom elevene i disse to fagene har fulgt samme læreplan og avlagt samme sentralsensurerte eksamen i skoleåret 2007/08. For videregående ser vi også nærmere på samvariasjon mellom stryk i utvalgte fellesfag (engelsk, norsk og matematikk) og kjennetegn ved elevene som kjønn, innvandringsbakgrunn og foreldrenes utdanningsnivå. Avslutningsvis ser vi på sammenhengen mellom resultater oppnådd i grunnskolen og karakterer i den videregående skole.

Tallmaterialet som presenteres i rapporten bekrefter i stor grad de funn som er gjort basert på tilsvarende datamateriale for tidligere år: Jenter får i gjennomsnitt bedre karakterer enn gutter, og familiebakgrunn, da særlig foreldres utdanning, har stor betydning for skoleresultatene (se for eksempel Arnesen, 2003, Hægeland mfl. 2005, 2006, 2007 og Gravaas mfl. 2008). Disse resultatene finner vi både i grunnskolen og i den videregående skolen. Sammenhengene er imidlertid noe ulike, trolig som følge av en viss sortering inn i ulike utdanningsprogrammer på videregående nivå, og som følge av frafall av elever i videregående skole.

I vår analyse av strykprosent på tvers av utvalgte fag og elevgrupper i videregående finner vi at det er lavere strykandel i språkfagene norsk og engelsk enn i matematikk. For matematikkfagene ser vi også at andelen som stryker er klart lavere i teoretisk enn i praktisk matematikk. Videre er andelen som stryker lavere i fag på studieforbereende enn yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Det er rimelig å anta at elever som er sterke i teoretiske fag i større grad velger mer teoretiske og studieforbereende utdanningsprogrammer, mens elever som er relativt sterke i praktiske fag i større grad velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Dette trekker isolert sett i retning av at strykandelen i teoretiske fag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer er høyere enn i liknende fag i studieforbereende utdanningsprogrammer. I likhet med bildet for gjennomsnittskarakterer, varierer også sannsynligheten for å stryke med elevens kjønn og familiebakgrunn: Når vi kontrollerer for øvrige trekk ved elevene finner vi at estimert strykesannsynlighet er høyere for gutter enn jenter, høyere for elever med lavt utdannede enn høyt utdannede foreldre og høyere blant innvandrere fra landgruppe 2 (Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS) enn blant øvrige elever.

I de nevnte engelskfagene ENG1002 og ENG1003 finner vi, selv etter at vi kontrollerer for familiebakgrunn, at elevene på studieforbereende i gjennomsnitt oppnår over en halv karakter høyere resultat til skriftlig eksamen enn elevene på yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Når vi i tillegg kontrollerer for elevenes engelskkarakterer fra grunnskolen finner vi at en god del av forskjellene mellom yrkesfag og studieforbereende i engelsk på videregående reflekterer eksisterende forskjeller i engelskferdigheter mellom de to elevgruppene da de avsluttet grunnskolen. Den resterende forskjellen på knappe 0,2 karakterpoeng tyder imidlertid også på at det er forhold i løpet av videregående som påvirker

yrkesfagsselevenes engelskresultater i negativ retning fram mot eksamen. Vi har ikke foretatt nærmere analyser av hvilke forhold som kan være relevante i så måte.

Krysstabeller mellom karakterer fra grunnskolen og karakterer i lignende fag på videregående tyder på at det er vanskeligere å beholde en toppkarakter i norsk fra grunnskolen i videregående enn hva tilfellet er for andre basisfag. Selv når vi kontrollerer for forskjeller i familiebakgrunn, finner vi en sterk sammenheng mellom karakterer fra grunnskolen og karakterer i videregående skole. Generelt finner vi at en fagkarakter fra grunnskolen gir en tildels svært god pekepinn på karakteren i tilsvarende fag på videregående. Et interessant funn er at det er en klar og positiv sammenheng mellom matematikk-karakteren fra grunnskolen og karakterene i norsk og engelsk på videregående, mens det motsatte ikke synes å være tilfelle.

Ambisjonen med rapporten – i likhet med tilsvarende rapporter for tidligere år – er først og fremst å *dokumentere sentrale trekk* ved karakternivået og karakterfordelingen i grunnskolen og den videregående skole i Norge i 2008. Det underliggende datamaterialet er svært stort, og selv etter å ha gjort et skjønnsomt utvalg for presentasjon, er mengden av tabeller og figurer relativt omfattende. Drøftingen og analysen av resultatene vi presenterer, er knappe på enkelte punkter. Vi gir heller ingen uttømmende sett av referanser til alle beslektede analyser. Mange av de analysene og mønstrene som beskrives, fortjener dermed mer omfattende analyser enn det er plass til innenfor rammen av dette arbeidet.

Prosjektstøtte: Dette prosjektet er finansiert av Utdanningsdirektoratet

Innhold

Sammendrag	3
1. Grunnskoler	6
1.1. Om datamaterialet.....	6
1.2. Innledende resultater.....	9
1.3. Sammenheng mellom familiebakgrunn og resultater	18
1.4. Spredning i grunnskolepoeng på skolenivå.....	28
2. Videregående skole	30
2.1. Om datasettet.....	30
2.2. Innledende resultater.....	32
2.3. Sammenheng mellom familiebakgrunn og skoleresultater	43
2.4. Tydelige forskjeller i strykprosent på tvers av utvalgte fag og elevgrupper i videregående opplæring.....	49
2.5. Forskjeller i gjennomsnittskarakterer i engelsk på yrkesfag vg2 og studieforberedende vg1.....	51
2.6. Samvariasjon mellom karakterer fra grunnskolen og videregående.....	55
Referanser	62
Figur- og tabellregister	63

1. Grunnskoler

I denne delen av rapporten presenteres datamaterialet og ulike analyser av karakterstatistikken for grunnskolen. Hovedvekten av karakteranalysene er på avgangskullet fra 2008, men vi presenterer også noen sammenligninger med årgangene 2002 til 2007.

Vi gjør først rede for datamaterialet vi har benyttet oss av, i kapittel 1.1. Deretter presenterer vi i kapittel 1.2 resultater for grunnskolepoeng og enkeltfag, og ser på hvordan resultatene varierer med hensyn til fylke og kjønn. Videre ser vi i kapittel 1.3 nærmere på sammenhengen mellom familiebakgrunnsvariable og elevresultater. I kapittel 1.4 ser vi på spredning i grunnskolepoeng på skolenivå.

1.1. Om datamaterialet

Datasettet omfatter alle elever som gikk ut av grunnskolen våren 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007 og 2008 og kommer i hovedsak fra forskjellige administrative registre. Vi bruker to forskjellige typer data, karakterdata og familiebakgrunnsdata. Bruken av unike identifikasjonsnumre gjør det mulig å koble karakterer og familiekarakteristika for den enkelte elev.

1.1.1. Innføring av Kunnskapsløftet på tiende trinn i skoleåret 2007/2008

Grunnet innføring av Kunnskapsløftet på tiende trinn i skoleåret 2007-2008 er det ikke direkte samsvar med fag i tidligere skoleår. Det er likevel slik at fagene i stor grad er svært like tidligere fag med L97. Man bør imidlertid være noe forsiktig med å trekke konklusjoner basert på sammenlikninger over tid.

1.1.2. Karakterdata

Karakterdataene er hentet inn fra fylkeskommunenes administrative datasystem for inntak til videregående opplæring (VIGO), og inneholder standpunkt- og eksamenskarakterer for avgangselevne. På bakgrunn av disse karakterene beregnes hver enkelt elevs grunnskolepoeng.

1.1.2.1. Standpunkt- og eksamenskarakterer

Datasettet inneholder standpunkt- og eksamenskarakterer i inntil 13 forskjellige fag: Norsk hovedmål skriftlig, norsk sidemål skriftlig, norsk muntlig, matematikk, engelsk skriftlig, engelsk muntlig, naturfag, kristendoms, religions- og livssynskunnskap (KRL), samfunnsfag, mat og helse, kunst og håndverk, kroppsøving og musikk. En elev som går ut av grunnskolen har i utgangspunktet standpunkt-karakter i alle disse fagene, og skal i tillegg trekkes ut til en skriftlig eksamen og en muntlig eksamen. Den skriftlige eksamenen er i et av fagene norsk (våren 2008 var det felles eksamen i hoved- og sidemål, tidligere år har det vært to separate eksamener), matematikk og engelsk. Den muntlige eksamenen er i enten norsk muntlig, engelsk muntlig, matematikk, naturfag, KRL eller samfunnsfag.

Karakterskalaen går fra en til seks, med en som laveste og seks som beste karakter. Det finnes også et fåtall elever som er registrert med fraværskoder, karakteren null eller som har bokstavkarakterer etter gammelt karaktersystem. Disse gruppene av observasjoner fjernes fra datamaterialet.

1.1.2.2. Grunnskolepoeng

Grunnskolepoengene kan ses på som et samlemål for alle karakterene. De oppsummerer alle elevens resultater i forskjellige fag, og er med på å danne grunnlaget for opptak til videregående skole.

Til og med skoleåret 2005/2006 ble grunnskolepoeng beregnet ved å legge sammen 11 fagkarakterer. Disse fagkarakterene kan oppsummeres på følgende måte:

Fagkarakter i norsk hovedmål =	gjennomsnittet av standpunktkarakter i skriftlig norsk hovedmål, standpunktkarakter i norsk muntlig og eventuelle eksamenskarakterer i skriftlig norsk hovedmål og muntlig norsk
Fagkarakter i norsk sidemål =	gjennomsnittet av standpunktkarakter i norsk sidemål og eventuelle eksamenskarakterer i skriftlig norsk sidemål
Fagkarakter i engelsk =	gjennomsnittet av standpunktkarakter i muntlig og skriftlig engelsk og eventuell(e) eksamenskarakter(er)
Fagkarakter i de øvrige fagene=	gjennomsnittet av standpunktkarakter i faget og eventuell(e) eksamenskarakter(er)

For et betydelig mindretall av elevene som manglet en eller flere karakterer ble det lagt til inntil to ganger gjennomsnittet av de øvrige karakterene til grunnskolepoengene: En gang gjennomsnittet av de øvrige karakterene til grunnskolepoengene til en elev som manglet en karakter, og to ganger gjennomsnittet av øvrige karakterer til grunnskolepoengene til en elev som manglet to eller flere karakterer. Grunnskolepoengene varierte følgelig fra tre, for en elev som kun hadde en ener, til 66 for elever som kun hadde seksere i ni eller flere fag. For at et lite antall ekstremobservasjoner ikke skal ha for stor innvirkning på analyseresultatene, har det i de fleste tidligere analyser blitt fokusert på de elevene med minst ni karakterer.

Fra og med avgangskullet 2006/2007 har definisjonen av grunnskolepoeng, og følgelig også metoden for beregning av grunnskolepoeng, blitt endret. Poengene blir nå regnet ut på følgende måte: Hver tallkarakter får tilsvarende poengverdi som karakteren. Poengsummen får en ved å summere alle tallkarakterene¹, og deretter dele på antall karakterer. Dette gjennomsnittet, med to desimaler, multipliseres med 10. Dersom eleven derimot har færre enn åtte karakterer totalt, settes grunnskolepoeng til null.

Det er et mindre antall elever med svært få karakterer, og som etter den gamle beregningsmetoden får få grunnskolepoeng, eller som etter ny grunnskolepoengberegning får null grunnskolepoeng. Vi vil i de fleste tabeller og analyser benytte de nye grunnskolepoengene. Disse er imidlertid ikke direkte sammenlignbare med grunnskolepoengene som ble benyttet for de tidligere årgangene. Derfor vil vi også benytte de gamle grunnskolepoengene der vi ser på endringer over tid.

1.1.3. Familiebakgrunnsdata

I mange av analysene i denne rapporten ser vi på sammenhengen mellom elevenes skoleresultater og familiebakgrunn. Familiebakgrunnsinformasjonen er hentet fra flere forskjellige administrative registre. I flere av analysene brukes bare deler av denne informasjonen. Spesielt fokuserer vi på kjønn, foreldres utdanning og innvandringsbakgrunn. Nedenfor gjør vi rede for hva slags informasjon vi benytter, og hvordan vi operasjonaliserer og beregner familiebakgrunnsvariable basert på denne informasjonen.

1.1.3.1. Grunnleggende demografisk informasjon

For hver elev har vi opplysninger om kjønn og alder, samt når på året vedkommende er født. Ut fra dette konstruerer vi dummyvariable² for kjønn, fødselskvartal, og for hvorvidt eleven fyller flere eller færre år enn 16 i løpet av avgangsåret. På samme måte som i lignende analyser tidligere år er elevene som er yngre enn 15 (dvs. som fyller 14 eller mindre i løpet av avgangsåret) og eldre enn 17 år utelatt i tabellene og analysene av grunnskolekarakterer.

¹ En elev vil normalt ha maksimalt 16 tallkarakterer. Slike tallkarakterer er standpunktkarakterer eller eksamenskarakterer.

² En dummyvariabel er en variabel som bare tar to verdier, typisk 1 (sann) og 0 (usann). For eksempel vil variabelen kvinne være 1 for alle kvinner/jenter i datamaterialet og 0 for alle menn/gutter.

1.1.3.2. Familiestruktur

Vi har informasjon om hvorvidt elevens foreldre er gift og bor sammen, og lager dummyvariable for hvorvidt foreldrene er gifte, samboende (men ugifte), separerte, skilte eller ingen av disse. Til slutt har vi et detaljert sett av dummyvariable som angir antall helsøsken og halvsøsken eleven har, og elevens plass i helsøskenflokken.

1.1.3.3. Foreldres utdanning

Datasettet inneholder detaljerte opplysninger om foreldres utdanning. Vi klassifiserer utdanningen til hver av foreldrene på et av nivåene grunnskole, videregående grunntdanning, avsluttende videregående, påbygging til videregående, høyere utdanning med varighet av fire år eller mindre, høyere utdanning på mer enn fire år, eller som ukjent/ingen utdanning hvis vi mangler informasjon for den aktuelle forelder eller der forelder er registrert med ingen utdanning. Ut fra dette lager vi dummyvariable for foreldrenes høyeste utdanningsnivå, enten der foreldrenes plasseres på en av utdanningsnivåene, eller der vi skiller mellom om de har eller ikke har høyere utdanning.

For alle tabeller og analyser, som omhandler foreldrenes høyeste utdanning, gjelder det nå nye definisjoner av utdanningsnivå sammenlignet med tidligere år.³ Dette gir brudd i tidsserier som presenteres. Spesielt har det gitt utslag der vi benytter en detaljert nivåinndeling. Som eksempel så er antall elever i utvalget med foreldre som har grunnskole som høyeste utdanningsnivå firedoblet, mens antall elever med videregående grunntdanning er halvert.

1.1.3.4. Innvandringsbakgrunn

Vi klassifiserer elever som er født utenlands av ikke-norske foreldre som innvandrere og elever som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre som norskfødte med innvandrerforeldre. I tillegg skiller vi i enkelte analyser mellom innvandrere/norskfødte med innvandrerforeldre som tilhører landgruppe 1 (EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand) og landgruppe 2 (Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS). I tabellene er elever som ikke er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre referert til som "den øvrige befolkningen". I teksten vil den sistnevnte gruppen også bli omtalt som "elever uten innvandrerforeldre" (dette tilsvarer det vi i fjorårets analyse kalte elever med norsk bakgrunn).

1.1.3.5. Økonomiske ressurser

Ut fra summen av foreldrenes pensjonsgivende inntekt for siste ti år lager vi gjennomsnittlig familieinntekt. Med utgangspunkt i denne familieinntekten lager vi dummyvariable for hvilket kvintil (i datasettet vårt) foreldrene plasserer seg i. Vi lager også dummyvariable for desilplassering av skattbar formue, der desilene beregnes innenfor vårt datasett, og i tillegg innenfor fem år brede alderskategorier⁴, ettersom formue typisk øker med alderen. Negativ formue rapporteres som null, og det er et flertall som står oppført med null i formue. Dermed blir det tilfeldig hvilken av de laveste desilene en elev som har foreldre uten likningsformue blir tilknyttet.

1.1.3.6. Arbeidsledighet, uførhet og sosialhjelp

Vi lager videre et sett av dummyvariable som beskriver status og ti års historikk for arbeidsledighet, uførhet og mottak av sosialhjelp. Vi definerer en person som arbeidsledig et gitt år om vedkommende er registrert som ledig minst tre måneder det aktuelle året, som ufør om vedkommende mottok uføretrygd mer enn seks måneder og som sosialhjelpmottaker om vedkommende mottok minst 20 000 kroner i sosialhjelp.

³ For mer informasjon om de nye definisjonene av utdanningsnivå se http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2006-09-14-01.html

⁴ I alderskategoriene benyttes foreldrenes gjennomsnittsalder.

1.1.3.7. Skolevariable

Ut fra informasjon om skolenes eierforhold lager vi dummyvariable for om eleven går på en offentlig eller en privat skole. Til slutt lager vi dummyvariable for skolestørrelse, basert på utvalgets informasjon om antall avgangselever ved skolen.

1.2. Innledende resultater

1.2.1. Gjennomsnittlige resultater for flere år

Ved å sammenligne gjennomsnittlige resultater for de avgangskullene vi har data for kan vi se etter endringer over denne perioden. Disse resultatene bør likevel tolkes med forsiktighet, da rutinene for innsamling og operasjonalisering av data kan ha endret seg, og vi dermed ikke nødvendigvis har helt tilsvarende utvalg for de forskjellige kullene. Som tidligere nevnt ble Kunnskapsløftet innført på tiende trinn skoleåret 2007-2008. Dette gjør at man skal være forsiktig med direkte sammenligninger av resultatene fra dette skoleåret med tidligere skoleår før reformen. På grunn av dette har vi i tabellene med flere årganger laget et skille mellom resultatene for 2008 og de tidligere årgangene. Senere i rapporten vil vi fokusere nesten utelukkende på resultatene for 2008.

1.2.1.1. Grunnskolepoeng

Tabell 1.1 viser gjennomsnittlige grunnskolepoeng for avgangskullene fra 2002 til 2008. Fra og med avgangskullet 2007 er gjennomsnittlige grunnskolepoeng beregnet etter den nye grunnskolepoengberegningen.

Med den nye grunnskolepoengdefinisjonen er gjennomsnittlig grunnskolepoeng for alle elever som har åtte karakterer eller mer 39,7 poeng i 2008 mot 39,6 i 2007.

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng etter gammel definisjon varierer i perioden 2002 til 2007 fra 42,5 til i overkant av 44,2, avhengig av hvilket årskull vi ser på og om vi ser på alle elever eller kun dem med ni fagkarakterer eller mer.

Hvert år er det et forholdsvis beskjedent antall som har svært få karakterer. Som vi skulle forvente er gjennomsnittlig grunnskolepoeng høyere når vi setter en grense for laveste antall karakterer.

Tabell 1.1 viser en relativt klar og positiv trend i nivået på gjennomsnittlige grunnskolepoeng for alle elevene fra 2002 til 2006, med en økning på i overkant av ett poeng på fire år, eller ett karakterpoeng i ett av elleve fag. Økningen i denne perioden er derimot litt mindre om vi setter krav til minst ni fagkarakterer. Fra 2006 til 2007 har gjennomsnittlige grunnskolepoeng holdt seg tilnærmet stabilt. Dette gjelder både for alle elever, og for elever med ni fagkarakterer eller mer. Sammenligner vi 2007 og 2008 ser vi også at det er lite endring i gjennomsnittlig grunnskolepoeng blant elever med åtte karakterer eller mer.

Tabell 1.1. Grunnskolepoeng. Alle elever, 2002-2008

År	Alle elever		Alle med 8 karakterer eller mer		Alle med 9 karakterer eller mer	
	Grunnskolepoeng		Grunnskolepoeng, ny def.		Grunnskolepoeng, gammel def.	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
2008 (ny definisjon)	62 312	38,91	60 784	39,71		
2007 (ny definisjon)	62 581	38,76	61 198	39,64		
2007 (gammel definisjon)	62 158	43,61			60 708	44,18
2006 (gammel definisjon)	61 841	43,65			60 468	44,24
2005 (gammel definisjon)	60 696	43,41			59 009	44,25
2004 (gammel definisjon)	58 640	43,20			57 028	44,06
2003 (gammel definisjon)	53 293	43,31			52 279	43,81
2002 (gammel definisjon)	53 611	42,47			51 984	43,40

1.2.1.2. Standpunktkarakterer

Tabell 1.2 til Tabell 1.4 e gjennomsnitt for de enkelte standpunktkarakterene, delt inn etter eksamensform. I Tabell 1.2 presenteres resultatene i skriftlige fag. For alle årene er det her en tydelig rangering av fagene: Norsk hovedmål har den høyeste gjennomsnittskarakteren med verdier omkring 3,8-3,9, fulgt av engelsk, norsk sidemål og til slutt matematikk, der karakterene ligger mellom 3,4 og 3,5.

Forskjellen fra norsk hovedmål til matematikk var i 2008 på 0,33 karakterpoeng, dette er noe mindre enn forskjellen mellom norsk hovedmål og matematikk i 2007. Karakternivået i 2008 er relativt stabilt sammenlignet med de forrige årene, men som nevnt bør man være forsiktig med å sammenlikne resultatene fra før og etter innføringen av Kunnskapsløftet.

Tabell 1.3 viser gjennomsnittskarakterer for muntlige fag. Tendensen over tid er i stor grad den samme som for de skriftlige fagene. Nivået er svakt økende fra 2002-2006, med en liten redusering i gjennomsnittskarakterer i 2007. Det er liten forskjell mellom resultatene fra 2007 og etter innføringen av Kunnskapsløftet i 2008. Det er relativt begrenset variasjon mellom fagene. Alle gjennomsnittskarakterene, med unntak av natur- og miljøfag tidlig i perioden (3,85 i 2002), er mellom 3,9 og 4,1, lavest for 2002 og høyest for 2005 og 2006. Dermed er de muntlige gjennomsnittskarakterene også vesentlig høyere enn alle de skriftlige.

Tabell 1.2. Standpunktkarakterer, skriftlige fag. Alle elever, 2002-2008

	Kunnskapsløftet							
	Norsk hovedmål		Matematikk		Engelsk skriftlig		Norsk sidemål	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
2008	60 033	3,82	60 462	3,49	59 786	3,79	53 040	3,63
	L97							
	Norsk hovedmål		Matematikk		Engelsk skriftlig		Norsk sidemål	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
2007	61 060	3,87	60 873	3,45	60 156	3,78	54 127	3,66
2006	60 845	3,88	60 679	3,45	59 891	3,77	54 140	3,68
2005	59 379	3,86	59 209	3,47	58 462	3,78	53 155	3,67
2004	57 399	3,85	57 258	3,45	56 497	3,73	51 510	3,66
2003	52 597	3,83	52 522	3,47	51 868	3,73	47 827	3,63
2002	52 343	3,79	52 317	3,44	51 794	3,70	48 102	3,59

Tabell 1.3. Standpunktkarakterer, muntlige fag (ikke matematikk). Alle elever, 2002-2008

	Kunnskapsløftet									
	Norsk muntlig		Engelsk muntlig		Samfunnsfag		Naturfag		KRL	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
2008	60 356	4,04	60 220	4,01	60 633	4,03	60 677	3,95	60 591	4,0
	L97									
	Norsk muntlig		Engelsk muntlig		Samfunnsfag		Natur- og miljøfag		KRL	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
2007	61 067	4,04	60 684	3,99	61 243	4,03	61 179	3,95	61 060	3,99
2006	60 835	4,06	60 419	4,01	60 992	4,05	60 988	3,95	60 808	4,01
2005	59 333	4,06	58 935	4,03	59 524	4,05	59 467	3,95	59 338	4,01
2004	57 411	4,05	56 970	4,01	57 491	4,04	57 476	3,92	57 344	3,99
2003	52 612	4,03	52 301	3,99	52 697	4,02	52 641	3,90	52 555	3,96
2002	52 326	3,95	52 082	3,96	52 450	3,98	52 436	3,85	52 057	3,93

Tabell 1.4. Standpunkt karakterer, fag uten eksamen. Alle elever, 2002-2008

	Kunnskapsløftet							
	Mat og helse		Kunst og håndverk		Kroppsøving		Musikk	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
2008	60 000	4,36	61 079	4,23	61 038	4,38	60 764	4,23
	L97							
	Heimkunnskap		Kunst og håndverk		Kroppsøving		Musikk	
	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall
2007	59 630	4,37	61 607	4,22	61 190	4,38	61 115	4,24
2006	60 651	4,37	61 335	4,23	60 816	4,37	60 951	4,24
2005	59 265	4,36	59 842	4,24	59 289	4,36	59 365	4,23
2004	57 230	4,35	57 717	4,22	57 248	4,36	57 376	4,21
2003	52 597	4,32	52 880	4,21	52 434	4,31	52 609	4,18
2002	50 266	4,27	52 553	4,15	51 945	4,29	52 278	4,15

Tabell 1.4 viser gjennomsnittskarakterer for fag der det ikke avholdes eksamen. Igjen er det en positiv tendens over tid, og det er som for de muntlige fagene relativt små forskjeller fagene imellom. Gjennomsnittskarakterene er enda høyere enn for de muntlige fagene med eksamen, og ligger stort sett nær 4,2-4,4.

1.2.1.3. Eksamens karakterer

Tabell 1.5 og Tabell 1.6 presenteres gjennomsnittskarakterer for eksamener; skriftlige i Tabell 1.5 og muntlige i Tabell 1.6. Når vi sammenligner med Tabell 1.2 ser vi to ting: Antall observasjoner er lavere, dette skyldes selvfølgelig at de fleste får standpunkt karakter i alle fag, mens de har skriftlig eksamen i enten norsk, matte eller engelsk. Før innføringen av Kunnskapsløftet var det flere elever som kom opp til eksamen i matte og engelsk enn i norsk. De som kom opp i norsk hadde normalt både hoved- og sidemåls eksamen. I 2008 ble det i motsetning til før Kunnskapsløftet avholdt felles eksamen i norsk for hoved- og sidemål, og omtrent like mange elever kom opp i norsk, engelsk og matematikk.

Variasjon i eksamens karakterer mellom fag svarer langt på vei til det vi så for standpunkt karakterene. Nivået er imidlertid noe lavere enn for standpunkt karakterene. Forskjellen mellom eksamens- og standpunkt karakter er litt mindre i engelsk enn i norsk og matematikk. Tendensen til økt karakternivå på tvers av fag vi så for standpunkt karakterene finnes ikke i eksamens karakterene. Mens eksamens karakterene for matematikk faller fra 2002 til 2006, for igjen å stige litt i 2007 og 2008, er nivået økende for engelsk. For norsk fagene finnes det ingen tegn til trend fra 2002 til 2007, og det er lite hensiktsmessig å sammenligne resultatene for (den felles) norskeksamenen i 2008 med tidligere år.

I Tabell 1.6 opplyses det kun om hvor mange elever gjennomsnittet omfatter skoleåret 2007-2008. Regelen er imidlertid at alle elever skal trekkes ut til en muntlig eksamen. Antall observasjoner er for alle fag og år mellom 6000 og ca. 12000, med noe variasjon fagene imellom. I motsetning til skriftlig eksamen ser vi også her en tendens til bedre karakterer over tid. Enkelte forskjeller mellom fag finnes også i tråd med mønsteret for standpunkt karakterer i Tabell 1.3, for eksempel har fortsatt matematikk og naturfag de laveste gjennomsnittskarakterene. Når vi sammenligner nivået på resultatene her og i Tabell 1.3 gjelder imidlertid det motsatte av hva vi så for de skriftlige fagene: Muntlige eksamens karakterer er omtrent 0,3 høyere enn tilsvarende standpunkt karakterer.

Tabell 1.5. Karakterer, skriftlige eksamener. Alle elever, 2002-2008

	Kunnskapsløftet					
	Norsk skriftlig		Matematikk		Engelsk skriftlig	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
2008	19 918	3,41	19 653	3,20	18 815	3,74
	L97					
	Norsk skriftlig		Matematikk		Engelsk skriftlig	
	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall
2007	17 392	3,66	21 303	3,15	20 690	3,64
2006	13 823	3,65	22 400	3,11	22 081	3,64
2005	11 484	3,64	22 918	3,12	23 129	3,59
2004	12 148	3,67	21 512	3,22	21 620	3,58
2003	11 667	3,60	20 221	3,26	19 312	3,53
2002	10 684	3,60	20 739	3,27	19 785	3,52

Tabell 1.6. Gjennomsnittlige karakterer, muntlige eksamener. Alle elever, 2002-2008

	Kunnskapsløftet					
	Norsk muntlig	Matematikk	Engelsk muntlig	Samfunnsfag	Naturfag	KRL
	Gjennomsnitt					
2008	4,39	4,06	4,33	4,32	4,32	4,37
	Antall		Antall			
2008	10 414	7 772	10 227	9 098	8 409	6 326
	L97					
	Norsk muntlig	Matematikk	Engelsk muntlig	Samfunnsfag	Naturfag	KRL
	Gjennomsnitt					
2007	4,36	4,04	4,34	4,32	4,29	4,36
2006	4,38	4,04	4,33	4,31	4,28	4,34
2005	4,36	4,06	4,35	4,33	4,28	4,36
2004	4,32	3,98	4,35	4,29	4,25	4,29
2003	4,30	3,89	4,34	4,21	4,15	4,23
2002	4,23	3,84	4,31	4,19	4,07	4,21

Ettersom det ikke gis atskilt muntlig og skriftlig standpunktkarakterer i matematikk er den samlede karakteren i Tabell 1.2 det relevante sammenligningsgrunnlaget. Når vi sammenligner med denne ser vi at matematikk faktisk er det muntlige faget med den største forskjellen mellom gjennomsnittlig eksamenskarakter og gjennomsnittlig standpunktkarakter, denne er om lag 0,6, selv om gjennomsnittlig eksamenskarakter i matematikk er vesentlig lavere (omtrent 0,2-0,3) enn for de øvrige muntlige fagene.

1.2.2. Gjennomsnittlige resultater etter kjønn

Resultatene fra kapittel 1.2.1 viste gjennomsnitt for det totale elevtallet fordelt på kull og fag. Ettersom dataene inneholder en del bakgrunnsinformasjon om den enkelte elev, kan vi dele inn elevene i grupper etter ulike kjennetegn og se på gjennomsnittlige resultater for de enkelte gruppene. En svært naturlig første gruppeinndeling er da å se på forskjellene mellom jenter og gutter sine resultater.

1.2.2.1. Grunnskolepoeng

Tabell 1.7 viser gjennomsnittlige grunnskolepoeng etter kjønn. Første rad er for begge kjønn slått sammen, og svarer til første rad med gjennomsnitt for 2008 i Tabell 1.1, mens datamaterialet er delt opp i gutter og jenter i de to påfølgende radene. Ettersom vi har informasjon om alle elevenes kjønn vil selvfølgelig antall elever av hvert kjønn summere seg til antall elever totalt, og ettersom det nesten er like mange jenter som gutter vil gjennomsnittsresultatet for alle elevene ligge omtrent midt mellom resultatet for hvert kjønn.

Forskjellene mellom kjønnene kommer tydelig frem i tabellen: Jentene oppnår i gjennomsnitt rundt fire grunnskolepoeng mer enn guttene. Denne forskjellen svarer til at jentene gjør det en karakter bedre enn guttene i fire fag og er i størrelsesorden

ti prosent. Kjønnsforskjellen når det gjelder grunnskolepoeng har holdt seg stabil i perioden 2004-2008, se Hægeland mfl. (2005, 2006, 2007) og Gravaas mfl. (2008).

Tabell 1.7. Grunnskolepoeng (ny definisjon). Etter kjønn, 2008

	Alle med 8 karakterer eller mer	
	Antall	Gjennomsnitt
Begge kjønn	60 784	39,70
Gutter	31 303	37,90
Jenter	29 481	41,70

1.2.2.2. Standpunktkarakterer

Tabell 1.8 viser gjennomsnittlige standpunktkarakterer i skriftlige fag etter kjønn. Her ser vi det samme som for grunnskolepoeng: Jentene gjør det bedre enn guttene i alle fag. Forskjellen er størst i norskfagene, der den er omtrent 0,6, og minst i matematikk med 0,15.

I Tabell 1.9 ser vi kjønnsforskjellene for muntlige fag. Jentene har høyere gjennomsnittskarakter i alle fag. Forskjellen er størst med nesten 0,6 i KRL. For øvrige fag er forskjellen nær 0,5 i norsk muntlig, og rundt 0,3-0,4 for både engelsk muntlig, samfunnsfag og naturfag.

Tabell 1.8. Standpunktkarakterer skriftlige fag. Etter kjønn, 2008

	Norsk hovedmål		Matematikk		Engelsk skriftlig		Norsk sidemål	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
Begge kjønn	60 033	3,82	60 462	3,49	69 786	3,79	53 040	3,63
Gutter	30 853	3,55	31 121	3,41	30 598	3,62	26 649	3,34
Jenter	29 180	4,11	29 341	3,56	29 188	3,98	26 391	3,92

Tabell 1.9. Standpunktkarakterer muntlige fag (ikke matematikk). Etter kjønn, 2008

	Norsk muntlig	Engelsk muntlig	Samfunnsfag	Naturfag	KRL
	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt
Begge	4,04	4,01	4,03	3,95	4,00
Gutter	3,81	3,85	3,87	3,77	3,72
Jenter	4,29	4,17	4,20	4,13	4,29

Tabell 1.10 viser kjønnsforskjellene for fagene uten eksamen. Her har vi det eneste faget der guttene har en høyere gjennomsnittskarakter enn jentene; kroppsøving. Forskjellen er på drøye 0,2 i favør guttene. For de øvrige fagene er forskjellene i størrelsesorden 0,4-0,6 i favør jentene, altså mer enn for de fleste muntlige fagene og opp mot like mye som for de skriftlige norskfagene.

Som for grunnskolepoeng, er forskjellene mellom gutter og jenter i standpunktkarakterer svært stabile over tid, jf. Hægeland mfl. (2005, 2006, 2007) og Gravaas mfl. (2008).

Tabell 1.10. Standpunktkarakterer fag uten eksamen. Etter kjønn, 2008

	Mat og helse		Kunst og håndverk		Kroppsøving		Musikk	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
Begge	60 000	4,36	61 079	4,23	61 038	4,38	60 764	4,23
Gutter	30 997	4,09	31 490	3,96	31 567	4,49	31 317	4,04
Jenter	29 003	4,66	29 589	4,50	29 471	4,26	29 447	4,44

1.2.2.3. Eksamenskarakterer

Tabell 1.11 og Tabell 1.12 viser gjennomsnittlige karakterer for gutter og jenter for hhv. skriftlige og muntlige eksamener. Vi ser igjen at karakternivået for de skriftlige eksamenene er lavere enn standpunktkarakterene for samme fag (med unntak av engelsk skriftlig der det for guttene ikke er forskjell mellom eksamen og standpunkt), mens det motsatte gjelder for muntlige eksamenskarakterer. Mønsteret i kjønnsforskjellene ligner på mønstrene vi så i Tabell 1.9 og Tabell 1.10. Alt i alt er forskjellen mellom kjønnene ikke særlig annerledes for eksamenskarakterer enn for standpunktkarakterer.

Tabell 1.11. Karakterer, skriftlige eksamener. Etter kjønn, 2008

	Norsk		Matematikk		Engelsk skriftlig	
	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt	Antall	Gjennomsnitt
Begge	19 918	3,41	19 653	3,20	18 815	3,74
Gutter	10 219	3,13	10 164	3,18	9 675	3,63
Jenter	8 699	3,71	9 489	3,22	9 140	3,86

Tabell 1.12. Karakterer, muntlige eksamener. Etter kjønn, 2008

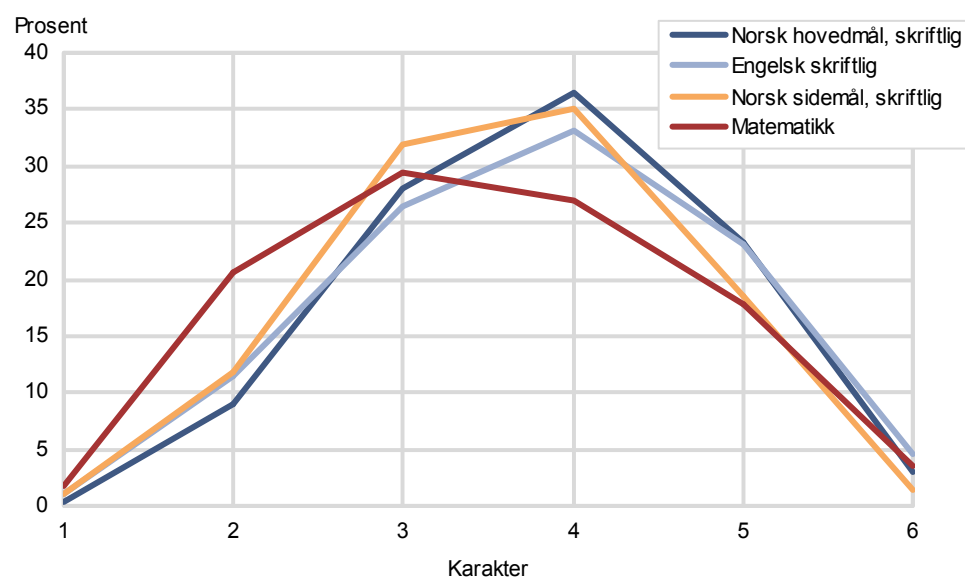
	Norsk muntlig	Matematikk	Engelsk muntlig	Samfunnsfag	Naturfag	KRL
	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt	Gjennomsnitt
Begge	4,39	4,06	4,33	4,32	4,32	4,37
Gutter	4,14	3,92	4,17	4,14	4,16	4,10
Jenter	4,64	4,23	4,50	4,52	4,49	4,66

1.2.3. Fordelinger av grunnskolepoeng og karakterer

Ut fra gjennomsnittlige resultater kan vi ikke si noe hvor store variasjoner det er i karakterene eller andelen elever med de høyeste karakterene. Derfor gjengir vi her figurer som viser fordelingen av karakterer.

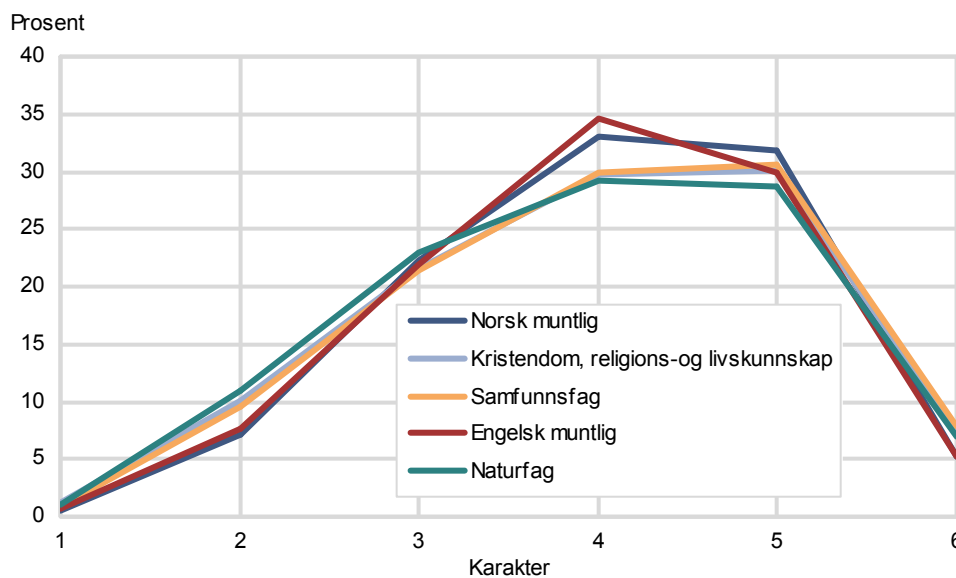
Figur 1.1 viser fordelingen av standpunkt-karakterene i skriftlige fag. Med unntak av for matematikk er alle fordelingene noe forskjøvet mot høyre. Særlig er dette tilfellet for norsk hovedmål, for dette faget har i overkant av 26 prosent av elevene karakterene fem eller seks, mens bare vel 9 prosent har karakterene en og to. Tilsvarende tall for matematikk er henholdsvis 21 og 22 prosent. Alle fordelingene har en topp på enten tre (for matematikk) eller fire (for de andre fagene).

Figur 1.2 viser fordelingen av muntlige standpunkt-karakterer. Disse fordelingene er vesentlig mer topptunge enn fordelingene av de skriftlige karakterene. Det er flere høye og færre lave karakterer. For eksempel så er det for alle fagene mellom 35 og 38 prosent som har karakteren fem eller seks, og det er ingen fag der mer enn 12 prosent får en eller to. Samfunnsfag og KRL har det høyeste punktet i fordelingen på karakteren fem, naturfag har omtrent like mange firere som femmere, mens norsk, og særlig engelsk, har en mer markert topp på fire. Dette kan i sum tyde på at forskjellen i gjennomsnittskarakter mellom de muntlige og de skriftlige fagene er drevet først og fremst av elevene som har resultater rundt eller bedre enn gjennomsnittet.

Figur 1.1. Fordeling av standpunkt-karakterer, skriftlige fag. Alle elever. 2008

Kilde: SSB.

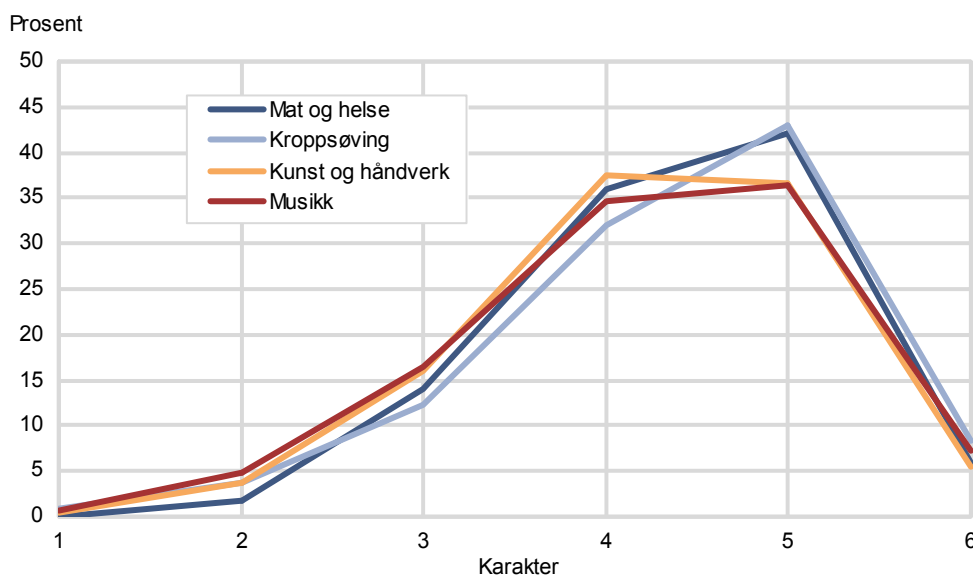
Figur 1.2. Fordeling av standpunktkarakterer, muntlige fag (unntatt matematikk). Alle elever. 2008

Kilde: SSB

Figur 1.3 viser fordelingen av standpunktkarakterene i fag uten eksamen. Denne er enda mer forskjøvet mot høyre enn fordelingen av karakterer i muntlige fag. Her er det særlig færre elever med svake karakterer. Andelen med karakterene en eller to er for alle fagene omtrent fem prosent eller lavere, og andelen elever som får karakteren tre ligger mellom 12 og 16 prosent. Andelen seksere er ikke vesentlig forskjellig fra de muntlige fagene, men alle fagene har en andel femmere på minst 36 og opp mot 43 prosent, så andelen elever med karakterene fem eller seks er omkring 42 til 51 prosent.

Figur 1.3. Fordeling av standpunktkarakterer, fag uten eksamen. Alle elever. 2008

Kilde: SSB

For å oppsummere fordelingen av karakterene, kan det se ut til at vi har fire klart avgrensede grupper: Fordelingen av karakterer i matematikk er nær symmetrisk, men skiller seg ut ved å være svakt forskjøvet mot venstre. De øvrige skriftlige fagene har fordelinger som er forskjøvet mot høyre, men i vesentlig mindre grad enn de muntlige fagene. Disse er igjen mindre forskjøvet mot høyre enn fordelingene av standpunktkarakter i fag uten eksamen, hvor de fleste elevene (omtrent

tre fjerdedeler) får karakterene fire eller fem. Det kan se ut til at forskjellen fra skriftlige fag til muntlige er knyttet til de elevene som ikke har de laveste resultatene. Forskjellen mellom muntlige fag og fag uten eksamen er derimot knyttet til alle elevene, unntatt de med de aller beste resultatene.

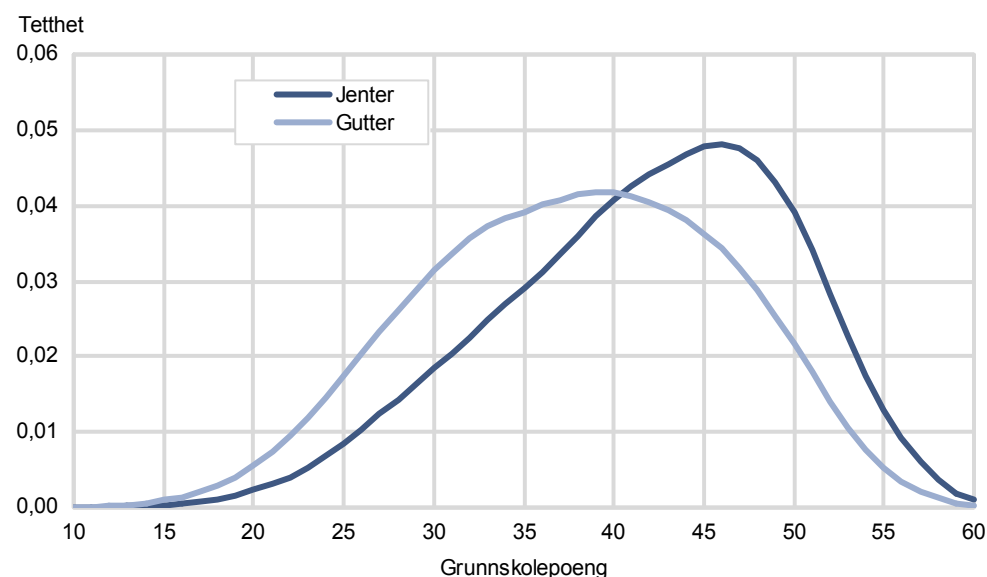
Karakterfordelingene i 2008 er svært like tilsvarende fordelinger for 2007, presentert i Gravaas mfl. (2008).

1.2.3.1. Karakterfordelinger etter kjønn

Vi har tidligere sett at jenter - i gjennomsnitt - oppnår høyere grunnskolepoeng enn guttene. Figur 1.4 viser hele fordelingen av grunnskolepoeng⁵ etter kjønn. Fordelingene har både forskjellig tyngdepunkt og form. Mens fordelingen av guttenes grunnskolepoeng er noe nær symmetrisk, og ligner en god del på en normalfordeling, er fordelingen av jentenes grunnskolepoeng sterkt forskjøvet mot høyre. Dette betyr at det er færre jenter som har svært lave grunnskolepoeng og et høyere antall jenter som har svært høye grunnskolepoeng sammenlignet med guttene. Likevel er den største forskjellen mellom kjønnene knyttet til at det er mange jenter relativt til gutter med resultater noe over snittet, og få med resultater noe under. Spredningen i jentenes resultater er også mindre, for jenter er standardavviket 8,0 grunnskolepoeng, mot 8,3 for gutter.

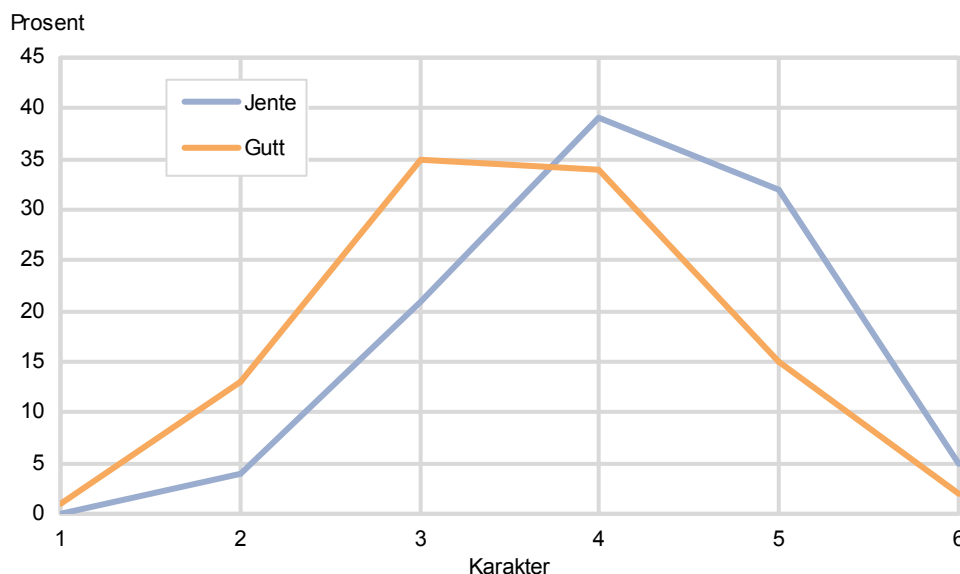
Figur 1.5 viser fordelingen av standpunkt-karakterer i norsk hovedmål. Her ser vi en tydelig forskjell mellom gutter og jenter, tilsvarende hva vi så for grunnskolepoeng: Guttene har en fordeling som er nær symmetrisk, mens jentene har en fordeling av karakterer som er kraftig forskjøvet mot høyre. Den totale fordelingen blir selvfølgelig et vektet gjennomsnitt av disse, mindre symmetrisk enn fordelingen blant guttene og mindre forskjøvet enn fordelingen av jentenes karakterer. Vi ser at 37 prosent av jentene får karakterene fem eller seks, mens bare fire prosent får en eller to. Tilsvarende tall for guttene er hhv. 17 og 14 prosent. Videre er det en litt større andel jenter som får karakteren fire, mens det er vesentlig flere gutter enn jenter som får tre.

Figur 1.4. Fordeling av grunnskolepoeng. Etter kjønn, 2008

⁵ Vi mener her, og heretter, grunnskolepoeng for de elevene som har minst åtte karakterer når vi skriver grunnskolepoeng.

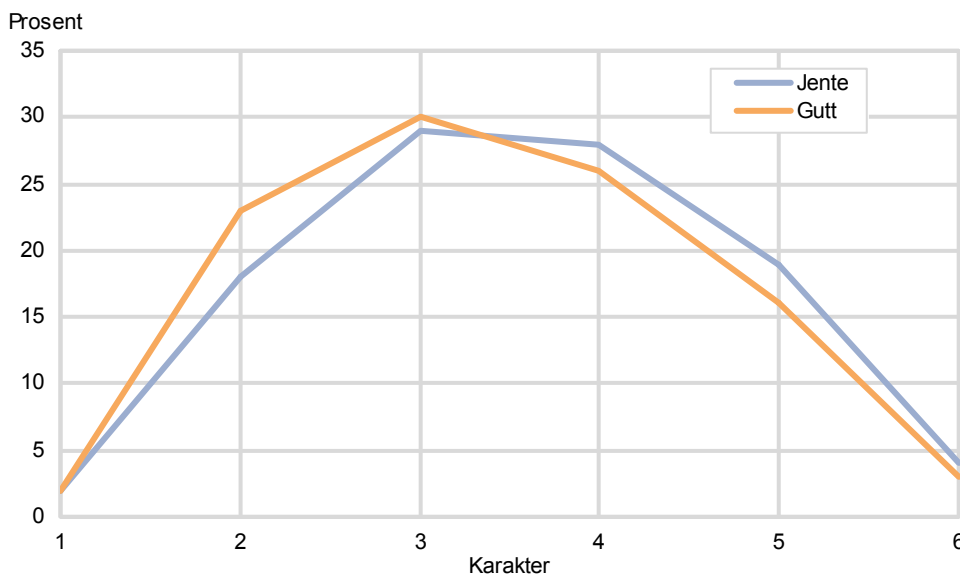
Figur 1.5. Fordeling av standpunktkarakterer i norsk hovedmål. Etter kjønn. 2008

Kilde: SSB

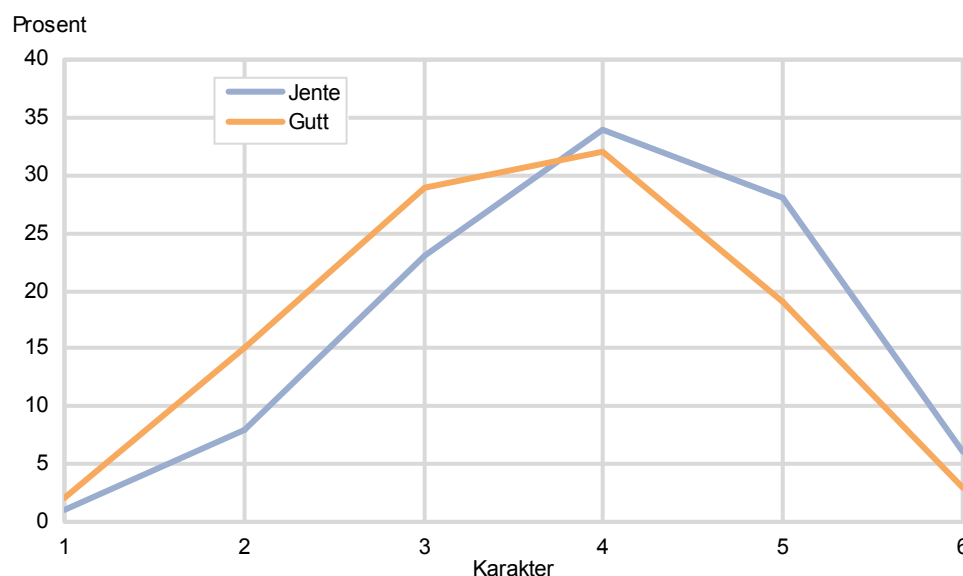
Figur 1.6 viser fordelingen av standpunktkarakterer i matematikk. Det er interessant å sammenligne denne med fordelingen av standpunktkarakterer i norsk hovedmål i figur 1.5. Der så vi at guttenes karakterer hadde en nær symmetrisk fordeling, mens fordelingen av jentenes karakterer var kraftig forskjøvet mot høyre. Her er begge fordelingene forskjøvet noe mot venstre, og forskjellen mellom jenter og gutter er mye mindre. Riktignok er det noen flere jenter som får fire, fem og seks, og noen færre jenter som får to, men fordelingene ligner likevel svært mye på hverandre, og dermed selvfølgelig også på den totale fordelingen. Så når vi i Tabell 1.8 fant at det er liten forskjell i gjennomsnittlig matematikkarakter skyldes det at hele karakterfordelingen er ganske tilsvarende for gutter og jenter.

Figur 1.6. Fordeling av standpunktkarakterer i matematikk. Etter kjønn. 2008

Kilde: SSB

Figur 1.7 viser fordelingen av standpunktkarakterer etter kjønn i engelsk. Hovedmønsteret er omtrent som i norsk hovedmål, men kjønnsforskjellen er noe mindre, så engelsk kan se ut til å være en mellomting mellom de mer ekstreme fordelingene av matematikk- og norskkarakterene.

Figur 1.7. Fordeling av standpunktkarakterer i engelsk skriftlig. Etter kjønn. 2008

Kilde: SSB

1.3. Sammenheng mellom familiebakgrunn og resultater

Den positive sammenheng mellom skoleresultater og familiebakgrunn er en av de etablerte sammenhengene i samfunnsvitenskapene. Eksempler på familievariable er foreldres høyeste utdanning, foreldrenes inntekt, innvandringsbakgrunn og bostedsvariable som fylke. I dette kapitlet vil vi søke å illustrere sammenhengen mellom disse variablene og elevenes skoleresultater.

1.3.1. Gjennomsnittresultater etter familiebakgrunnsvariable

Tabell 1.13 presenterer gjennomsnittlige grunnskolepoeng for grupper definert ut fra kjønn, foreldres høyeste utdanning og innvandringsbakgrunn (se kapittel 1.1.3 for definisjoner). Vi vet fra forrige kapittel at det er betydelige forskjeller i resultater mellom jenter og gutter. Forskjellen på om lag fire grunnskolepoeng ser vi igjen her. Den er også forholdsvis konstant, for nesten alle kombinasjoner av innvandrerbakgrunn og foreldres utdanning ligger den mellom tre og fem grunnskolepoeng, og vi ser de største avvikene for grupper som er forholdsvis små. Dette illustrerer godt et hovedpoeng: Resultatene vi finner kan ikke tolkes som empiriske lover, men som statistiske regelmessigheter. Avvik fra sterke regelmessigheter, som f.eks. kjønnsforskjellen, kan forekomme for små utvalg av elever, der tilfeldigheter spiller en større rolle.

Elever som har høyt utdannede foreldre oppnår gjennomgående bedre skoleresultater enn elever som har foreldre med kortere utdanning. Kolonnen for alle elever viser at gjennomsnittlig antall grunnskolepoeng uavhengig av foreldres utdanningsnivå ligger nesten på samme nivå som gjennomsnittet for elever der foreldre har påbygging til videregående. Elever som har foreldre med kortere utdanning enn dette har lavere gjennomsnitt, og elever av foreldre med lengre utdanning har høyere gjennomsnitt. Faktisk er gjennomsnittlig antall grunnskolepoeng strengt stigende i foreldrenes utdanning: Gruppen med grunnskoleutdannede foreldre har et gjennomsnitt som ligger rundt 6 grunnskolepoeng under gjennomsnittet av alle elever. Elever med foreldre med videregående grunntdanning og videregående avsluttende utdanning har om lag henholdsvis 3 og vel 1,5 grunnskolepoeng lavere enn gjennomsnittet av alle elever. Elever som har høyere utdanning ligger henholdsvis knappe 3 og 6 grunnskolepoeng over gjennomsnittet, avhengig av om foreldrene har kort eller lang høyere utdanning. Den forholdsvis beskjedne gruppen som har foreldre helt uten utdanning, eller der det mangler registrering av foreldrenes utdanning, har karakterer som er litt høyere enn gruppen med grunnskoleutdannede foreldre. Det er grunn til å tro at det blant foreldre med ukjent utdanning

er en del med utdanning utover grunnskole. Forskjellene basert på foreldres utdanningsbakgrunn fra forrige avsnitt er svært tilsvarende for gutter og jenter.

Elever uten innvandrereforeldre presterer i gjennomsnitt 2 grunnskolepoeng bedre enn norskfødte elever med innvandrereforeldre, og litt i underkant av 5 grunnskolepoeng bedre enn innvandrerelever. Det virker rimelig at gruppen av elever som selv har innvandret, noen av dem i skolepliktig alder, har et lavere gjennomsnitt enn gruppen av elever som har vokst opp i Norge med innvandrereforeldre.

Bildet endres når vi ser på forskjellene etter foreldres høyeste utdanning. Forskjellen mellom gruppene med lavt utdannede foreldre og gruppegjennomsnittet er mindre enn hva som er tilfellet for elevene tilhørende den øvrige befolkningen. Dette kan skyldes en rekke forhold. Sammensetningene av gruppene er forskjellige, slik at det er en høyere andel med lav utdanning blant innvandrereforeldrene, dermed påvirker de i større grad gjennomsnittet. Men det er også slik at mange innvandrere kommer fra land der utdanning i langt større grad er et rasjonert gode, noe som betyr at det er forskjeller i hvem som ikke har utdanning blant innvandrerbefolkningen og den øvrige delen av befolkningen. Det at elever med innvandrerebakgrunn (særlig norskfødte med innvandrereforeldre) med lavt utdannede foreldre faktisk gjør det bedre enn elever tilhørende den øvrige befolkningen med tilsvarende utdannede foreldre støtter opp under denne hypotesen. I tillegg kan det hende at innvandreres utdanningsnivå er målt med lavere presisjon enn for norske foreldre. Alt i alt krever en analyse og forståelse av karakterforskjeller etter innvandrerebakgrunn en langt grundigere studie av mønstre i data enn denne tabellen representerer.

Tabell 1.13. Gjennomsnittlige grunnskolepoeng¹. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrereforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	60 784	39,71	35,20	38,08	40,00
Grunnskole	6 336	33,96	33,87	35,82	33,73
Videregående, grunnutdanning	4 522	36,71	34,34	37,21	36,73
Videregående, avsluttende utdanning	19 829	38,07	36,58	38,45	38,08
Påbygging til videregående	2 999	39,79	37,53	40,79	39,79
<= 4 år høyere utdanning	19 183	42,45	39,64	40,49	42,54
> 4 år høyere utdanning	6 456	45,63	43,83	43,52	45,71
Ukjent/ingen utdanning	1 459	34,02	33,86	34,82	34,95
Gutt					
Alle	31 303	37,89	33,49	36,32	38,15
Grunnskole	3 153	32,10	32,09	34,13	31,83
Videregående, grunnutdanning	2 347	34,78	33,01	35,44	34,78
Videregående, avsluttende utdanning	10 276	36,10	36,05	36,35	36,09
Påbygging til videregående	1 606	37,80	34,98	38,28	37,81
<= 4 år høyere utdanning	9 881	40,65	36,97	38,82	40,74
> 4 år høyere utdanning	3 297	44,21	42,96	42,22	44,27
Ukjent/ingen utdanning	743	32,28	32,12	32,87	33,56
Jente					
Alle	29 481	41,65	36,91	39,96	41,96
Grunnskole	3 183	35,80	35,62	37,56	35,60
Videregående, grunnutdanning	2 175	38,78	35,62	39,18	38,82
Videregående, avsluttende utdanning	9 553	40,18	37,15	40,68	40,23
Påbygging til videregående	1 393	42,09	41,02	43,30	42,08
<= 4 år høyere utdanning	9 302	44,37	41,83	42,55	44,45
> 4 år høyere utdanning	3 159	47,12	44,65	44,77	47,21
Ukjent/ingen utdanning	716	35,82	35,69	36,58	36,37

¹ Vi rapporterer ikke resultater for celler med færre enn ti observasjoner.

Tabell 1.14. Gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Etter fylke og foreldres høyeste utdanning. 2008

Fylke	Alle		Grunnskole		Videregående/ påbygging videreg.		Høyere utdanning		Ingen/Ukjent utdanning	
	Antall	Gj.sn	Antall	Gj.sn	Antall	Gj.sn	Antall	Gj.sn	Antall	Gj.sn
Totalt	60 784	39,71	6 336	33,96	27 350	38,03	25 639	43,25	1 459	34,02
Østfold	3 402	38,46	540	33,35	1 547	37,62	1 210	42,37	105	32,17
Akershus	7 129	40,97	714	34,83	2 732	39,00	3 540	43,97	143	34,74
Oslo	4 817	40,34	694	35,24	1 315	38,38	2 495	43,81	313	32,22
Hedmark	2 460	38,40	303	32,58	1 203	36,95	894	42,69	60	33,15
Oppland	2 394	39,23	208	33,93	1 239	37,32	891	43,4	56	34,66
Buskerud	3 143	39,70	408	33,16	1 409	38,31	1 236	43,79	90	34,87
Vestfold	2 989	38,96	307	33,06	1 345	37,44	1 270	42,31	67	33,23
Telemark	2 231	38,81	256	32,96	1 108	37,23	820	43,00	47	34,84
Aust-Agder	1 410	38,53	141	31,15	658	36,39	578	42,89	33	36,29
Vest-Agder	2 370	39,33	217	33,56	1 215	37,65	889	43,31	49	34,45
Rogaland	5 759	39,51	526	33,00	2 889	37,89	2 243	43,33	101	35,01
Hordaland	5 994	40,49	512	34,38	2 785	38,66	2 596	43,86	101	35,17
Sogn og Fjordane	1 564	41,58	106	37,95	788	39,93	633	44,54	37	36,50
Møre og Romsdal	3 338	40,26	275	35,38	1 725	39,00	1 282	43,22	56	35,39
Sør-Trøndelag	3 516	39,36	326	33,33	1 588	37,31	1 548	42,97	54	32,90
Nord-Trøndelag	1 805	39,17	117	31,99	904	37,86	759	41,91	25	36,95
Nordland	3 333	39,52	358	35,05	1 568	38,05	1 337	42,58	70	36,72
Troms Romsa	2 127	39,41	213	34,57	905	37,54	982	42,37	27	32,99
Finnmark Finnmarku	1 002	38,61	114	33,89	427	37,48	436	41,33	25	32,09

Gruppen av innvandrerelever og norskfødte med innvandrerforeldre er av begrenset størrelse, derfor bør gjennomsnittresultater for disse tolkes mer forsiktig. Dette gjelder særlig når vi i tillegg splitter etter kjønn og foreldres utdanning, og dermed får mindre grupper.

Tabell 1.14 presenterer elevenes gjennomsnittlige grunnskolepoeng etter fylkebo-sted og foreldres høyeste utdanning. Om vi ser på alle elever ubetinget av foreldres utdanning har Hedmark, Østfold, Aust-Agder og Finnmark de laveste gjennomsnittresultater med henholdsvis 38,40, 38,46, 38,53 og 38,61 grunnskolepoeng. Sogn og Fjordane (41,58), Akershus (40,97), Hordaland (40,49) og Oslo (40,34) fremstår med de beste resultatene. Forskjellene mellom høyeste og laveste fylkesgjennomsnitt er altså på rundt tre grunnskolepoeng. Dette er en ikke ubetydelig forskjell, og henger nok til en viss grad sammen med at elevsammensettingen med hensyn til familiebakgrunn varierer mellom fylker. Av Tabell 1.14 fremgår det for eksempel at andelen elever med foreldre som har høyere utdanning er større i Akershus, Hordaland og Oslo enn i andre fylker. Rangeringen av fylkene endrer seg noe fra et år til et annet, se Hægeland mfl. (2005, 2006, 2007) og Gravaas mfl. (2008). Dette henger nok sammen med at forskjellen mellom en del fylker er ganske begrenset, og rangeringen påvirkes dermed av tilfeldig variasjon og års-spesifikke hendelser.

Som for landet totalt sett er det i alle fylkene en klart positiv sammenheng mellom foreldres utdanningsnivå og elevenes gjennomsnittresultater. Det er imidlertid en del variasjoner på tvers av fylkene. Forskjellene i grunnskolepoeng mellom elever med høyt utdannende foreldre og elever med grunnskoleutdannede foreldre er størst i Aust-Agder med over 11,7 grunnskolepoeng, og lavest i Sogn og Fjordane med rundt 6,6 grunnskolepoeng.

Vi antydte over at noe av variasjonen i gjennomsnittlig grunnskolepoeng mellom fylkene nok henger sammen med variasjoner i elevsammensettingen med hensyn til familiebakgrunn. I Tabell 1.14 finner vi derimot ikke dette entydig igjen når vi ser på hvordan spredningen mellom fylkene varierer med hvordan vi avgrenser etter foreldres utdanning. Når vi ser på gruppen med alle elever og gruppene med videregående eller høyere utdanning er forskjellen mellom beste og dårligste fylke mellom tre til fire grunnskolepoeng. Ser vi på gruppen med grunnskoleutdannede foreldre er forskjellen mellom dårligste og beste fylke derimot nesten syv grunnskolepoeng, hvilket er klart større forskjell enn for gruppen med alle elever.

Tabell 1.15 viser at det er en positiv sammenheng både mellom foreldres utdanning og grunnskolepoeng, og mellom foreldres inntekt og grunnskolepoeng. Når vi ser

på alle elever har de med foreldre i øvre inntektskvintil i snitt over 8 grunnskolepoeng mer enn elevene med foreldre i laveste inntektskvintil. Tabellen viser imidlertid at noe av denne forskjellen nok skyldes at det blant foreldre med høyere inntekt også er flere med høyere utdanning enn hva tilfellet er blant foreldre med lavere inntekt. Når vi sammenligner elevene innen hvert utdanningsnivå ser vi at forskjellen mellom høyeste og laveste inntektskvintil varierer mellom omtrent fire og fem karakterpoeng. Effekten av foreldres utdanningsnivå på elevenes grunnskolepoeng er nokså konsistent på tvers av inntektskvintilene.

Tabell 1.15. Gjennomsnittlige grunnskolepoeng. Etter foreldres inntekt og foreldres høyeste utdanningsnivå. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall	Alle	Kvintil 1	Kvintil 2	Kvintil 3	Kvintil 4	Kvintil 5
Alle							
Alle	60 753	39,72	35,47	37,94	39,57	41,36	43,82
Grunnskole	6 336	33,96	32,73	34,35	35,58	36,20	37,44
Videregående, grunnutdanning	4 522	36,71	35,21	36,34	37,50	38,00	38,86
Videregående, avsluttende utdanning ..	19 829	38,07	35,86	37,29	38,36	39,29	40,46
Påbygging til videregående	2 999	39,79	37,52	38,55	39,65	40,09	42,06
<= 4 år høyere utdanning	19 183	42,45	39,66	41,12	41,87	43,02	44,02
> 4 år høyere utdanning	6 456	45,63	42,29	43,55	44,97	45,17	46,31
Ukjent/ingen utdanning	1 428	33,98	33,44	35,16	38,54	42,85	43,99
Gutt							
Alle	31 289	37,89	33,71	36,02	37,72	39,39	42,21
Grunnskole	3 153	32,10	31,01	32,25	33,55	34,59	35,71
Videregående, grunnutdanning	2 347	34,78	33,46	34,57	35,35	35,85	36,72
Videregående, avsluttende utdanning ..	10 276	36,10	34,15	35,40	36,34	37,20	38,34
Påbygging til videregående	1 606	37,80	34,93	36,74	37,42	38,22	40,56
<= 4 år høyere utdanning	9 881	40,65	37,66	39,14	40,21	41,06	42,46
> 4 år høyere utdanning	3 297	44,21	41,05	42,13	43,24	43,61	44,93
Ukjent/ingen utdanning	729	32,24	31,75	33,02	38,23	40,37	40,79
Jente							
Alle	29 464	41,66	37,32	40,02	41,55	43,40	45,52
Grunnskole	3 183	35,80	34,44	36,48	37,48	37,80	38,99
Videregående, grunnutdanning	2 175	38,78	37,06	38,30	39,64	40,59	41,19
Videregående, avsluttende utdanning ..	9 553	40,18	37,73	39,43	40,46	41,40	42,78
Påbygging til videregående	1 393	42,09	40,70	40,79	42,14	42,26	43,69
<= 4 år høyere utdanning	9 302	44,37	41,78	43,10	43,84	45,05	45,63
> 4 år høyere utdanning	3 159	47,12	43,43	45,14	46,76	46,67	47,78
Ukjent/ingen utdanning	699	35,79	35,21	37,34	38,98	44,56	:

Tabell 1.16 til Tabell 1.21 viser gjennomsnittlige standpunkt karakterer i fagene norsk hovedmål, matematikk, engelsk skriftlig, KRL, kroppsøving og samfunnsfag. Vi kjenner igjen hovedmønstrene vi så for grunnskolepoeng i Tabell 1.13: Jenter gjør det bedre enn gutter, elever med høyere utdannede foreldre har bedre gjennomsnittresultater, og innvandrerelever har i gjennomsnitt lavere karakterer enn elever tilhørende den øvrige befolkningen, men her endres bildet om vi sammenlikner elever med foreldre som har utdanning på lavt nivå.

Når det gjelder kjønnsforskjellen varierer denne mellom fagene. Forskjellen i gjennomsnittskarakterer er minst i matematikk (0,15). Innen hvert fag er kjønnsforskjellen tilnærmet konstant over innvandrerbakgrunn og foreldres høyeste utdanning. Videre øker gjennomsnittskarakteren med foreldrenes utdanning. Også denne forskjellen varierer mellom fagene, mens forskjellen i gjennomsnittskarakter mellom elevene med de høyest utdannede og de lavest utdannede foreldrene er 1,5 i matematikk er den tilsvarende forskjellen omtrent 0,8 i kroppsøving. Resultatene er igjen i stor grad sammenfallende med funn for tidligere år, jf Hægeland mfl. (2005, 2006, 2007) og Gravaas mfl (2008).

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre oppnår i snitt lavere resultater enn øvrige elever, både når vi ser på alle elever og når vi ser på elever med høyt utdannede foreldre. Dette er imidlertid i langt mindre grad tilfelle når vi ser på elever som har foreldre med kortere utdanning, og likner mønsteret som vi så for grunnskolepoengene. Ser man kun på elever med foreldre som har grunnskoleutdanning, er gjennomsnittlig standpunkt karakter i alle fag (i Tabell 1.16 til Tabell 1.21) faktisk høyere blant norskfødte med innvandrerforeldre enn for elever uten innvandrerforeldre. Innvandrere gjør det også bedre enn elever uten innvandrerforeldre i de fleste fag, når vi kun sammenlikner elever med grunnskoleutdannede

foreldre. Når vi ser innen de ulike gruppene etter innvandringsbakgrunn er forskjellen i gjennomsnittlig standpunktkarakter mellom høyeste og laveste utdanningsnivå størst for dem uten innvandrerforeldre og minst for norskfødte med innvandrerforeldre.

Tabell 1.16. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, norsk hovedmål. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	60 033	3,82	3,28	3,54	3,86
Grunnskole	6 201	3,26	3,19	3,31	3,26
Videregående, grunnutdanning	4 485	3,53	3,25	3,53	3,53
Videregående, avsluttende utdanning ..	19 664	3,64	3,38	3,56	3,65
Påbygging til videregående	2 988	3,82	3,53	3,72	3,82
<= 4 år høyere utdanning	18 997	4,11	3,82	3,82	4,12
> 4 år høyere utdanning	6 414	4,43	4,07	4,06	4,45
Ukjent/ingen utdanning	1 284	3,12	3,08	3,25	3,36
Gutt					
Alle	30 853	3,55	3,03	3,30	3,58
Grunnskole	3 083	2,96	2,93	3,04	2,95
Videregående, grunnutdanning	2 316	3,23	3,00	3,26	3,23
Videregående, avsluttende utdanning ..	10 159	3,35	3,27	3,31	3,35
Påbygging til videregående	1 597	3,53	3,00	3,28	3,54
<= 4 år høyere utdanning	9 782	3,84	3,38	3,61	3,85
> 4 år høyere utdanning	3 275	4,22	3,81	3,81	4,24
Ukjent/ingen utdanning	641	2,89	2,85	2,98	3,18
Jente					
Alle	29 180	4,11	3,52	3,80	4,15
Grunnskole	3 118	3,55	3,46	3,58	3,56
Videregående, grunnutdanning	2 169	3,85	3,52	3,84	3,85
Videregående, avsluttende utdanning ..	9 505	3,96	3,50	3,82	3,97
Påbygging til videregående	1 391	4,15	:	4,17	4,15
<= 4 år høyere utdanning	9 215	4,40	4,17	4,06	4,41
> 4 år høyere utdanning	3 139	4,65	4,31	4,31	4,67
Ukjent/ingen utdanning	643	3,34	3,30	3,49	3,56

Tabell 1.17. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, matematikk. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	60 462	3,49	2,98	3,24	3,52
Grunnskole	6 241	2,76	2,76	3,01	2,72
Videregående, grunnutdanning	4 480	3,10	2,65	3,06	3,10
Videregående, avsluttende utdanning ..	19 712	3,28	3,01	3,27	3,28
Påbygging til videregående	2 987	3,48	3,16	3,66	3,48
<= 4 år høyere utdanning	19 109	3,81	3,36	3,50	3,83
> 4 år høyere utdanning	6 442	4,26	4,02	3,92	4,27
Ukjent/ingen utdanning	1 491	2,93	2,94	2,85	2,95
Gutt					
Alle	31 121	3,41	2,92	3,17	3,45
Grunnskole	3 097	2,69	2,72	2,96	2,65
Videregående, grunnutdanning	2 322	3,02	2,71	2,93	3,03
Videregående, avsluttende utdanning ..	10 212	3,19	3,11	3,15	3,20
Påbygging til videregående	1 597	3,41	2,82	3,41	3,42
<= 4 år høyere utdanning	9 843	3,74	3,27	3,43	3,75
> 4 år høyere utdanning	3 291	4,22	4,13	3,97	4,23
Ukjent/ingen utdanning	759	2,82	2,82	2,83	2,81
Jente					
Alle	29 341	3,56	3,04	3,32	3,60
Grunnskole	3 144	2,82	2,79	3,05	2,79
Videregående, grunnutdanning	2 158	3,18	2,59	3,21	3,19
Videregående, avsluttende utdanning ..	9 500	3,37	2,90	3,41	3,38
Påbygging til videregående	1 390	3,57	:	3,89	3,56
<= 4 år høyere utdanning	9 266	3,89	3,44	3,59	3,90
> 4 år høyere utdanning	3 151	4,30	3,91	3,87	4,32
Ukjent/ingen utdanning	732	3,05	3,06	2,88	3,09

Tabell 1.18. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, engelsk skriftlig. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	59 786	3,79	3,25	3,58	3,83
Grunnskole	6 107	3,18	3,08	3,23	3,18
Videregående, grunnutdanning	4 407	3,45	3,21	3,47	3,45
Videregående, avsluttende utdanning ..	19 456	3,59	3,53	3,64	3,59
Påbygging til videregående	2 963	3,80	3,58	3,97	3,80
<= 4 år høyere utdanning	19 033	4,10	3,86	3,94	4,11
> 4 år høyere utdanning	6 426	4,49	4,35	4,38	4,49
Ukjent/ingen utdanning	1 394	3,06	3,03	3,05	3,37
Gutt					
Alle	30 598	3,62	3,08	3,41	3,65
Grunnskole	3 008	2,99	2,92	3,07	2,99
Videregående, grunnutdanning	2 257	3,25	3,03	3,41	3,25
Videregående, avsluttende utdanning ..	9 993	3,39	3,46	3,46	3,39
Påbygging til videregående	1 577	3,61	3,18	3,88	3,61
<= 4 år høyere utdanning	9 774	3,92	3,55	3,76	3,93
> 4 år høyere utdanning	3 283	4,36	4,23	4,17	4,37
Ukjent/ingen utdanning	706	2,87	2,85	2,73	3,15
Jente					
Alle	29 188	3,98	3,43	3,75	4,02
Grunnskole	3 099	3,36	3,23	3,39	3,37
Videregående, grunnutdanning	2 150	3,65	3,39	3,54	3,66
Videregående, avsluttende utdanning ..	9 463	3,80	3,60	3,84	3,80
Påbygging til videregående	1 386	4,02	:	4,06	4,02
<= 4 år høyere utdanning	9 259	4,28	4,10	4,17	4,29
> 4 år høyere utdanning	3 143	4,62	4,47	4,58	4,63
Ukjent/ingen utdanning	688	3,26	3,22	3,34	3,59

Tabell 1.19. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, KRL. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	60 591	4,00	3,57	3,94	4,02
Grunnskole	6 324	3,35	3,45	3,73	3,29
Videregående, grunnutdanning	4 509	3,65	3,44	3,83	3,65
Videregående, avsluttende utdanning ..	19 783	3,80	3,73	3,95	3,80
Påbygging til videregående	2 995	3,99	3,95	4,22	3,99
<= 4 år høyere utdanning	19 123	4,31	4,06	4,17	4,32
> 4 år høyere utdanning	6 441	4,69	4,57	4,53	4,69
Ukjent/ingen utdanning	1 416	3,40	3,38	3,60	3,32
Gutt					
Alle	31 177	3,72	3,28	3,67	3,75
Grunnskole	3 140	3,07	3,17	3,49	2,99
Videregående, grunnutdanning	2 331	3,35	3,13	3,52	3,34
Videregående, avsluttende utdanning ..	10 243	3,50	3,63	3,64	3,49
Påbygging til videregående	1 605	3,71	3,45	3,94	3,71
<= 4 år høyere utdanning	9 852	4,05	3,55	3,90	4,06
> 4 år høyere utdanning	3 291	4,49	4,38	4,32	4,50
Ukjent/ingen utdanning	715	3,11	3,09	3,31	3,12
Jente					
Alle	29 414	4,29	3,85	4,23	4,31
Grunnskole	3 184	3,64	3,73	3,99	3,57
Videregående, grunnutdanning	2 178	3,98	3,75	4,16	3,98
Videregående, avsluttende utdanning ..	9 540	4,12	3,85	4,27	4,13
Påbygging til videregående	1 390	4,32	:	4,50	4,32
<= 4 år høyere utdanning	9 271	4,59	4,49	4,51	4,59
> 4 år høyere utdanning	3 150	4,89	4,75	4,74	4,89
Ukjent/ingen utdanning	701	3,69	3,68	3,88	3,52

Tabell 1.20. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, kroppsøving. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	61 038	4,38	4,10	4,23	4,40
Grunnskole	6 411	3,89	3,96	4,11	3,85
Videregående, grunnutdanning	4 544	4,14	4,09	4,18	4,14
Videregående, avsluttende utdanning ..	19 916	4,29	4,25	4,29	4,29
Påbygging til videregående	3 000	4,43	4,33	4,25	4,43
<= 4 år høyere utdanning	19 186	4,59	4,33	4,36	4,60
> 4 år høyere utdanning	6 448	4,72	4,48	4,41	4,73
Ukjent/ingen utdanning	1 533	4,03	4,05	4,02	3,83
Gutt					
Alle	31 567	4,49	4,37	4,44	4,49
Grunnskole	3 228	4,05	4,23	4,38	3,98
Videregående, grunnutdanning	2 366	4,25	4,41	4,53	4,24
Videregående, avsluttende utdanning ..	10 361	4,40	4,48	4,46	4,40
Påbygging til videregående	1 607	4,47	4,70	4,50	4,47
<= 4 år høyere utdanning	9 911	4,68	4,56	4,49	4,69
> 4 år høyere utdanning	3 306	4,81	4,81	4,55	4,82
Ukjent/ingen utdanning	788	4,31	4,35	4,32	3,92
Jente					
Alle	29 471	4,26	3,82	3,99	4,29
Grunnskole	3 183	3,72	3,69	3,83	3,71
Videregående, grunnutdanning	2 178	4,03	3,78	3,79	4,04
Videregående, avsluttende utdanning ..	9 555	4,18	4,01	4,10	4,18
Påbygging til videregående	1 393	4,37	:	4,00	4,38
<= 4 år høyere utdanning	9 275	4,48	4,15	4,20	4,50
> 4 år høyere utdanning	3 142	4,62	4,16	4,27	4,64
Ukjent/ingen utdanning	745	3,73	3,73	3,75	3,73

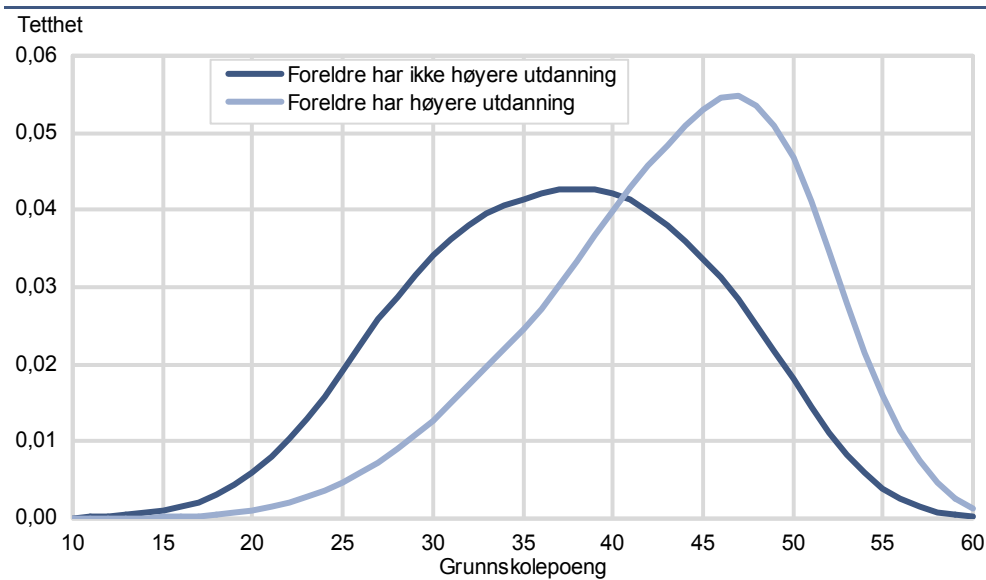
Tabell 1.21. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, samfunnsfag. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	60633	4,03	3,53	3,86	4,06
Grunnskole	6321	3,35	3,41	3,62	3,30
Videregående, grunnutdanning	4512	3,67	3,46	3,76	3,67
Videregående, avsluttende utdanning ..	19773	3,83	3,71	3,91	3,83
Påbygging til videregående	2992	4,04	3,95	4,08	4,04
<= 4 år høyere utdanning	19109	4,36	4,02	4,16	4,37
> 4 år høyere utdanning	6459	4,72	4,56	4,43	4,73
Ukjent/ingen utdanning	1467	3,36	3,35	3,42	3,34
Gutt					
Alle	31222	3,87	3,35	3,69	3,90
Grunnskole	3145	3,17	3,25	3,45	3,12
Videregående, grunnutdanning	2332	3,51	3,29	3,53	3,51
Videregående, avsluttende utdanning ..	10248	3,66	3,70	3,71	3,65
Påbygging til videregående	1601	3,86	3,55	3,83	3,87
<= 4 år høyere utdanning	9851	4,21	3,66	3,99	4,22
> 4 år høyere utdanning	3299	4,61	4,40	4,33	4,62
Ukjent/ingen utdanning	746	3,16	3,15	3,17	3,30
Jente					
Alle	29411	4,20	3,72	4,05	4,23
Grunnskole	3176	3,52	3,57	3,79	3,47
Videregående, grunnutdanning	2180	3,85	3,63	4,02	3,85
Videregående, avsluttende utdanning ..	9525	4,01	3,71	4,12	4,01
Påbygging til videregående	1391	4,25	:	4,33	4,25
<= 4 år høyere utdanning	9258	4,52	4,32	4,36	4,53
> 4 år høyere utdanning	3160	4,84	4,71	4,52	4,85
Ukjent/ingen utdanning	721	3,56	3,56	3,65	3,39

1.3.2. Fordelinger av grunnskolepoeng og karakterer etter foreldres utdanning

De forskjellige gjennomsnittskarakterene vi observerer for elever med forskjellig familiebakgrunn kan komme av at karakterfordelinger har samme form samtidig som de er forskjøvet med forskjellige gjennomsnitt for ulike grupper av elever, eller vi kan ha grupper der selve fordelingene er forskjellige.

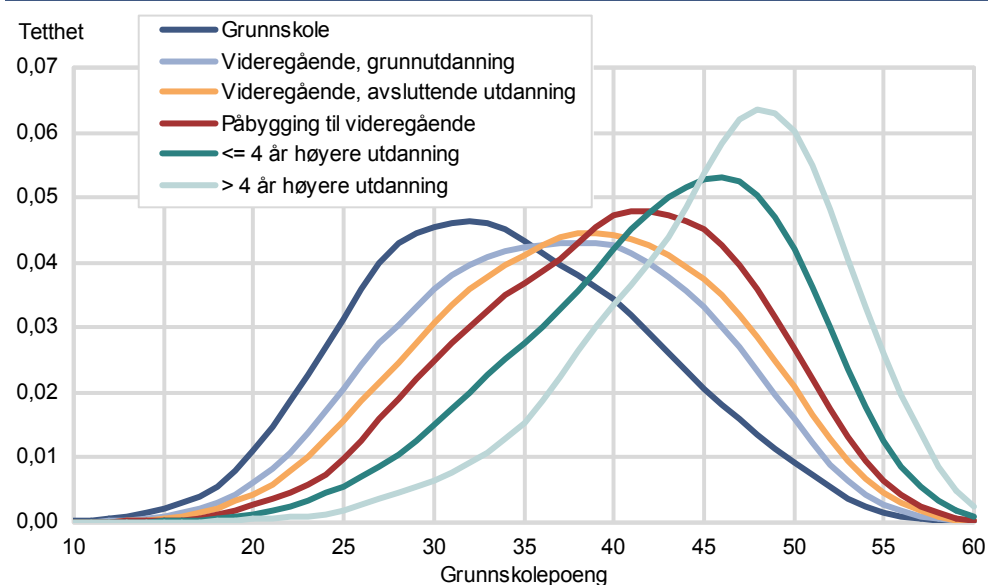
Figur 1.8. Fordeling av grunnskolepoeng. Etter foreldres høyeste utdanning. Alle elever, 2008

Figur 1.8 viser fordelingen av grunnskolepoeng etter hvorvidt foreldrene har høyere utdanning eller ikke, og vi ser tydelig at fordelingene er svært forskjellige. Forskjellen ligner en god del på den vi så for gutter og jenter i figur 1.4: Den ene gruppen, her elever hvis foreldre ikke har høyere utdanning, har en fordeling som er forholdsvis nær symmetrisk. Den andre gruppen, her elever hvis foreldre har høyere utdanning, har en fordeling som har tyngdepunktet forskjøvet mot høyre, det vil si mot gode resultater, og som i tillegg er mindre spredt ut. Dermed vil et flertall av elevene med høyt utdannede foreldre ha et resultat litt over gjennomsnittet for sin gruppe, et gjennomsnitt som ligger langt over gjennomsnittet for gruppen med lavt utdannede foreldre. Bare en beskjeden andel av elevene med høyt utdannede foreldre har et lavere antall grunnskolepoeng enn gjennomsnittet for gruppen med lavt utdannede foreldre.

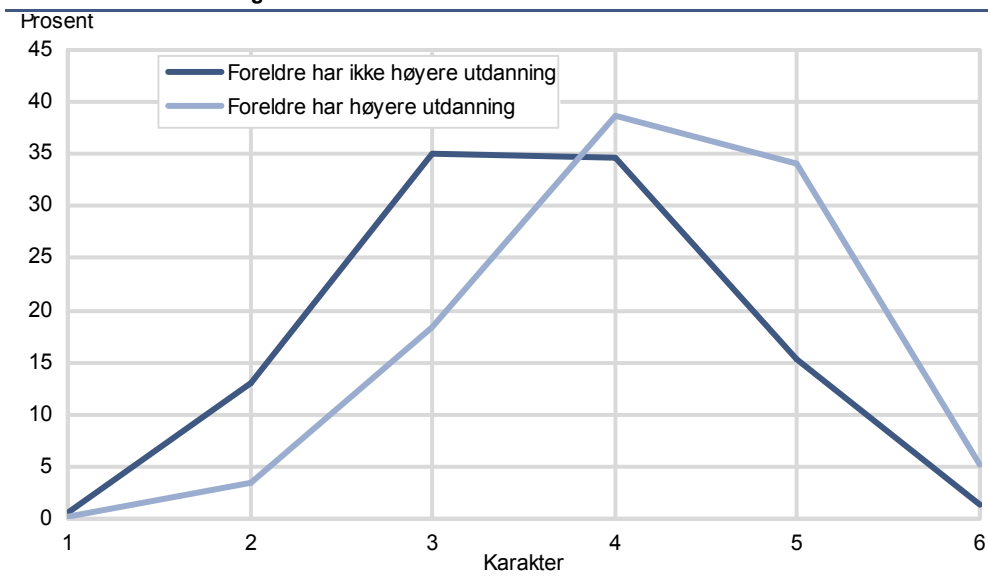
I figur 1.9 viser vi fordelingen av grunnskolepoeng for grupper definert ut fra en mer detaljert inndeling av foreldres utdanning. Mønsteret fra figur 1.8 trer enda tydeligere fram her. Gjennomsnittlig antall grunnskolepoeng øker med foreldres utdanning, og fordelingen av grunnskolepoengene endrer også form. For alle nivåer på foreldres utdanning finnes det elever med grunnskolepoeng over mer eller mindre hele spekteret, men fordelingen er mindre spredt ut for elevene som har de høyest utdannede foreldrene. Videre ser vi at fordelingen av grunnskolepoeng for elevene med de lavest utdannede foreldrene er forskjøvet mot venstre, og at fordelingene er også stadig mer forskjøvet mot høyre etter hvert som foreldrenes utdanningsnivå øker. Fordelingene er helt klart ordnet etter nivået på foreldrenes utdanning. Figurene viser dermed to ting: For det første er det en klar sammenheng mellom foreldrenes utdanning og skoleprestasjoner målt ved grunnskolepoeng, "hovedregelen" er at jo høyere utdanning foreldrene har, jo flere grunnskolepoeng. For det andre finnes det relativt mange unntak fra denne hovedregelen, siden det er en del overlapp mellom fordelingene. Det er altså en god del elever som har lavt utdannede foreldre som gjør det bra på skolen, og omvendt.

Figur 1.9 Fordeling av grunnskolepoeng. Etter foreldres høyeste utdanning, detaljert inndeling. Alle elever, 2008

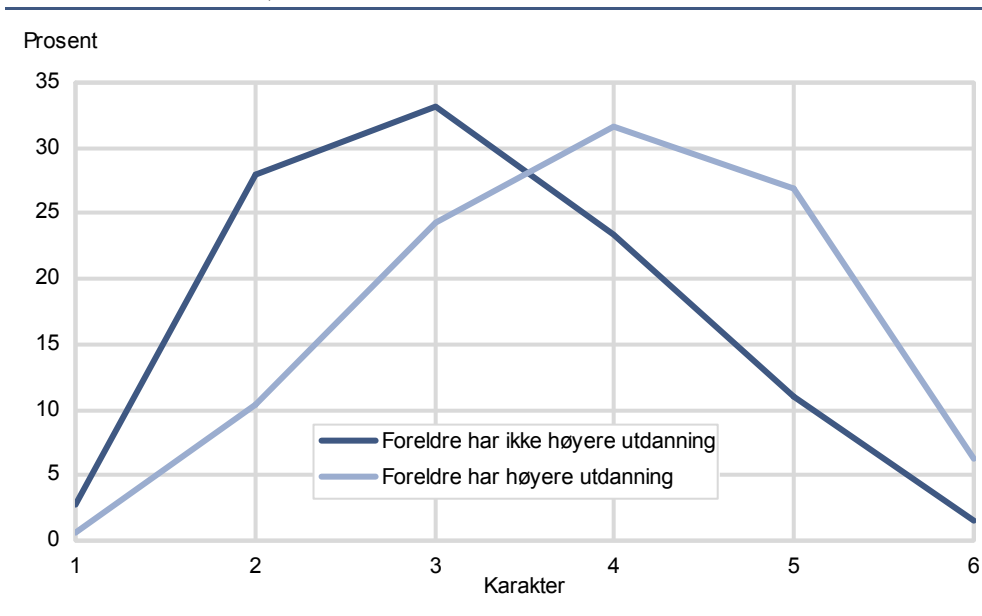

Figur 1.10 til 1.12 viser fordelingen av standpunktkarakterer for norsk hovedmål, matematikk og engelsk skriftlig etter hvorvidt foreldrene har høyere utdanning eller ikke. Vi ser et mønster som ligner svært mye på det vi så for grunnskolepoeng i figur 1.8. Igjen skiller imidlertid matematikk seg ut, ved at begge gruppene fordelinger er mer forskjøvet mot venstre (mindre forskjøvet mot høyre) enn tilfellet er for grunnskolepoeng og de andre fagene.

Figur 1.10. Fordeling av standpunktkarakterer, norsk hovedmål. Etter foreldres utdanningsnivå. 2008

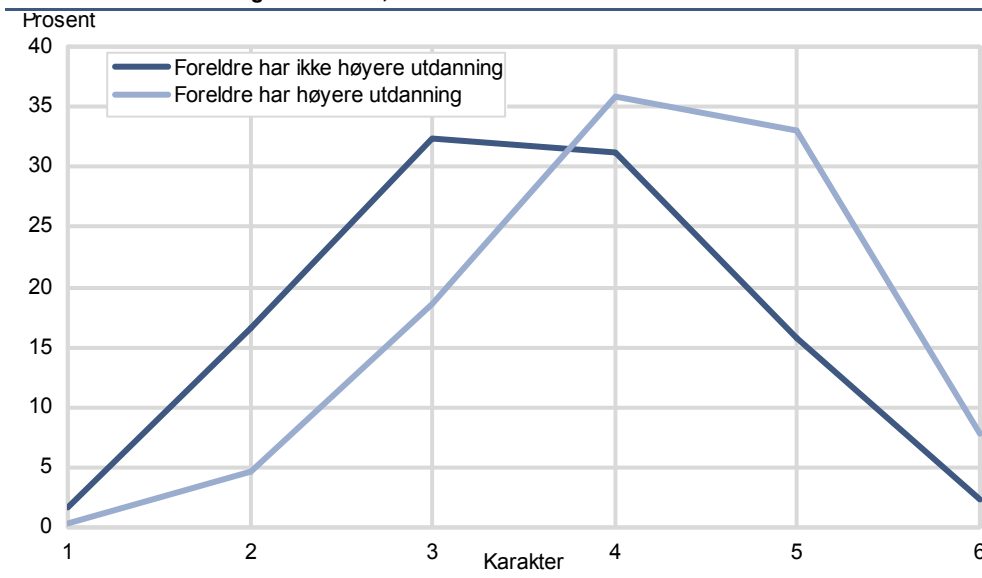

Figur 1.11. Fordeling av standpunktkarakter, matematikk. Etter foreldres høyeste utdanning. Alle elever, 2008

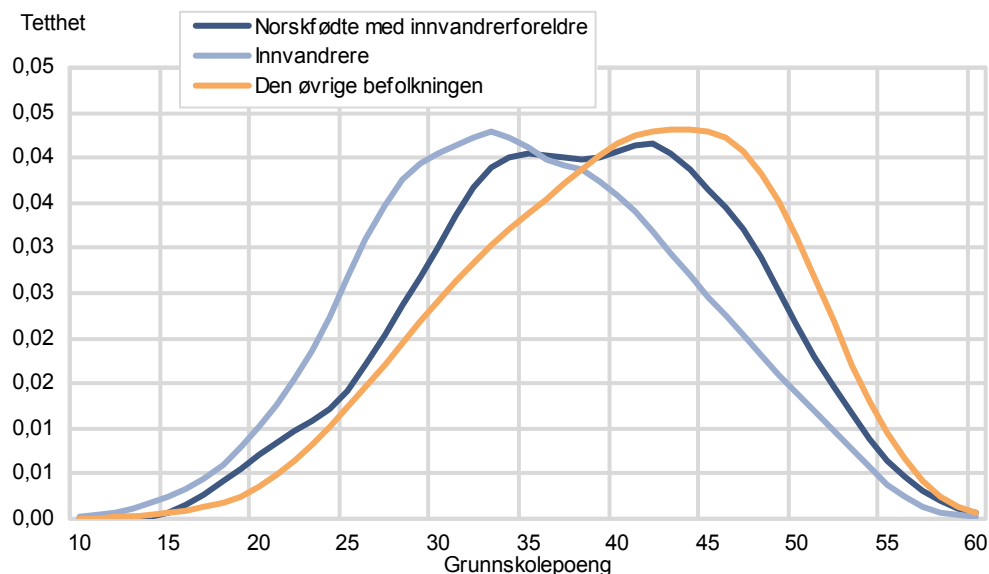

Figur 1.13 viser at fordelingene av grunnskolepoeng er svært forskjellige etter hvorvidt elevene er innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre eller uten innvandringsbakgrunn. Den første gruppen har en fordeling hvor tyngdepunktet er forskjøvet mot venstre. Den andre har en fordeling som er nær symmetrisk. Den siste har en fordeling med tyngdepunktet forskjøvet mot høyre. Dette stemmer overens med hovedtendensen andre tabeller har påpekt, nemlig at elevene uten innvandrerforeldre i snitt oppnår bedre resultater enn norskfødte med innvandrerforeldre, og at sistnevnte oppnår bedre resultater enn innvandrelever.

Figur 1.12. Fordeling av standpunktkarakter, engelsk skriftlig. Etter foreldres høyeste utdanning. Alle elever, 2008

Figur 1.13. Fordelinger av grunnskolepoeng. Etter innvandringsbakgrunn. Alle elever, 2008

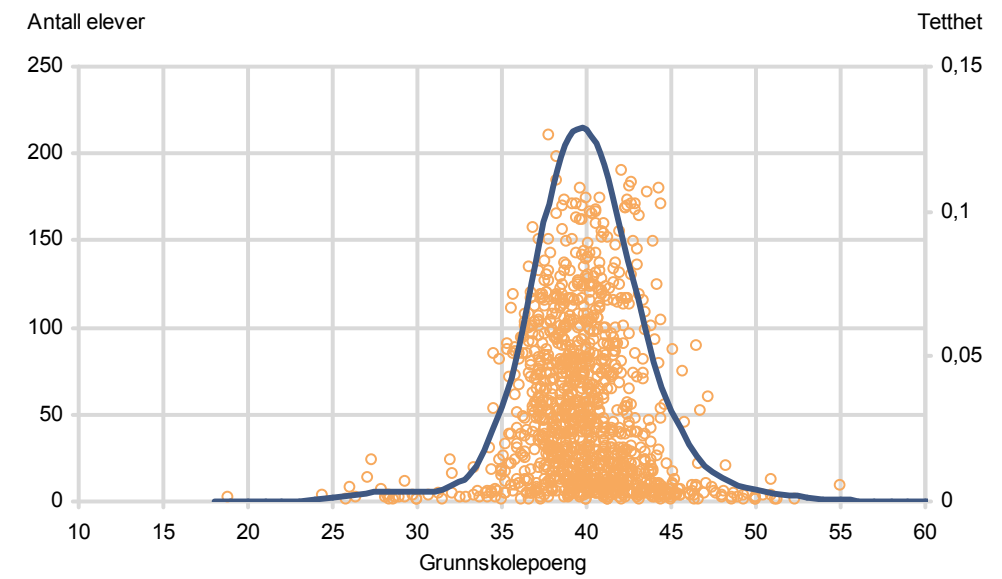

1.4. Spredning i grunnskolepoeng på skolenivå

Fokus i dette rapportent er stort sett på *elev*er og deres resultater, og sammenhenger på individnivå mellom resultater og bakgrunnsvariable. I dette avsnittet ser vi imidlertid litt nærmere på forskjeller i grunnskolepoeng mellom skoler.

I figur 1.14 presenteres fordelingen av grunnskolepoeng for norske skoler (heltrukken kurve) samt sammenhengen mellom gjennomsnittlige grunnskolepoeng ved skolen og antall elever ved skolen (hver skole markert med en sirkel). Som vi ser er svært mange av skolene på konsentrert rundt 40 gjennomsnittlige grunnskolepoeng. Dette stemmer med resultatene vi har sett tidligere, om at snittet for enkeltelever ligger på omtrent 39 grunnskolepoeng. Likevel er det en andel skoler hvor elevene i gjennomsnitt har under 35 eller over 45 grunnskolepoeng. En del av disse forskjellene mellom skoler kan tilskrives at de har forskjellig elevsammensetning med hensyn til familiebakgrunnsvariable som har betydelig samvariasjon med karakterer. Det vil også være betydelige elementer av tilfeldig variasjon, eller svinginger i resultater fra år til år. Et skolegjennomsnitt er beheftet med statistisk usikkerhet, som skyldes både tilfeldigheter bak enkeltelevers prestasjoner og særskilte og "uvanlige" hendelser på skolen eller klassetrinnet. En viktig kilde til usikkerhet er knyttet til antall elever ved skolen. Jo færre elever som danner grunnlaget for å regne ut et gjennomsnittsresultat, jo større vil variasjonen i resultatet typisk være. Norske skoler har ulik størrelse, varierende fra noen få elever til flere hundre på hvert klassetrinn. Den tilfeldige variasjonen bidrar sterkt til at toppen og bunnen av karakterfordelingen domineres av små skoler, noe også figuren viser. Det er viktig å ta hensyn til denne formen for usikkerhet når man sammenlikner resultater mellom skoler. For de minste skolene spiller tilfeldig variasjon en langt større rolle, og det er ofte umulig å legge vekt på gjennomsnittskarakterer for ett enkelt år.

Figur 1.14. Grunnskolepoeng, skolegjennomsnitt, spredning og etter skolestørrelse. 2008

2. Videregående skole

Både datasettet og analysene vi gjør for videregående skole har mange sammenfallende trekk med hva vi har presentert for grunnskolen i forrige kapittel. En vesentlig forskjell er imidlertid at elevene på videregående fordeler seg på flere utdanningsprogrammer og fag, mens i grunnskolen har alle stort sett de samme fagene. Dette medfører både at vi observerer et svært stort antall fag, og at elevsammensetningen kan variere kraftig mellom de forskjellige fagene. På grunn av det store omfanget datamaterialet har, har vi valgt ut noen fag og analyseområder og fokuserer på disse.

2.1. Om datasettet

Datasettet omfatter alle elever med karakterer fra videregående skole for skoleåret 2007-2008 (i tillegg ser vi også på resultater for foregående skoleår), og kommer i hovedsak fra forskjellige administrative registre. Vi bruker to forskjellige typer data, karakterdata og familiebakgrunnsdata. Bruken av unike identifikasjonsnumre gjør at vi kan koble karakterer og familiekarakteristika for den enkelte elev.

2.1.1. Karakterdata

Karakterdataene er samlet inn av Utdanningsdirektoratet, og inneholder i utgangspunktet alle standpunkt- og eksamenskarakterer som er gitt i videregående skole i skoleåret 2007-2008. Det er svært mange forskjellige fag i videregående skole. Vi har derfor valgt ut noen fag vi vil fokusere på. Disse er listet i Tabell 2.2, og er delvis fra studieforbereidende utdanningsprogrammer/allmennfaglige studieretninger og delvis fra yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Fagene vi har valgt ut er naturfag og basisfagene norsk, matematikk og engelsk. I tillegg ser vi i år på en del ytterligere fag med sentralgitt eksamen med sentral sensur. Dette omfatter utvalgte fellesfag fremmedspråk på studieforbereidende utdanningsprogrammer og programfag på studiespesialiserende utdanningsprogram. I Tabell 2.2 står også fagkodene, som vi vil bruke for å referere til fagene, ettersom disse på en konsis måte gir entydig informasjon om både fag, utdanningsprogram/studieretning og nivå.

På grunn av innføring av Kunnskapsløftet på videregående trinn 1 (tidligere grunnkurs) i skoleåret 2006/07, og videregående trinn 2 (tidligere VK1) i 2007/08 brukes det litt ulike betegnelser her enn for tredje året på videregående (VK2) der Kunnskapsløftet innføres først i 2008/09. Eksempelvis brukes betegnelsen utdanningsprogrammer på videregående trinn 1 og 2 for det som for VK2 kalles studieretninger. Med studieforbereidende utdanningsprogrammer/allmennfaglige studieretninger mener vi utdanningsprogrammer/studieretninger som gir generell studiekompetanse. Dette omfatter studiespesialisering (tidligere kalt studieretning allmenne, økonomiske og administrative fag) idrettsfag og musikk, dans og drama. Øvrige utdanningsprogrammer/studieretninger refereres til som yrkesfag. Nivået er angitt som vg1 (videregående trinn 1), vg2 (videregående trinn 2) eller VK2 (videregående kurs 2).⁶

Alle fagene har standpunkt karakter, og noen har også skriftlige og/eller muntlige eksamenskarakterer. Antall fag med mange observasjoner av eksamenskarakterer er mer begrenset. Som for grunnskolen går karakterskalaen fra en (laveste karakter, stryk) til seks (beste karakter).⁷

Tabell 2.2 omfatter totalt 33 fag. Dette er langt flere fag enn hva vi kan gjøre detaljerte analyser av innenfor rammen av denne rapporten, og vi vil derfor begrense oss ytterligere i de fleste sammenhenger, og bare se på en eller flere av

⁶ Dette er de faktiske nivåene i datamaterialet. VK2 skriver seg fra før innføringen av Kunnskapsløftet og inndelingen i vg1, vg2 og vg3.

⁷ Før skoleåret 2006/07 gikk karakterskalaen fra null til seks, men der vi ser på tidsserier fra tidligere år er elever med karakteren null holdt utenfor analysen.

fagene engelsk på studieforbereidende vg1 (ENG1002), engelsk på yrkesfaglig vg1 (ENG1001) og vg2 (ENG1003), teoretisk matematikk studieforbereidende vg1 (MAT1007), praktisk matematikk studieforbereidende vg1 (MAT1007) og praktisk matematikk på yrkesfaglig vg1 (MAT1001), naturfag på studieforbereidende vg1 (NAT1002) og naturfag på yrkesfaglig vg1 (NAT1001) og norsk hovedmål skriftlig på allmennfaglig VK2 (VG4000). Disse fagene omfatter både hver for seg og til sammen en stor andel av alle elever som tar videregående utdanning. I tillegg vil vi som nevnt se noe nærmere på resultatene i utvalgte programfag på studiespesialiserende utdanningsprogram og fellesfag fremmedspråk.

2.1.2. Innføring av Kunnskapsløftet på vg1 i 2006/07 og vg2 i 2007/08

Grunnet innføring av Kunnskapsløftet på vg1 i 2006/07 og vg2 i 2007/08 er det ikke direkte samsvar med fag i tidligere skoleår. Det er likevel slik at mange nye fag er svært like tidligere fag under reform 94. Tabell 2.1 gir en oversikt over fagkoder for vg1 etter Kunnskapsløftet, med henvisning til fagkoder for liknende fag som var med i analyse av skoleresultater for skoleåret 2005/06 (Hægeland mfl. 2006) eller 2005/07 (Gravaas mfl. 2008). Ettersom de nye og gamle fagene avviker fra hverandre i større eller mindre grad, bør man være noe forsiktig med å trekke konklusjoner basert på sammenlikninger over tid.

Tabell 2.1. Fagkoder før og etter innføring av Kunnskapsløftet på vg1 og vg2

Fag vg1 (Læreplan for Kunnskapsløftet) i Skoleresultater 2008			
	Beskrivelse	Liknende fag (R94) Skoleresultater 2006	Beskrivelse
ENG1001	Engelsk vg1 yrkesf	VF1210	Engelsk GK yrkesf
ENG1002	Engelsk vg1 stforb	VG1200	Engelsk GK allm
MAT1001	Matematikk praktisk vg1 yrkesf	VF1320	Matematikk 1M GK yrkesf
MAT1002	Matematikk praktisk vg1 stforb	VG1331	Matematikk 1MY GK allm
MAT1006	Matematikk teoretisk vg1 yrkesf	Ikke med i Skoleres 2006	
MAT1007	Matematikk teoretisk vg1 stforb	VG1330	Matematikk 1MX GK allm
NAT1001	Naturfag vg1 yrkesf	Ikke med i Skoleres 2006	
NAT1002	Naturfag vg1 stforb	Ikke med i Skoleres 2006	
NOR1001	Norsk skriftlig vg1 yrkesf	VF1010	Norsk skriftlig GK yrkesf
NOR1003	Norsk hovedmål, skriftlig vg1 stforb	VF1000	Norsk hovedmål, skriftlig GK allm
NOR1004	Norsk muntlig vg1 stforb	VF1005	Norsk muntlig GK allm
NOR1101	Norsk muntlig vg1 yrkesf	VF1015	Norsk muntlig GK yrkesf
Fag vg2 (LK) i Skoleresultater 2008			
	Beskrivelse	Liknende fag (R94) Skoleresultater 2007	Beskrivelse
ENG1003	Engelsk vg2 yrkesf	VF2210	Engelsk VK1 yrkesf
MAT1003	Matematikk praktisk vg2 stforb	Ikke med i Skoleres 2007	
MAT1008	Matematikk teoretisk vg2 stforb	Ikke med i Skoleres 2007	
NOR1002	Norsk skriftlig vg2 yrkesf	VF2010	Norsk skriftlig yrkesf
NOR1005	Norsk hovedmål, skriftlig vg2 stforb	VF2000	Norsk hovedmål, skriftlig VK1 allm
NOR1006	Norsk sidemål, skriftlig vg2 stforb	VF2001	Norsk sidemål, skriftlig VK1 allm
NOR1007	Norsk muntlig vg2 stforb	VF2005	Norsk muntlig VK1 allm
NOR1102	Norsk muntlig vg2 yrkesf	VF2015	Norsk muntlig VK1 yrkesf

Tabell 2.2. Utvalgte fag fra videregående skole.

Fagkode	Navn	Studieretning/Utdanningsprogram	Nivå
ENG1002	Engelsk	Studieforberedende	vg1
MAT1002	Matematikk praktisk	Studieforberedende	vg1
MAT1007	Matematikk teoretisk	Studieforberedende	vg1
NAT1002	Naturfag	Studieforberedende	vg1
NOR1003	Norsk hovedmål, skriftlig	Studieforberedende	vg1
NOR1004	Norsk muntlig	Studieforberedende	vg1
ENG1001	Engelsk	Yrkesfaglige	vg1
MAT1001	Matematikk praktisk	Yrkesfaglige	vg1
MAT1006	Matematikk teoretisk	Yrkesfaglige	vg1
NAT1001	Naturfag	Yrkesfaglige	vg1
NOR1001	Norsk skriftlig	Yrkesfaglige	vg1
NOR1101	Norsk muntlig	Yrkesfaglige	vg1
MAT1003	Matematikk praktisk	Studieforberedende	vg2
MAT1008	Matematikk teoretisk	Studieforberedende	vg2
NOR1005	Norsk hovedmål, skriftlig	Studieforberedende	vg2
NOR1006	Norsk sidemål, skriftlig	Studieforberedende	vg2
NOR1007	Norsk muntlig	Studieforberedende	vg2
FSP5020	Fransk I	Studieforberedende	vg2
FSP5023	Fransk II	Studieforberedende	vg2 ¹
FSP5092	Spansk I	Studieforberedende	vg2
FSP5119	Tysk I	Studieforberedende	vg2
FSP5122	Tysk II	Studieforberedende	vg2 ¹
SPR3008	Internasjonal engelsk, skriftlig	Studieforberedende (Studiespesialisering)	vg2 ²
REA3022	Matematikk for realfag R1	Studieforberedende (Studiespesialisering)	vg2 ²
REA3026	Matematikk for samf. fag S1	Studieforberedende (Studiespesialisering)	vg2 ²
ENG1003	Engelsk	Yrkesfaglige	vg2
NOR1002	Norsk skriftlig	Yrkesfaglige	vg2
NOR1102	Norsk muntlig	Yrkesfaglige	vg2
VG4000	Norsk hovedmål, skriftlig	Allmenne	VK2
VG4001	Norsk sidemål, skriftlig	Allmenne	VK2
AA6082	Engelsk II, skriftlig	Allmenne	VK2
AA6524	Matematikk 3MX	Allmenne	VK2
AA6544	Matematikk 3MZ	Allmenne	VK2

¹ Sluttvurdering i faget kan komme både på vg2 og vg3. For skoleåret 2007-2008 er kun vg2 relevant.

² Faget er mest vanlig å ta på vg2, men kan også tas på vg3. For skoleåret 2007-2008 er kun vg2 relevant.

2.1.3. Familiebakgrunnsdata

Familiebakgrunnsdataene for elevene i videregående skole er helt tilsvarende de for elevene i grunnskolen, se 1.1.3 for mer detaljer.

2.2. Innledende resultater

2.2.1. Gjennomsnittlige resultater, og utvikling over flere år

Innledningsvis presenterer vi utviklingen i gjennomsnittskarakterer for utvalgte fag over tid i perioden 2004-2007, jf. Tabell 2.3- Tabell 2.9.⁸ Gitt endringer som følge av innføring av Kunnskapsløftet på videregående trinn 1 og 2 er lengre tidsserier kun tatt med for fag på VK2. I fagene vi har tatt med nedenfor er variasjonen over tid tilsvarende omtrent en tidels karakterpoeng eller mindre, med unntak av norskfagene på yrkesfag vg1, der det har vært en klar nedgang fra 2007 til 2008. Variasjonene mellom fag diskuteres nærmere sammen med kjønnsforskjeller i avsnitt 2.2.2.

Tabell 2.3. Gjennomsnittlige standpunkt karakterer i utvalgte fag, studieforberedende vg1. Alle elever, 2007-2008

År	NOR1003	NOR1004	ENG1002	MAT1002	MAT1007	NAT1002
2008	3,87	4,15	3,99	3,24	3,81	4,03
2007	3,85	4,18	4,03	3,20	3,81	4,02

⁸ Ettersom vi ser på såpass mange fag har vi utelatt antall observasjoner for å få mer oversiktlige tabeller.

Tabell 2.4. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, yrkesfag vg1. Alle elever, 2007-2008

År	NOR1001	NOR1101	ENG1001	MAT1001	MAT1006	NAT1001
2008	3,25	3,43	3,32	3,04	3,64	3,25
2007	3,48	3,60	3,37	3,04		3,30

Tabell 2.5. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, studieforberevende vg2. Alle elever, 2008

År	NOR1005	NOR1006	NOR1007	MAT1003	MAT1008
2008	3,74	3,48	4,01	3,29	3,33

Tabell 2.6. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, yrkesfag vg2. Alle elever, 2008

År	NOR1002	NOR1102	ENG1003
2008	3,36	3,57	3,25

Tabell 2.7. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fellesfag fremmedspråk, studieforberevende vg2. Alle elever, 2008

År	FSP5020	FSP5023	FSP5092	FSP5119	FSP5122
2008	3,48	3,89	3,66	3,40	3,74

Tabell 2.8. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte programfag, studiespesialisering vg2. Alle elever, 2008

År	REA3022	REA3026	SPR3008
2008	3,83	3,54	3,99

Tabell 2.9. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag VK2. Alle elever, 2004-2008

År	VG4000	VG4001	AA6082	AA6524	AA6544
2008	3,72	3,45	3,90	3,83	3,46
2007	3,75	3,48	3,89	3,88	3,56
2006	3,73	3,45	3,90	3,88	3,50
2005	3,73	3,44	3,88	3,97	3,60
2004	3,74	3,42	3,88	3,89	3,59

2.2.2. Gjennomsnittlige resultater etter kjønn

Som for grunnskoleelevene deler vi her elevene inn etter kjønn, for å se på forskjeller i jenter og gutter sine standpunktkarakterer og eksamenskarakterer.

2.2.2.1. Standpunktkarakterer

Tabell 2.10 viser gjennomsnittlige standpunktkarakterer etter kjønn i utvalgte fag fra studieforberevende utdanningsprogrammer på videregående trinn 1. I mange av fagene ligger gjennomsnittskarakterer rundt 4. Dette gjelder eksempelvis både et språkfag som engelsk (ENG1002) og et realfag som naturfag (NAT1002). Praktisk matematikk (MAT1002) skiller seg derimot ut med et relativt lavt gjennomsnittresultat, jevnfør fjoråret og resultatene tidligere år i 1MY (VG1331). MAT1002 er et av to matematikkfag, og er det som oftest velges av elever som ikke har tenkt å fortsette med matematikk. Det kan tenkes at denne gruppen kan ha både dårligere ferdigheter og lavere motivasjon for faget enn gruppen som velger å fortsette med matematikk, og at dette bidrar til å forklare noe av det lavere resultatet. Forskjellen i gjennomsnittskarakter mellom teoretisk matematikk (MAT1007) og praktisk matematikk er på knappe 0,6 karakterpoeng. Dette er likevel en mindre markert forskjell enn mellom de tidligere matematikkfagene 1MY og 1MX.

Til slutt ser vi at det er forskjeller i gjennomsnittskarakter mellom kjønnene. For alle fagene er denne i størrelsesorden vel 0,1 til vel 0,4 karakterpoeng i jentenes favør. Forskjellen er mest markant i norskfagene. Resultatene har endret seg lite fra tidligere år, se ovenfor og Gravaas mfl. (2008).

Tabell 2.10. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, studieforberevende vg1. Etter kjønn, 2008

Kjønn	NOR1003	NOR1004	ENG1002	MAT1007	MAT1002	NAT1002
Begge kjønn	3,87	4,15	3,99	3,81	3,24	4,03
Gutter	3,67	3,98	3,91	3,74	3,13	3,95
Jenter	4,03	4,29	4,05	3,88	3,30	4,10

I Tabell 2.11 har vi gjennomsnittresultater i utvalgte fag fra vg1, yrkesfaglig utdanningsprogrammer. Det er noe variasjon mellom fagene, og nivået er gjennomgående noe lavere enn hva vi så for fagene på studieforberevende utdanningsprogrammer. Selv om fagene innen studieforberevende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer har tilsvarende navn er innhold og krav forskjellige, så det er vanskelig å sammenligne resultatene direkte. Det er imidlertid rimelig å anta at elever som er sterke i teoretiske fag i større grad velger mer teoretiske og studieforberevende utdanningsprogrammer, mens elever som er relativt sterke i praktiske fag i større grad velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Dette trekker isolert sett i retning av at karakternivået i teoretiske fag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer er lavere enn i liknende fag i studieforberevende utdanningsprogrammer. Som for studieforberevende ser vi at elevene skårer lavest i praktisk matematikk (MAT1001), og også på yrkesfag er gjennomsnittskarakteren i dette faget 0,6 karakterpoeng lavere enn i teoretisk matematikk (MAT1006).

Når vi ser på kjønnsforskjellene innen fagene på yrkesfaglig vg1 er det igjen jentene som har de beste resultatene. Forskjellen varierer imidlertid en del mellom fagene. I matematikk (MAT1001) er forskjellen beskjedne 0,09 karakterpoeng, og jenter og gutter oppnår like resultater i engelsk (ENG1001). Størst kjønnsforskjeller finner vi i norsk skriftlig (NOR1001) og teoretisk matematikk (MAT1006), der jentene gjør det omtrent 1/3 karakter bedre enn guttene.

Som for studieforberevende vg1 er kjønnsforskjellene i de utvalgte fagene på yrkesfaglige utdanningsprogrammer vg1 nokså stabile sammenlignet med foregående skoleår (2006-2007), se Gravaas mfl. (2008).

Tabell 2.11. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, yrkesfag vg1. Etter kjønn, 2008

Kjønn	NOR1001	NOR1101	ENG1001	MAT1001	MAT1006	NAT1001
Begge kjønn	3,25	3,43	3,32	3,04	3,64	3,25
Gutter	3,10	3,29	3,31	3,00	3,56	3,15
Jenter	3,41	3,59	3,32	3,09	3,90	3,38

Tabell 2.12 og Tabell 2.13 viser gjennomsnittlige resultater for noen basisfag på videregående trinn 2, for henholdsvis studieforberevende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer. For fagene på studieforberevende vg2 i Tabell 2.12 ser vi at gjennomsnittskarakterene ligger klart lavere i matematikkfagene enn i norskfagene. Det er videre interessant å merke seg at de i motsetning til på vg1 er liten forskjell i det gjennomsnittlige karakternivået i praktisk (MAT1003) og teoretisk (MAT1008) matematikk. For norskfagene ser vi derimot en tydelig ordning: Elevene får best resultater i norsk muntlig (NOR1007), og resultatene er bedre i hovedmål (NOR1005) enn i sidemål (NOR1006). Også på yrkesfag vg2 gjør elevene det i snitt bedre i norsk muntlig (NOR1102) enn i norsk skriftlig (NOR1002). Av Tabell 2.13 ser vi også igjen at karakternivået i yrkesfaglige utdanningsprogrammer er noe lavere enn i de studieforberevende. Det er særlig interessant å sammenligne engelsk på yrkesfag vg2 (ENG1003), med engelsk på studieforberevende vg1 (ENG1002), ettersom elevene i disse to fagene har fulgt samme læreplan. Vi kommer tilbake til resultatforskjellene mellom ENG1002 og ENG1003 i en egen analyse i avsnitt 2.5.

I alle de utvalgte fagene i Tabell 2.12 og Tabell 2.13 har jentene en høyere gjennomsnittskarakter enn guttene. Vi skal være forsiktig med å sammenligne resultatene på vg2 i 2007-2008 med tidligere resultater i lignende VK2-fag, men det kan likevel nevnes som et rekk at gjennomsnittskarakterene er litt lavere og

kjønnsforskjellene noe mindre markert enn det man har sett tidligere år, se Gravaas mfl. (2008).

Tabell 2.12. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, studieforberevende vg2. Etter kjønn, 2008

Kjønn	NOR1005	NOR1006	NOR1007	MAT1003	MAT1008
Begge kjønn	3,74	3,48	4,01	3,29	3,33
Gutter	3,52	3,28	3,80	3,18	3,14
Jenter	3,92	3,66	4,17	3,35	3,46

Tabell 2.13. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, yrkesfag vg2. Etter kjønn, 2008

Kjønn	NOR1002	NOR1102	ENG1003
Begge kjønn	3,36	3,57	3,25
Gutter	3,19	3,43	3,18
Jenter	3,60	3,77	3,36

I Tabell 2.14 viser vi resultatene for utvalgte fellesfag i fremmedspråk på studieforberevende utdanningsprogrammer. Vi har valgt ut de vanligste fremmedspråkene i videregående opplæring; fransk nivå I og II (FSP5020 og FSP5023), spansk I (FSP5092) og tysk I og II (FSP5119 og FSP5122). Nivå I tilbys både i grunnskolen og videregående opplæring. Nivå II bygger på nivå I, og tilbys bare i videregående opplæring. Karakternivået er høyere på nivå I enn nivå II både i fransk og tysk. Jentene gjør det i snitt bedre enn guttene i alle de fem språkfagene. Forskjellen mellom jenter og gutter varierer mellom 0,3 karakterpoeng i tysk II (FSP5122) og vel 0,5 karakterpoeng i spansk I (5092)

Tabell 2.14. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fellesfag fremmedspråk, studieforberevende vg2. Etter kjønn, 2008

Kjønn	FSP5020	FSP5023	FSP5092	FSP5119	FSP5122
Begge kjønn	3,48	3,89	3,66	3,40	3,74
Gutter	3,22	3,63	3,36	3,21	3,59
Jenter	3,65	4,01	3,89	3,65	3,89

I årets kartlegging for karakterer for videregående opplæring har vi også med ytterligere tre fag vi ikke har sett på tidligere. Felles for fagene i Tabell 2.15 er at de er programfag i studiespesialiserende utdanningsprogram, og at skriftlig eksamen i disse fagene i skoleåret 2007-2008 var sentralgitt med sentralsensur. Vi kommer tilbake til eksamenskarakterene senere. For standpunkt ser vi at gjennomsnittskarakteren i matematikk for realfag (REA3022) ligger omtrent 0,3 karakterpoeng høyere enn i matematikk for samfunnsfag (REA3026). For begge fag er karakternivået høyere enn i øvrige matematikkfag vi har sett på i Tabell 2.10 og Tabell 2.12. Det er nærliggende å tenke at elevene som velger å gå videre med matematiske programfag har en relativt høy motivasjon for faget sammenlignet med øvrige elever. Jentene gjør det i snitt klart bedre enn guttene i både REA3022 og REA3026, men forskjellen i favør av jentene er større i REA3026 (0,5 karakterpoeng) enn i REA3022 (ca. 0,3 karakterpoeng). Det er ikke særlig relevant å sammenlikne karakterene i internasjonal engelsk, skriftlig (SPR3008) og i de to matematikkfagene. Vi nøyer oss her med å nevne at karakternivået i SPR3008 er omtrent som vi har observert for engelsk på studieforberevende vg1 (ENG1002), og det er kun begrenset forskjell i gjennomsnittskarakter mellom jenter og gutter.

Tabell 2.15. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte programfag, studiespesialisering vg2. Etter kjønn, 2008

Kjønn	REA3022	REA3026	SPR3008
Begge kjønn	3,83	3,54	3,99
Gutter	3,70	3,26	3,93
Jenter	4,01	3,76	4,02

Tabell 2.16 viser gjennomsnittlige standpunktkarakterer for noen utvalgte fag på VK2-nivå. Det er også her en del variasjon mellom fagene. Gjennomsnittskarakterene er lavest i norsk sidemål (VG4001) og matematikk 3MZ (AA6544). I sistnevnte fag finner vi også den mest markerte kjønnsforskjellen; jentene gjør det i

snitt nær 0,6 karakterpoeng bedre enn guttene. For de øvrige fagene varier kjønnsforskjellene mellom 0,18 og 0,33 karakterpoeng i favør jentene. Resultatene har endret seg lite fra fjoråret, se Gravaas mfl. (2008).

Tabell 2.16. Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag VK2. Etter kjønn, 2008

Kjønn	VG4000	VG4001	AA6082	AA6524	AA6544
Begge kjønn	3,72	3,45	3,90	3,83	3,46
Gutter	3,54	3,25	3,79	3,70	3,10
Jenter	3,85	3,58	3,97	4,03	3,69

2.2.2.2. Eksamenskarakterer

Videregående skole er i langt større grad enn grunnskolen preget av at eksamener er spredt på mange fag, og det er færre fag der mange elever er oppe til eksamen. Dette gjelder særlig de muntlige eksamenene, mens avsluttende skriftlig eksamen i norsk for allmennfaglige studieretninger (VG4000) er et eksempel på en eksamen som omfatter mange elever. I Tabell 2.17 ser vi på muntlig eksamen i naturfag for studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer på vg1. I Tabell 2.18 til Tabell 2.20 har vi valgt ut noen skriftlige eksamener. Felles for disse skriftlige eksamenene er at oppgavene er utarbeidet og sensurert sentralt.

Som for standpunkt ser vi at gjennomsnittskarakteren til muntlig eksamen i naturfag på yrkesfaglig vg1 (NAT1001) er omtrent 0,7 karakterpoeng lavere enn for naturfag på studieforbereende vg1 (NAT1002). Felles for de to fagene finner vi at eksamenskarakteren har et høyere gjennomsnitt enn vi fant for standpunktkarakteren i de samme fagene. De to muntlige eksamenene peker seg også ut med et høyere gjennomsnitt enn de skriftlige eksamenene, og i motsetning til de muntlige eksamenene ser vi at de skriftlige eksamenene har lavere gjennomsnitt enn tilsvarende standpunktkarakterer. Dette ligner på mønstrene vi fant på grunskolenivå.

For de skriftlige eksamenene kjenner vi igjen mønstrene fra standpunkt med tanke på rangering av de ulike fagene ut fra gjennomsnittskarakter. Forskjellene i karakternivået på tvers av fagene er imidlertid noe mindre markert til eksamen enn i standpunkt. Som vi tidligere har nevnt er det særlig interessant å sammenligne elevenes resultater i ENG1002 og ENG1003. Elevene i disse fagene har fulgt samme læreplan og gjennomført samme skriftlige eksamen. Vi ser at gjennomsnittskarakteren i ENG1003 er 2,66; den laveste blant alle fagene vi ser på, og betydelig lavere enn i ENG1002. Vi kommer tilbake til resultatforskjellene mellom ENG1002 og ENG1003 i en egen analyse i avsnitt 2.5.

En interessant observasjon i tabellene nedenfor er at karakterforskjellene i favør jenter er mindre på eksamen enn til standpunkt. Dette gjelder alle fagene med unntak av fransk II (FSP5023). I flere fag gjør guttene det faktisk bedre enn jentene. En slik reversering av forholdet mellom jenter og gutters resultater finner vi i muntlig eksamen i NAT1002, skriftlig eksamen i MAT1003 og i de tre engelskfagene ENG1002, ENG1003 og SPR3008. Variasjoner i kjønnsforskjeller mellom standpunkt og eksamen gjorde seg også gjeldende i 2005, 2006 og 2007, se Hægeland mfl. (2006, 2007) og Gravaas mfl. (2008).

Tabell 2.17. Gjennomsnittlig muntlig eksamenskarakter i utvalgte fag. Etter kjønn, 2008

Kjønn	NAT1001	NAT1002
Begge kjønn	3,50	4,20
Gutter	3,44	4,27
Jenter	3,58	4,14

Tabell 2.18. Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter i utvalgte fag. Etter kjønn, 2008

Kjønn	ENG1002	ENG1003	MAT1003	VG4000
Begge kjønn	3,42	2,66	3,09	3,19
Gutter	3,42	2,68	3,14	3,09
Jenter	3,41	2,64	3,05	3,25

Tabell 2.19. Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter i utvalgte fellesfag fremmedspråk, studieforberedende vg2. Etter kjønn, 2008

Kjønn	FSP5020	FSP5023	FSP5092	FSP5119	FSP5122
Begge kjønn	2,84	3,09	2,91	2,77	3,00
Gutter	2,67	2,80	2,74	2,62	2,89
Jenter	2,93	3,24	3,03	2,95	3,10

Tabell 2.20. Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter i utvalgte programfag, studiespesialisering vg2. Alle elever, 2008

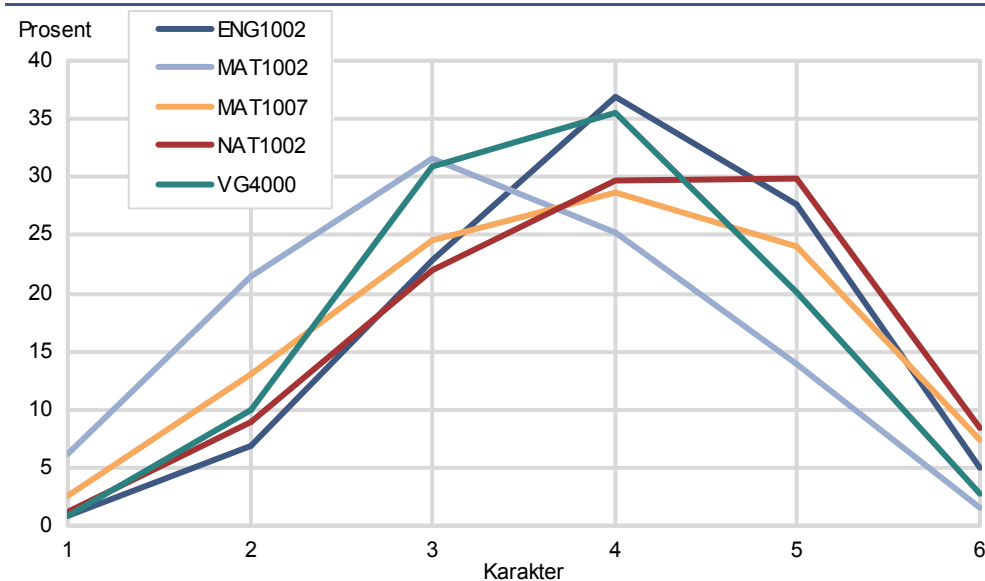
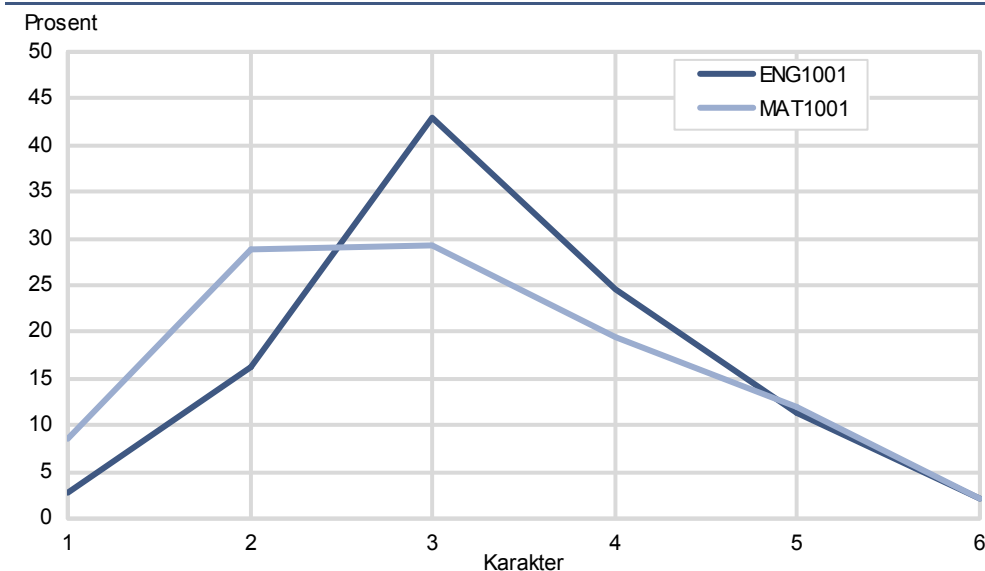
Kjønn	REA3022	REA3026	SPR3008
Begge kjønn	3,39	2,86	3,26
Gutter	3,32	2,71	3,28
Jenter	3,49	2,98	3,25

2.2.3. Fordelinger av karakterer

Figur 2.1 og Figur 2.2 viser fordelingen av standpunkt karakterer for utvalgte fag som vi også laget fordelinger for i fjorårets kartlegging av skoleresultater for skoleåret 2006-2007, jf. Gravaas mfl. (2008). Figur 2.1 omfatter utvalgte fag fra studieforberedende utdanningsprogrammer/allmennfaglige studieretninger og Figur 2.2 utvalgte fag fra yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Resultatene vi finner er svært tilsvarende funn for tidligere år.

I Figur 2.1 har de fleste fagene en ganske lik fordeling. Både engelsk vg1 (ENG1002), teoretisk matematikk vg1 (MAT1007), naturfag vg1 (NAT1002) og norsk hovedmål skriftlig på VK2 (VG4000) er forskjøvet mot høyre. Det er likevel enkelte forskjeller fagene imellom. Mens fordelingene i de tre fagene MAT1007, ENG1002 og VG4000 alle har en topp på karakteren fire, er karakteren fem den vanligste i NAT1002 (i motsetning til fire i skoleåret 2006-2007) Vi ser også at MAT1007 har flere lave karakterer enn de andre tre fagene, NAT1002 har noe flere seksere og VG4000 har særlig færre femmere og flere treere enn de andre tre fagene. Sammenliknet med de andre fagene er det få som får karakteren to i ENG1002. Det mest påfallende i Figur 2.1 er likevel praktisk matematikk (MAT1002), som har en helt annen fordeling enn de øvrige fagene. Dette faget har en topp på karakteren tre, vel 30 prosent får denne karakteren. Sammenlignet med alle de andre fagene er det klart flere som får lave karakterer og færre som får høye karakterer i dette faget, og fordelingen er noe forskjøvet mot venstre. Resultatene vi finner i Figur 2.1 er svært tilsvarende funn for tidligere år.

Figur 2.2 viser karakterfordelingen for to fag på yrkesfaglige utdanningsprogrammer, engelsk på vg1 (ENG1001) og praktisk matematikk vg1 (MAT1001). Tre er den klart vanligste standpunkt karakteren i ENG1001, over 40 prosent av elevene får denne karakteren. Karakterene i ENG1001 har en fordeling som er noe forskjøvet mot venstre sammenlignet med foregående skoleår (Gravaas mfl. 2008:69), men fordelingen i ENG1001 er fremdeles klart mindre forskjøvet mot venstre enn fordelingen av karakterer i MAT1001. I sistnevnte fag er karakteren to og tre omtrent like vanlig i standpunkt (hele 30 prosent av elevene får karakteren to). Det er interessant å merke seg at ingen av karakterfordelingene i Figur 2.2 har en tilsvarende høyreforskyvning som vi så for fire av fagene i Figur 2.1. Som vi tidligere har vært inne på er det naturlig å sette denne forskjellen i sammenheng med at vi ser på teoretiske basisfag, og at det sannsynligvis i stor grad er elever som er flinke i disse fagene som fortsetter på de teoretiske og studieforberedende utdanningsprogrammene.

Figur 2.1. Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, studieforberedende/allmennfag. Alle elever, 2008**Figur 2.2. Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Alle elever, 2008**

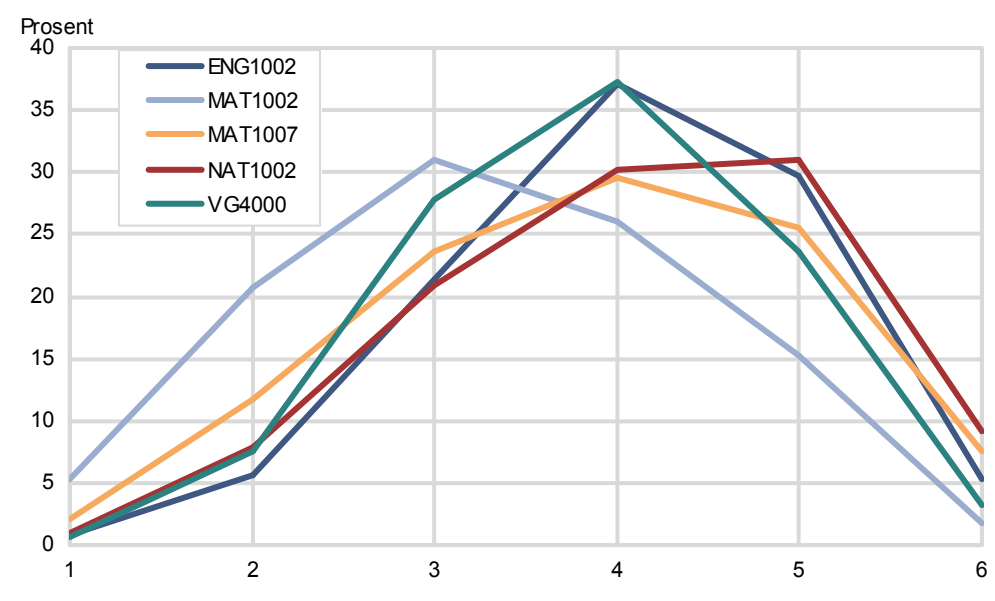
Figur 2.3 til Figur 2.6 viser fordelingen av de samme fagene som Figur 2.1 og Figur 2.2, men nå fordelt etter kjønn. Figur 2.3 viser karakterfordelingen for jenter for fag på studieforberedende utdanningsprogrammer/allmennfag. Denne ligner på karakterfordelingen fra Figur 2.1, men alle fordelingene er forskjøvet noe mer mot høyre. Figur 2.4 viser fordelingen av jentenes karakterer i de yrkesfaglige fagene. Karakterene i engelsk vg1 (ENG1001) har en fordeling blant jentene som skiller seg lite fra fordelingen for alle elever. Fordelingen av karakterene i matematikk (MAT1001) er forskjøvet mot venstre, men i noe mindre grad enn i Figur 2.2.

I motsetning til jentenes karakterfordelinger er guttenes karakterfordelinger for fag på studieforberedende utdanningsprogrammer/allmennfag, som er gitt i Figur 2.5, mer forskjøvet mot venstre enn hva de tilsvarende fordelingene er i Figur 2.1. Fagene ENG1002, MAT1007 og NAT1002 har fortsatt karakterfordelinger som er forskjøvet mot høyre, mens VG4000 har en nær symmetrisk fordeling og MAT1002 er enda mer forskjøvet mot venstre enn vi så for alle elever. Blant guttene er tre den vanligste karakteren i VG4000 og fire hyppigst forekommende i NAT1002. Tilsvarende topper for jentene ligger på karakteren fire i VG4000 og fem i MAT1002.

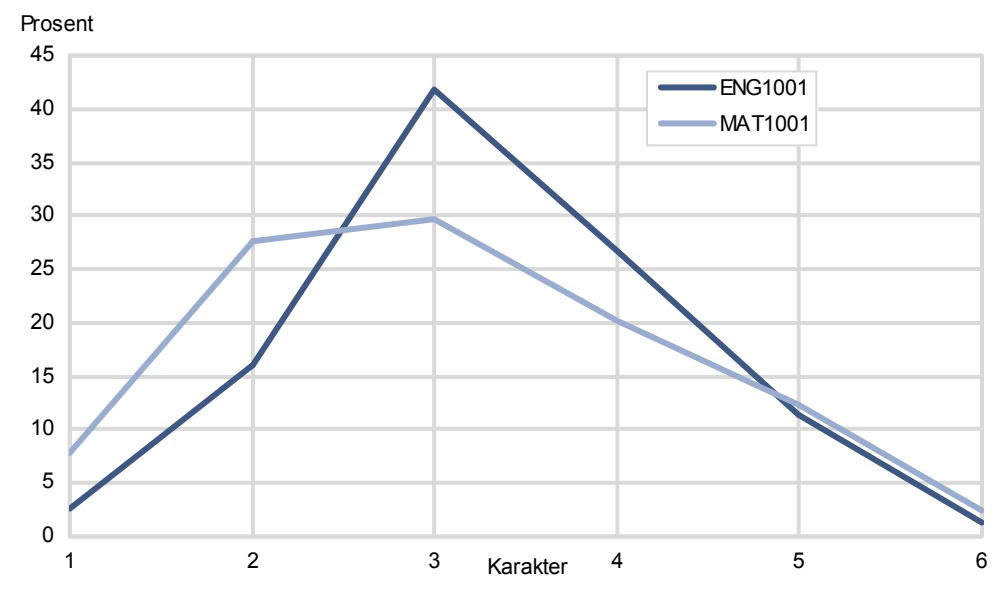
For de to utvalgte fagene på yrkesfag er det mindre forskjell mellom jentene og guttenes karakterfordelinger. Sammenligner vi Figur 2.6 og Figur 2.4 ser vi at fordelingene i engelsk (ENG1001) er nær identiske, mens i matematikk (MAT1001) er karakteren en og to er noe mer vanlig blant guttene enn blant jentene.

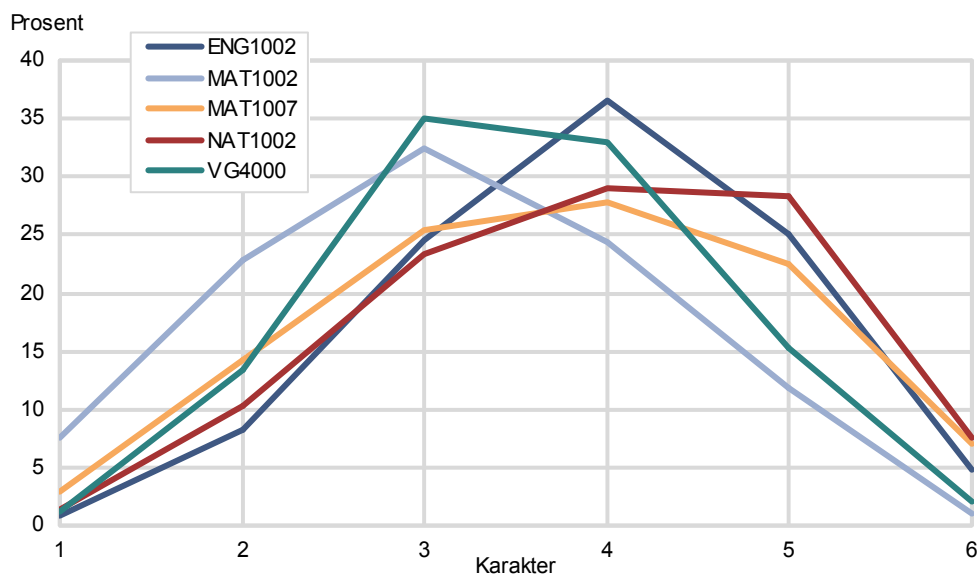
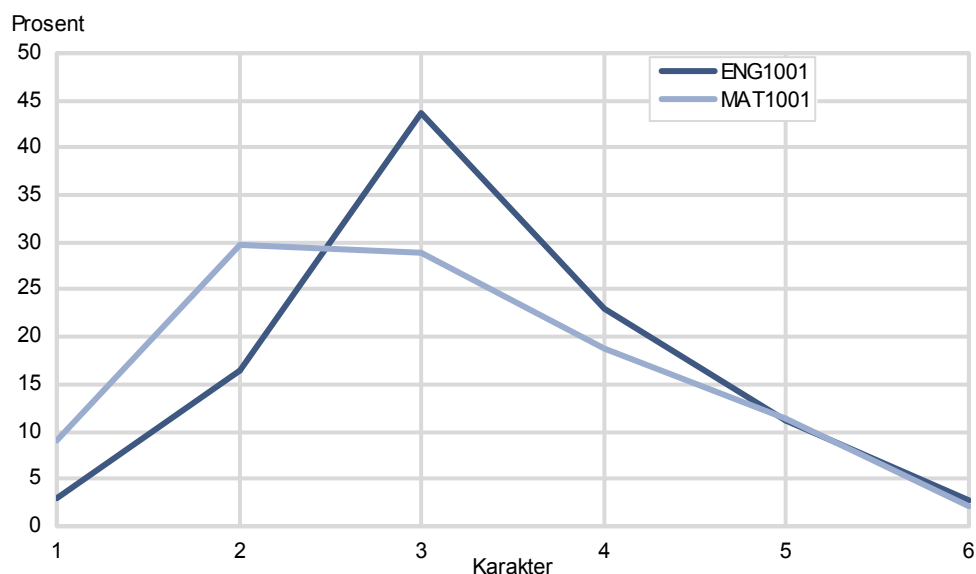
Totalt sett finner vi noe av det samme mønsteret som vi så for grunnskolen, ved at guttene har karakterfordelinger som er mer forskjøvet mot venstre enn tilsvarende fordelinger av jentenes karakterer. En interessant forskjell er likevel hvordan guttene her ikke har symmetriske fordelinger i samme grad som vi så for grunnskolen. En naturlig tolkning av dette er at det skyldes hvordan elevene velger utdanningsprogram og fag, noe som fører til at vi får mer "topptunge" karakterfordelinger i teoretiske fag på teoretiske utdanningsprogrammer og noe mer "bunntunge" karakterfordelinger i de tilsvarende fagene på mindre teoretiske utdanningsprogrammer.

Figur 2.3. Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, studieforberedende/allmennfag. Jenter, 2008

Figur 2.4. Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Jenter, 2008

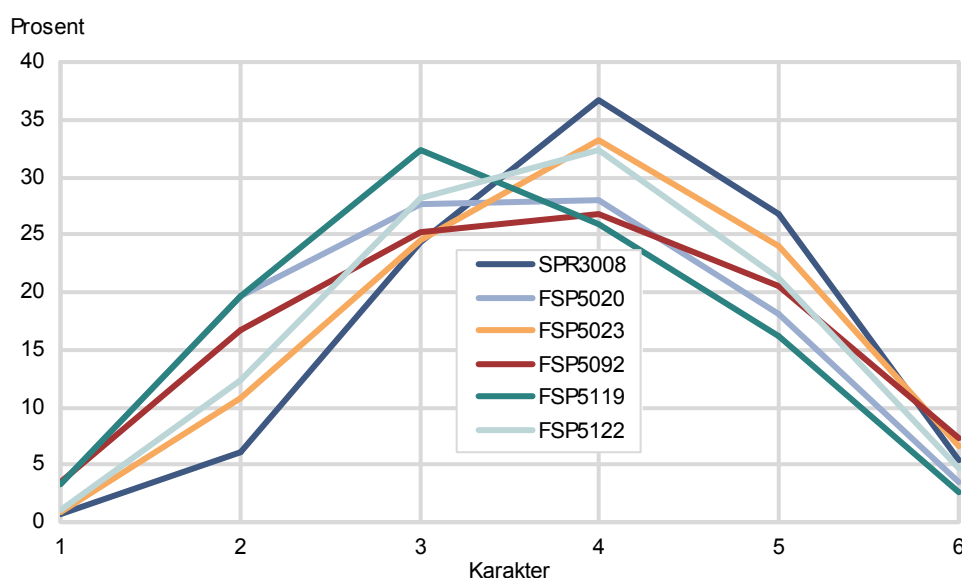
Figur 2.5. Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag studieforberedende/allmennfag. Gutter, 2008**Figur 2.6. Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Gutter, 2008**

Figur 2.7 til Figur 2.12 viser fordelingen av standpunkt- og skriftlig eksamens-karakterer i utvalgte språkfag og matematikkfag med sentralgitt eksamen med sentral sensur. Figurene viser at fordelingene av standpunktkarakterene er forskjøvet i retning av høyere karakterer i nær alle fag, mens fordelingen av eksamens-karakterene er forskjøvet i retning av lavere karakterer.

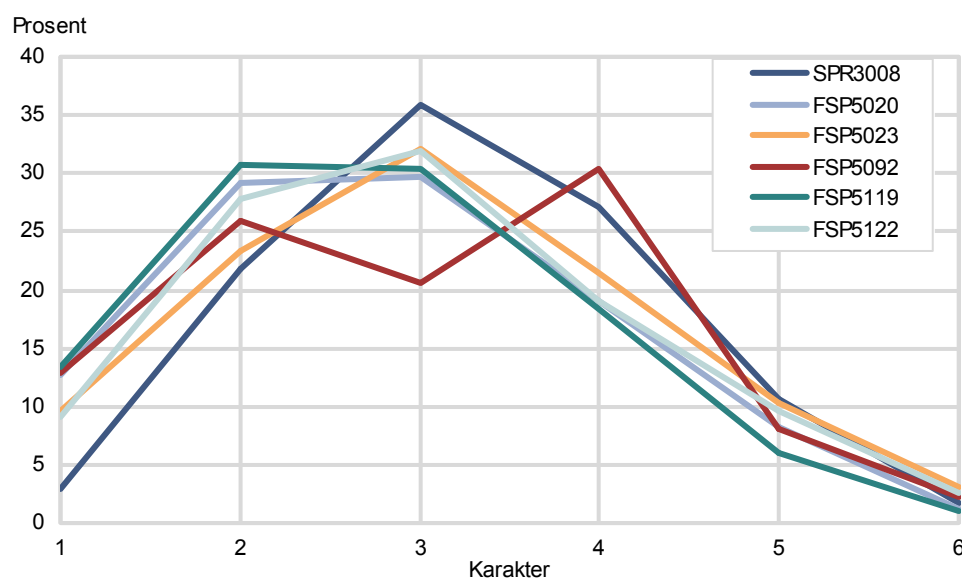
For språkfagene i Figur 2.7 og Figur 2.8 ser vi at alle fordelingene av standpunkt-karakterer, med unntak av tysk I (FSP5119) har toppunkt for karakteren fire. For alle språkfagene, med unntak av spansk I (FSP 5092) er den vanligste karakteren til skriftlig eksamen en karakter lavere enn i standpunkt i tilsvarende fag. For å illustrere den markerte forskjellen mellom fordelingene av karakterene til eksamen og i standpunkt kan det for eksempel nevnes at mens knappe syv prosent fikk standpunktkarakteren én eller to i internasjonal engelsk, skriftlig (SPR3008), fikk en fjerdedel av elevene én eller to til eksamen i dette faget. I alle språkfagene var også andelen som oppnådde karakteren fem eller seks til skriftlig eksamen mindre enn halvparten av tilsvarende andel i standpunkt i de samme fagene.

For de tre matematikkfagene i Figur 2.9 til Figur 2.12 ser vi at praktisk matematikk på studieforberedende vg2 (MAT1003) skiller seg fra programfagene i matematikk for realfag (REA3022) og for samfunnsfag (REA3026) på studiespesialiserende utdanningsprogram. I MAT1003 er fordelingen av standpunkt-karakterene i Figur 2.9 noe forskjøvet mot venstre, mens de i REA3022 og RES3026 er forskjøvet mot høyre i retning av høyere karakterer. Fordelingen av eksamens-karakterene i MAT1003 i Figur 2.10 er derimot langt mindre forskjøvet mot venstre enn tilsvarende fordelinger i REA3022 og REA3026. For de to sistnevnte fagene, og da særlig REA3026, er det en markert forskjell mellom fordelingene av standpunkt-karakterer og fordelingene av eksamens-karakterer. Eksempelvis er fire den vanligste standpunkt-karakteren i REA3026, mens den vanligste eksamens-karakteren i samme fag er to. Videre ser vi at omtrent 1 av 25 elever fikk stryk-karakteren én i standpunkt i REA3026, mens nær hele 1 av 5 strøk til eksamen i samme fag. Det vil være interessant om man finner lignende klare forskjeller i kommende skoleår.

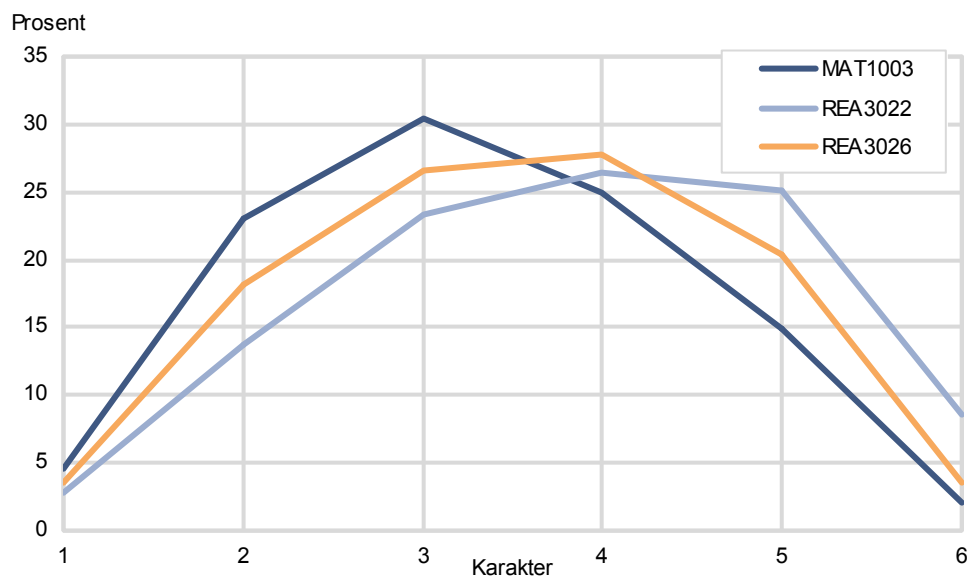
Figur 2.7. Fordeling av standpunkt-karakterer, utvalgte språkfag med sentralgitt eksamen. Alle elever, 2008

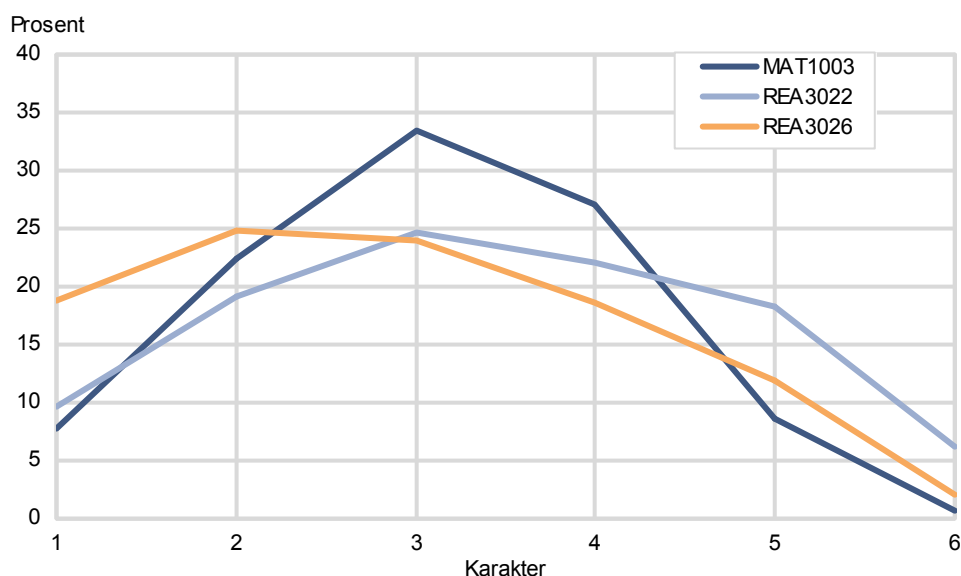
Figur 2.8. Fordeling av skriftlige eksamens-karakterer, utvalgte språkfag med sentralgitt eksamen. Alle elever. 2008

Figur 2.9. Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte matematikkfag med sentralgitt eksamen vg2. Alle elever. 2008

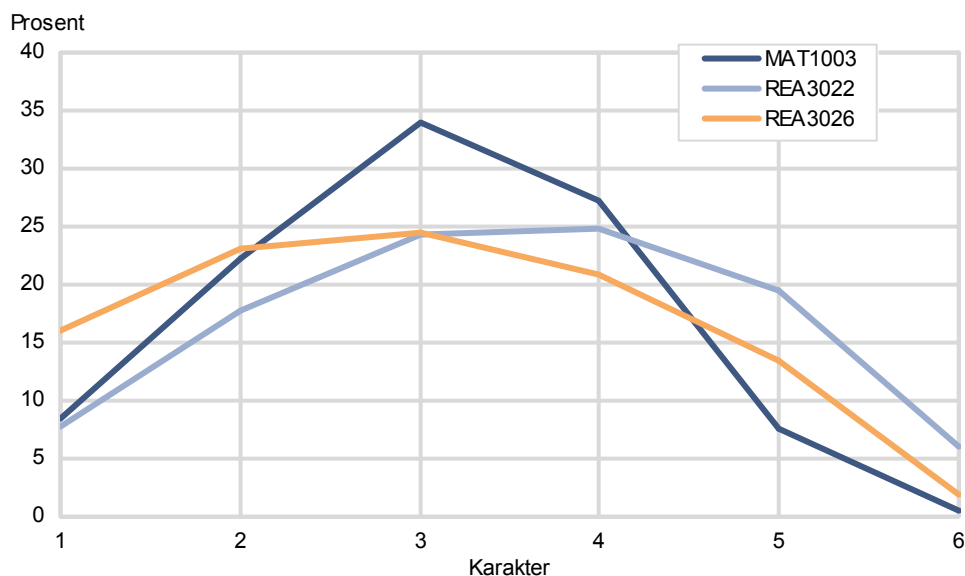

Figur 2.10. Fordeling av skriftlige eksamenskarakterer, utvalgte matematikkfag med sentralgitt eksamen, vg2. Alle elever, 2008

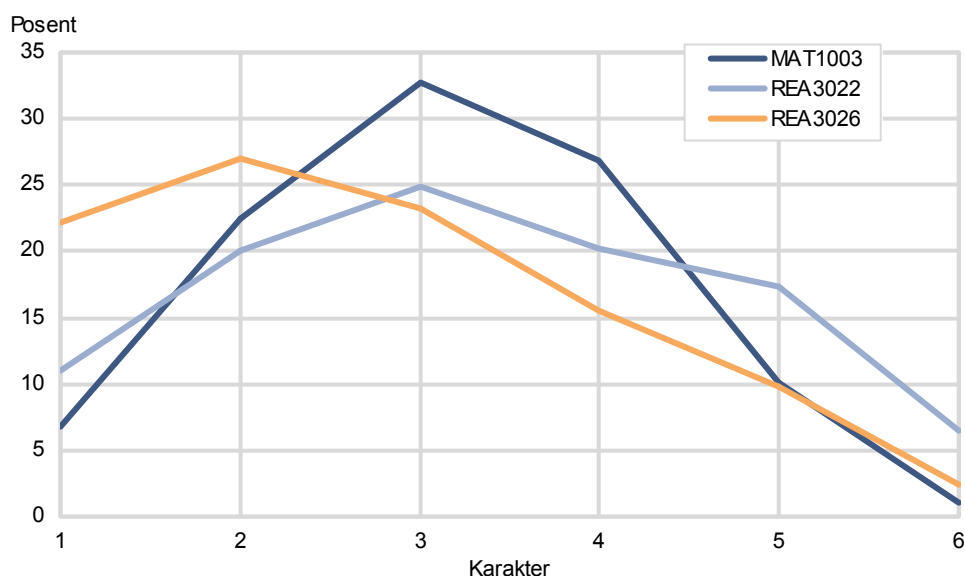

For de tre matematikkfagene ser vi i Figur 2.11 og Figur 2.12 også nærmere på hvordan fordelingene av skriftlige eksamenskarakterer er blant jenter og gutter. I MAT1003 er fordelingene for jenter og gutter svært like, mens kjønnsforskjellene er tydelige når vi ser på fordelingene i REA3022 og REA3026. I de to sistnevnte fagene er guttenes karakterfordelinger mer forskjøvet i retning av svake karakterer enn for jentene. For eksempel ligger toppunktet i fordelingene en karakter lavere blant guttene enn jentene. I REA3022 er fordelingen nær symmetrisk for jentene mens den er forskjøvet mot venstre for guttene.

Figur 2.11. Fordeling av skriftlige eksamenskarakterer, utvalgte matematikkfag med sentralgitt eksamen, vg2. Jenter, 2008

Figur 2.12. Fordeling av skriftlige eksamenskarakterer, utvalgte matematikkfag med sentralgitt eksamen, vg2. Gutter, 2008

2.3. Sammenheng mellom familiebakgrunn og skoleresultater

Tidligere norske undersøkelser har avdekket klare sammenhenger mellom karakterer i videregående skole og familiebakgrunn (Opheim og Støren, 2001, Hægeland mfl. 2005, 2006, 2007, Gravaas mfl. 2008). Tolkningene av samvariasjon mellom familiebakgrunn og skoleresultater er typisk sammenfallende med hva vi finner for ungdomsskolekarakterer. Det er likevel viktig å være klar over en vesentlig forskjell. Mens grunnskolen omfatter alle er det fremdeles en (liten) gruppe elever som ikke oppnår karakterer i videregående skole, enten fordi de dropper ut etter 10.klasse eller ikke kvalifiserer for karakter i ett eller flere fag. Det er velkjent fra mange studier at tidlig skoleslutt henger nært sammen med familiebakgrunn, se for eksempel Raaum, Rogstad, Røed og Westlie (2005). Vi vil derfor forvente noe svakere sammenheng mellom observert familiebakgrunn og karakterer i videregående skole. Litt enkelt sagt vil elevene med ufordelaktig familiebakgrunn fra ungdomsskolen *som fortsetter i videregående* ha bedre

forutsetninger for å lykkes på skolen enn de som ikke fortsetter. Denne seleksjonen vil være svak for elever med mer ”fordelaktig” familiebakgrunn, simpelthen fordi praktisk talt ingen med slik bakgrunn dropper ut etter 10. klasse.

2.3.1. Gjennomsnittskarakterer etter familiebakgrunnsvariable

Tabell 2.21 til Tabell 2.28 viser gjennomsnittlige standpunktarakterer etter kjønn, foreldres høyeste utdanning og innvandringsbakgrunn for utvalgte basisfag, både i studieforbereidende utdanningsprogrammer/allmennfag (ENG1002, MAT1002, MAT1007, NAT1002, VG4000) og på yrkesfag (ENG1003, MAT1001, NAT1001).

Tabellene viser en klar tendens til at det å ha høyt utdannede foreldre er assosiert med bedre resultater. Dette er tilfelle for begge kjønn, og gjelder i all hovedsak både innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og elever uten innvandrerforeldre. Der vi ser avvik fra dette mønsteret, er det stort sett snakk om grupper av beskjedne størrelse, der tilfeldige variasjoner på individnivå vil ha større betydning.

I alle fagene er det også forskjeller mellom kjønnene, men denne varierer noe mellom fagene (jf. avsnitt 2.2.2). For de ulike fagene varierer kjønnsforskjellene litt med innvandringsbakgrunn og foreldres utdanning. I den grad det er forskjeller kan det se ut til at kjønnsforskjellene i de fleste fag er noe større blant innvandrer-elever og noe større blant elever som har foreldre med lang høyere utdanning. Det er en tydelig forskjell i gjennomsnittskarakterer etter innvandringsbakgrunn. Elever uten innvandrerforeldre har de beste resultatene, innvandrere har de laveste gjennomsnittskarakterene, og norskfødte med innvandrerforeldre har et resultat som plasserer seg omtrent midt mellom de andre to gruppene. Forskjellen mellom elever uten innvandrerforeldre og innvandrererelever varierer som i fjor fra nær 0,7 karakterpoeng i MAT1002 til om lag 0,3 karakterpoeng i VG4000. Forskjellene mellom innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige elever varierer noe med foreldres utdanning, uten at det framtrer noe klart mønster. Frafall etter ungdomsskolen og i løpet av videregående vanskeliggjør også tolkningen av slike forskjeller. Dette skyldes at frafallet er større blant innvandrerungdom enn øvrige elever, særlig for de med foreldre uten lang utdanning.

Det er også viktig å påpeke at det i disse tabellene ikke skilles mellom innvandrere/norskfødte med innvandrerforeldre i landgruppe 1 (tidligere år referert til som vestlige) og landgruppe 2 (tidligere år referert til som ikke-vestlige). Regresjonsanalyser i fjorårets kartlegging av karakterer fra videregående skoler viste at det for nær alle fag som ble undersøkt kun var innvandrere/norskfødte med innvandrerforeldre i landgruppe 2 som skilte seg signifikant fra elever uten innvandrerforeldre, se Gravaas mfl. (2008:81-82). Vi gjentar ikke denne type regresjonsanalyser i årets rapport, men det er lite grunn til å tro at forholdet har endret seg mye fra et skoleår til det neste. Vi finner da også et skille mellom innvandrere/norskfødte med innvandrerforeldre i landgruppe 1 og landgruppe 2 når vi i avsnitt 2.4 ser nærmere på sannsynlighet for å stryke i utvalgte fag.

Generelt vil vi mane til varsomhet i tolkningen av forskjeller mellom grupper definert ut fra kjønn, innvandringsstatus og foreldres utdanning. Mange av gruppene er små, og mye av forskjellene skyldes sannsynligvis variasjon på individnivå, som for vårt formål kan betraktes som rent tilfeldig. En grundigere testing av gruppeforskjeller og statistisk signifikans faller utenfor rammen for denne rapporten.

Tabell 2.21. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, ENG1002. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	33 001	3,99	3,39	3,75	4,03
Grunnskole	2 184	3,42	3,18	3,39	3,51
Videregående, grunnutdanning	1 989	3,73	3,72	3,68	3,73
Videregående, avsluttende utdanning	8 272	3,80	3,52	3,73	3,81
Påbygging til videregående	1 482	3,89	3,50	4,11	3,89
<= 4 år høyere utdanning	12 684	4,12	3,92	4,02	4,13
> 4 år høyere utdanning	5 379	4,45	4,40	4,41	4,45
Ukjent/ingen utdanning	1 011	3,24	3,22	3,12	3,47
Gutt					
Alle	14 876	3,91	3,23	3,62	3,97
Grunnskole	944	3,30	3,09	3,15	3,42
Videregående, grunnutdanning	801	3,65	3,00	3,64	3,67
Videregående, avsluttende utdanning	3 418	3,71	3,30	3,63	3,73
Påbygging til videregående	656	3,78	:	3,83	3,78
<= 4 år høyere utdanning	5 868	4,03	3,58	3,93	4,04
> 4 år høyere utdanning	2 716	4,35	4,28	4,31	4,35
Ukjent/ingen utdanning	473	3,14	3,10	2,69	3,66
Jente					
Alle	18 125	4,05	3,54	3,88	4,09
Grunnskole	1 240	3,52	3,27	3,58	3,56
Videregående, grunnutdanning	1 188	3,78	4,24	3,72	3,77
Videregående, avsluttende utdanning	4 854	3,86	3,71	3,81	3,86
Påbygging til videregående	826	3,98	:	:	3,98
<= 4 år høyere utdanning	6 816	4,20	4,27	4,11	4,20
> 4 år høyere utdanning	2 663	4,56	4,49	4,51	4,56
Ukjent/ingen utdanning	538	3,34	3,33	3,61	3,31

Tabell 2.22. Gjennomsnittlig standpunktkarakter MAT1007. Etter innvandringsbakgrunn, foreldrenes høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Inn-vandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	14 799	3,81	3,41	3,70	3,83
Grunnskole	645	3,26	3,07	3,58	3,22
Videregående, grunnutdanning	566	3,48	:	3,73	3,46
Videregående, avsluttende utdanning	3 049	3,56	3,17	3,42	3,58
Påbygging til videregående	595	3,66	:	4,35	3,63
<= 4 år høyere utdanning	6 204	3,84	3,34	3,79	3,85
> 4 år høyere utdanning	3374	4,17	4,11	4,22	4,17
Ukjent/ingen utdanning	366	3,56	3,60	3,15	3,56
Gutt					
Alle	7 445	3,74	3,29	3,59	3,77
Grunnskole	329	3,10	3,00	3,33	3,08
Videregående, grunnutdanning	272	3,47	:	3,56	3,46
Videregående, avsluttende utdanning	1 410	3,50	2,98	3,26	3,54
Påbygging til videregående	304	3,54	:	4,10	3,51
<= 4 år høyere utdanning	3 159	3,76	3,43	3,77	3,77
> 4 år høyere utdanning	1 794	4,09	4,00	4,23	4,09
Ukjent/ingen utdanning	7 445	3,74	3,29	3,59	3,77
Jente					
Alle	7 354	3,88	3,54	3,81	3,90
Grunnskole	316	3,43	3,16	3,77	3,37
Videregående, grunnutdanning	294	3,48	:	3,95	3,45
Videregående, avsluttende utdanning	1 639	3,61	3,38	3,56	3,62
Påbygging til videregående	291	3,78	:	:	3,76
<= 4 år høyere utdanning	3 045	3,92	3,22	3,82	3,93
> 4 år høyere utdanning	1 580	4,27	4,18	4,21	4,27
Ukjent/ingen utdanning	189	3,69	3,76	3,38	3,50

Tabell 2.23. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, MAT1002. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	15 991	3,24	2,64	2,80	3,29
Grunnskole	1 218	2,81	2,50	2,75	2,89
Videregående, grunnutdanning	1 205	3,08	2,95	3,09	3,08
Videregående, avsluttende utdanning	4 644	3,17	2,68	2,73	3,20
Påbygging til videregående	805	3,24	:	:	3,25
<= 4 år høyere utdanning	5 949	3,38	3,06	2,83	3,39
> 4 år høyere utdanning	1752	3,52	3,22	3,12	3,53
Ukjent/ingen utdanning	418	2,52	2,55	2,16	2,48
Gutt					
Alle	6 369	3,13	2,46	2,67	3,20
Grunnskole	476	2,74	2,37	2,62	2,90
Videregående, grunnutdanning	436	2,96	:	3,05	2,97
Videregående, avsluttende utdanning	1 714	3,06	2,39	2,66	3,10
Påbygging til videregående	326	3,17	:	:	3,19
<= 4 år høyere utdanning	2 448	3,27	2,60	2,72	3,29
> 4 år høyere utdanning	773	3,36	2,92	2,79	3,38
Ukjent/ingen utdanning	196	2,44	2,46	1,93	2,60
Jente					
Alle	9 622	3,30	2,79	2,91	3,34
Grunnskole	742	2,85	2,62	2,86	2,89
Videregående, grunnutdanning	769	3,15	3,27	3,12	3,14
Videregående, avsluttende utdanning	2 930	3,23	2,88	2,79	3,25
Påbygging til videregående	479	3,28	:	:	3,29
<= 4 år høyere utdanning	3 501	3,45	3,52	2,92	3,46
> 4 år høyere utdanning	979	3,64	3,50	3,53	3,65
Ukjent/ingen utdanning	222	2,59	2,63	2,45	2,35

Tabell 2.24. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, NAT1002. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	31 699	4,03	3,49	3,86	4,07
Grunnskole	1 973	3,46	3,36	3,62	3,45
Videregående, grunnutdanning	1 847	3,72	3,72	3,80	3,72
Videregående, avsluttende utdanning	7 850	3,83	3,52	3,76	3,84
Påbygging til videregående	1 423	3,89	3,50	4,36	3,89
<= 4 år høyere utdanning	12 410	4,15	3,75	4,02	4,16
> 4 år høyere utdanning	5 318	4,51	4,40	4,42	4,52
Ukjent/ingen utdanning	878	3,40	3,38	3,43	3,54
Gutt					
Alle	14 141	3,95	3,33	3,73	4,00
Grunnskole	856	3,36	3,26	3,46	3,37
Videregående, grunnutdanning	733	3,65	3,27	3,61	3,65
Videregående, avsluttende utdanning	3 158	3,72	3,32	3,56	3,75
Påbygging til videregående	619	3,77	:	4,05	3,76
<= 4 år høyere utdanning	5 702	4,06	3,47	3,98	4,07
> 4 år høyere utdanning	2 664	4,41	4,17	4,30	4,42
Ukjent/ingen utdanning	409	3,28	3,25	3,21	3,50
Jente					
Alle	17 558	4,10	3,64	3,98	4,13
Grunnskole	1 117	3,54	3,46	3,75	3,50
Videregående, grunnutdanning	1 114	3,78	4,00	4,00	3,76
Videregående, avsluttende utdanning	4 692	3,90	3,70	3,93	3,91
Påbygging til videregående	804	3,99	:	:	3,99
<= 4 år høyere utdanning	6 708	4,23	4,06	4,07	4,24
> 4 år høyere utdanning	2 654	4,61	4,56	4,54	4,62
Ukjent/ingen utdanning	469	3,51	3,49	3,67	3,58

Tabell 2.25. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, VG4000. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	35 284	3,72	3,40	3,45	3,73
Grunnskole	2 246	3,32	3,21	3,28	3,33
Videregående, grunnutdanning	2 901	3,50	3,16	3,28	3,51
Videregående, avsluttende utdanning	9 641	3,52	3,31	3,34	3,53
Påbygging til videregående	1 769	3,59	3,42	3,40	3,60
<= 4 år høyere utdanning	13 313	3,84	3,54	3,59	3,84
> 4 år høyere utdanning	5 149	4,17	3,97	3,85	4,18
Ukjent/ingen utdanning	265	3,34	3,32	3,23	3,39
Gutt					
Alle	14 527	3,54	3,22	3,32	3,55
Grunnskole	748	3,09	3,04	3,07	3,10
Videregående, grunnutdanning	1 016	3,30	:	3,33	3,30
Videregående, avsluttende utdanning	3 509	3,31	3,12	3,29	3,32
Påbygging til videregående	705	3,40	:	:	3,40
<= 4 år høyere utdanning	5 872	3,62	3,37	3,38	3,62
> 4 år høyere utdanning	2 560	3,96	3,81	3,74	3,96
Ukjent/ingen utdanning	117	3,33	3,21	:	3,59
Jente					
Alle	20 757	3,85	3,53	3,56	3,86
Grunnskole	1 498	3,43	3,37	3,47	3,43
Videregående, grunnutdanning	1 885	3,62	3,25	3,21	3,62
Videregående, avsluttende utdanning	6 132	3,64	3,44	3,38	3,64
Påbygging til videregående	1 064	3,72	:	:	3,73
<= 4 år høyere utdanning	7 441	4,01	3,65	3,78	4,02
> 4 år høyere utdanning	2 589	4,38	4,09	3,97	4,39
Ukjent/ingen utdanning	148	3,34	3,41	3,23	3,25

Tabell 2.26. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, ENG1003. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	26 322	3,25	2,79	3,07	3,29
Grunnskole	3 956	2,96	2,70	2,90	3,00
Videregående, grunnutdanning	3 158	3,16	2,92	3,11	3,16
Videregående, avsluttende utdanning	10 215	3,24	3,05	3,05	3,24
Påbygging til videregående	1 393	3,31	:	:	3,31
<= 4 år høyere utdanning	5 787	3,50	3,14	3,52	3,51
> 4 år høyere utdanning	938	3,84	3,92	3,80	3,84
Ukjent/ingen utdanning	875	2,74	2,70	2,80	3,05
Gutt					
Alle	15 265	3,18	2,75	2,91	3,21
Grunnskole	2 128	2,90	2,64	2,73	2,95
Videregående, grunnutdanning	1 776	3,05	2,90	3,00	3,05
Videregående, avsluttende utdanning	5 865	3,14	2,94	2,79	3,15
Påbygging til videregående	844	3,23	:	:	3,23
<= 4 år høyere utdanning	3612	3,42	3,12	3,55	3,42
> 4 år høyere utdanning	580	3,74	:	3,91	3,74
Ukjent/ingen utdanning	460	2,68	2,67	2,54	2,79
Jente					
Alle	11 057	3,36	2,85	3,27	3,39
Grunnskole	1 828	3,03	2,78	3,09	3,05
Videregående, grunnutdanning	1 382	3,29	2,94	3,31	3,30
Videregående, avsluttende utdanning	4 350	3,36	3,18	3,35	3,36
Påbygging til videregående	549	3,44	:	:	3,44
<= 4 år høyere utdanning	2 175	3,65	3,15	3,49	3,66
> 4 år høyere utdanning	358	3,99	:	:	4,00
Ukjent/ingen utdanning	415	2,81	2,73	3,27	3,38

Tabell 2.27. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, MAT1001. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	29 673	3,04	2,73	2,71	3,07
Grunnskole	4 789	2,68	2,51	2,68	2,70
Videregående, grunnutdanning	3 320	2,94	2,28	2,67	2,95
Videregående, avsluttende utdanning	11 645	3,04	2,56	2,78	3,06
Påbygging til videregående	1 429	3,19	:	:	3,19
<= 4 år høyere utdanning	6 316	3,30	2,94	2,72	3,32
> 4 år høyere utdanning	930	3,43	2,96	3,09	3,45
Ukjent/ingen utdanning	1 244	2,86	2,86	2,54	3,03
Gutt					
Alle	16 556	3,00	2,64	2,63	3,03
Grunnskole	2 489	2,62	2,43	2,62	2,64
Videregående, grunnutdanning	1 807	2,89	1,93	2,39	2,91
Videregående, avsluttende utdanning	6 480	3,01	2,46	2,72	3,02
Påbygging til videregående	829	3,15	:	:	3,16
<= 4 år høyere utdanning	3 751	3,24	2,81	2,59	3,26
> 4 år høyere utdanning	570	3,34	2,69	3,22	3,36
Ukjent/ingen utdanning	630	2,76	2,77	2,30	2,91
Jente					
Alle	13 117	3,09	2,85	2,83	3,11
Grunnskole	2 300	2,74	2,60	2,75	2,75
Videregående, grunnutdanning	1 513	3,00	2,60	3,25	3,00
Videregående, avsluttende utdanning	5 165	3,09	2,69	2,90	3,10
Påbygging til videregående	600	3,24	:	:	3,24
<= 4 år høyere utdanning	2 565	3,39	3,14	2,94	3,40
> 4 år høyere utdanning	360	3,58	:	:	3,60
Ukjent/ingen utdanning	614	2,95	2,95	2,77	3,14

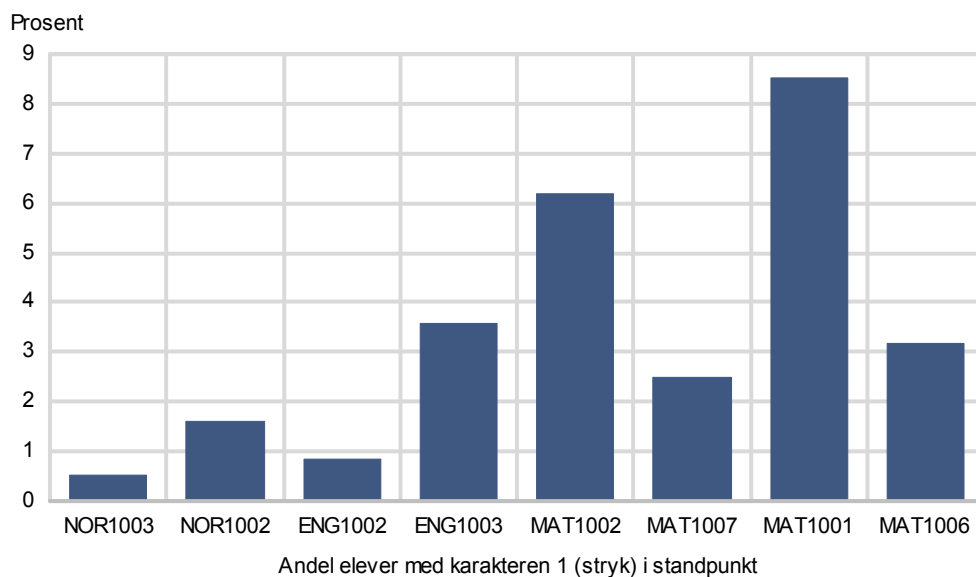
Tabell 2.28. Gjennomsnittlig standpunktkarakter, NAT1001. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Antall obs	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Den øvrige befolkningen
Alle					
Alle	31 953	3,25	2,88	3,01	3,28
Grunnskole	4 922	2,94	2,78	2,99	2,95
Videregående, grunnutdanning	3 458	3,18	2,91	2,94	3,19
Videregående, avsluttende utdanning	12 520	3,26	2,86	3,06	3,27
Påbygging til videregående	1 574	3,33	:	:	3,34
<= 4 år høyere utdanning	7 132	3,45	3,05	2,91	3,47
> 4 år høyere utdanning	1 093	3,61	3,38	3,22	3,63
Ukjent/ingen utdanning	31 953	3,25	2,88	3,01	3,28
Gutt					
Alle	18 348	3,15	2,70	2,81	3,18
Grunnskole	2 601	2,80	2,59	2,82	2,83
Videregående, grunnutdanning	1 918	3,06	2,40	2,52	3,07
Videregående, avsluttende utdanning	7 177	3,16	2,79	2,95	3,17
Påbygging til videregående	957	3,25	:	:	3,25
<= 4 år høyere utdanning	4 369	3,35	2,84	2,69	3,37
> 4 år høyere utdanning	690	3,44	3,05	3,00	3,46
Ukjent/ingen utdanning	636	2,73	2,70	2,61	3,07
Jente					
Alle	13 605	3,38	3,10	3,30	3,41
Grunnskole	2 321	3,09	3,00	3,19	3,09
Videregående, grunnutdanning	1 540	3,33	3,33	3,87	3,33
Videregående, avsluttende utdanning	5 343	3,39	2,95	3,26	3,39
Påbygging til videregående	617	3,47	:	:	3,47
<= 4 år høyere utdanning	2 763	3,61	3,40	3,31	3,62
> 4 år høyere utdanning	403	3,92	4,00	4,00	3,92
Ukjent/ingen utdanning	13 605	3,38	3,10	3,30	3,41

2.4. Tydelige forskjeller i strykeprosent på tvers av utvalgte fag og elevgrupper i videregående opplæring

I presentasjon av elevers skoleresultater fokuseres det ofte på gjennomsnittskarakterer. I forbindelse med vår kartlegging av karakterer er det imidlertid også av interesse å studere hvordan elever fordeler seg på karakterskalaen i utvalgte fag. I andre deler av rapporten sammenlikner vi slike fordelinger for utvalgte fag og elevgrupper, men i det følgende vil vi fokusere på det laveste trinnet i karakterfordelingen, strykekaraktoren én. Vi vil se nærmere på hvor stor andel av elevene som stryker i standpunkt for utvalgte fellesfag (engelsk, norsk og matematikk) i videregående opplæring, og vi vil undersøke samvariasjonen mellom stryk og kjennetegn ved elevene som kjønn, innvandringsbakgrunn og foreldrenes utdanningsnivå.

Figur 2.13. Andel elever med karakteren én (stryk) i standpunkt i utvalgte fag. Alle elever. 2008

Figur 2.13 viser at det er klare forskjeller i andelen som stryker i ulike fag. Som et hovedtrekk ser vi at andelen som stryker er klart lavere i fag på studieforberedende utdanningsprogrammer enn i liknende fag på yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Det er interessant å merke seg at forskjellen i strykandel mellom studieforberedende og yrkesfag er særlig markert i standpunkt engelsk, ENG1002 og ENG1003, to fag som følger samme læreplan. I kapittel 2.5 foretar vi en nærmere analyse av resultatforskjellene i disse to fagene. For de øvrige fagene kan det være en viss forskjell i innhold og krav på studieforberedende og yrkesfag, selv om fagene har tilsvarende navn. Dette kan gjøre det vanskelig å sammenlikne resultatene direkte. Det er imidlertid rimelig å anta at elever som er sterke i teoretiske fag i større grad velger mer teoretiske og studieforberedende utdanningsprogrammer, mens elever som er relativt sterke i praktiske fag i større grad velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Dette trekker isolert sett i retning av at strykandelen i teoretiske fag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer er høyere enn i liknende fag i studieforberedende utdanningsprogrammer.

Et annet mønster i Figur 2.13 er lavere strykandel i språkfagene norsk og engelsk enn i matematikk (ENG1003 er et lite unntak, med strykandel omtrent på linje med MAT1006). For matematikkfagene ser vi også at andelen som stryker er klart lavere i teoretisk enn i praktisk matematikk. Som vi har påpekt tidligere er praktisk matematikk det matematikkalternativet som oftest velges av elever som ikke har tenkt å fortsette med matematikk. Det er derfor mulig at denne gruppen har lavere ferdigheter og er mindre motivert for faget enn gruppen som velger teoretisk matematikk, og at dette bidrar til å forklare noe av forskjellen i strykandel.

2.4.1. Resultater fra regresjonsanalyse

For å se nærmere på sammenhengen mellom sannsynligheten for å stryke og ulike bakgrunnsfaktorer som kjønn, foreldres utdanningsnivå og innvandringsbakgrunn har vi benyttet oss av logistisk regresjonsanalyse (logit-analyse). Det er viktig å understreke at vi har benyttet oss av en enkel regresjonsmodell. Vi ser blant annet ikke på mulige interaksjonseffekter, for eksempel hvorvidt foreldrenes utdanningsnivå har mer/mindre å si for innvandrelever enn for øvrige elever.

Resultatene fra logit-analysen, i form av størrelsen på estimerte koeffisienter, kan være vanskelig å tolke utover fortegn og statistisk signifikans. For å synliggjøre samvariasjonen mellom sannsynligheten for å stryke og de ulike bakgrunnsfaktorene i analysen benytter vi oss derfor heller av konstruerte individeksempler; ”arketyper” som kun skiller seg fra hverandre på noen få definerende kjennetegn.

I Tabell 2.29 har vi først beregnet sannsynligheten for stryk for en konstruert referanseperson. I vårt tilfelle er referansepersonen en gutt med foreldre som ikke er innvandrere og der mor/far har grunnskoleutdanning som høyeste fullførte utdanningsnivå. Deretter beregner vi tilsvarende sannsynligheter for andre konstruerte individer som er lik referansepersonen med unntak av én bakgrunnsvariabel. Ved å sammenlikne disse individene med referansepersonen kan vi dermed si noe om hvilken effekt de ulike kjennetegnene har på sannsynligheten for å stryke i de ulike fagene.

For eksempel ser vi at jenter med foreldre som ikke er innvandrere og der mor/far har grunnskoleutdanning i snitt har en lavere sannsynlighet for å stryke enn gutter med tilsvarende bakgrunn (d.v.s. referansepersonen i tabellen). Denne forskjellen mellom jenter og gutters sannsynlighet for å stryke, kontrollert for innvandringsbakgrunn og foreldrenes utdanningsnivå, gjør seg i beskjedne grad gjeldene i engelskfagene og praktisk matematikk på yrkesfag vg1 (MAT1001), men er tydelig i øvrige fag, da særlig i teoretisk matematikk på yrkesfag vg1 (MAT1006).

Når vi ser på effekten av foreldrenes utdanningsnivå på sannsynligheten for å stryke i de ulike fagene finner vi enda mer markerte forskjeller enn tilfellet er for kjønn. Når vi kontrollerer for kjønn og innvandringsbakgrunn, ser vi at det er til dels betydelig lavere gjennomsnittlig sannsynlighet for å stryke blant elever som har foreldre med høyere utdanning enn blant elever med foreldrene som har et lavere utdanningsnivå. Vi finner imidlertid at det i liten grad er signifikante eller betydelige forskjeller mellom elever med grunnskoleutdannede foreldre og elever med foreldre som har ukjent/ingen utdanning eller videregående grunnutdanning.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i landgruppe 1 har en strykesannsynlighet som ikke i noen av fagene skiller seg signifikant fra elever uten innvandrerforeldre, når det kontrolleres for kjønn og foreldrenes utdanningsnivå. Vi har derfor valgt å ikke ta med estimater for konstruerte individer i landgruppe 1 i tabellen nedenfor. Vi finner derimot at det i snitt er en klart større strykesannsynlighet blant innvandrelever i landgruppe 2 enn blant elever uten innvandrerforeldre. For våre konstruerte individer er forskjellen mellom disse to gruppene for eksempel vel 10 prosentpoeng i de tre matematikkfagene MAT1002, MAT1007 og MAT1001. I MAT1006 er det derimot (som eneste fag) ikke en signifikant forskjellig strykesannsynlighet mellom innvandrere i landgruppe 2 og elever uten innvandrerforeldre, når vi kontrollerer for øvrige bakgrunnsvariabler. I de fleste fag har også norskfødte med innvandrerforeldre i landgruppe 2 i snitt høyere sannsynlighet for å stryke enn elever uten innvandrerforeldre. Det er imidlertid interessant å merke seg at det ikke er signifikant forskjellig strykesannsynlighet mellom disse to elevgruppene i språkfagene norsk og engelsk på yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Tabell 2.29. Resultater fra logit-analyse av strykkarakter til standpunkt i utvalgte fag. Estimerte sannsynligheter (i prosent) for å stryke for konstruerte individer. 2008

	NOR1003	NOR1002	ENG1002	ENG1003	MAT1002	MAT1007	MAT1001	MAT1006
Referanseperson (Gutt, foreldre har grunnskoleutdanning, ikke innv.foreldre)	1,6	2,7	2,0	5,7	11,7	4,8	13,5	8,4
Jente	0,6	1,3	1,7	5,0	8,5	3,1	11,1	2,6
Foreldre har videregående grunnutdanning .. Foreldre har videregående, avsluttende utdanning	1,0	2,5	1,2	3,5	10,2	5,7	11,1	2,5
Foreldre har påbygging til videregående	0,8	1,6	0,9	3,2	7,6	3,9	8,1	3,0
Foreldre har påbygging til videregående	0,5	3,0	0,7	2,9	7,8	2,9	7,3	2,4
Foreldre har <= 4 år høyere utdanning	0,3	1,4	0,3	2,5	5,0	2,2	5,6	4,2
Foreldre har >4 år høyere utdanning	0,2	0,4	0,1	1,1	3,4	1,2	4,8	2,1
Foreldre har ukjent/ingen utdanning	1,7	3,2	2,1	6,7	14,1	3,2	9,4	9,1
Elev er innvandrер, landgruppe 2	5,8	6,0	6,7	11,1	22,0	15,4	23,1	9,2
Elev er norskfødt med innvandrерforeldre, landgruppe 2	4,7	2,9	4,9	7,7	19,4	8,3	19,0	13,7

2.5. Forskjeller i gjennomsnittskarakterer i engelsk på yrkesfag vg2 og studieforberedende vg1

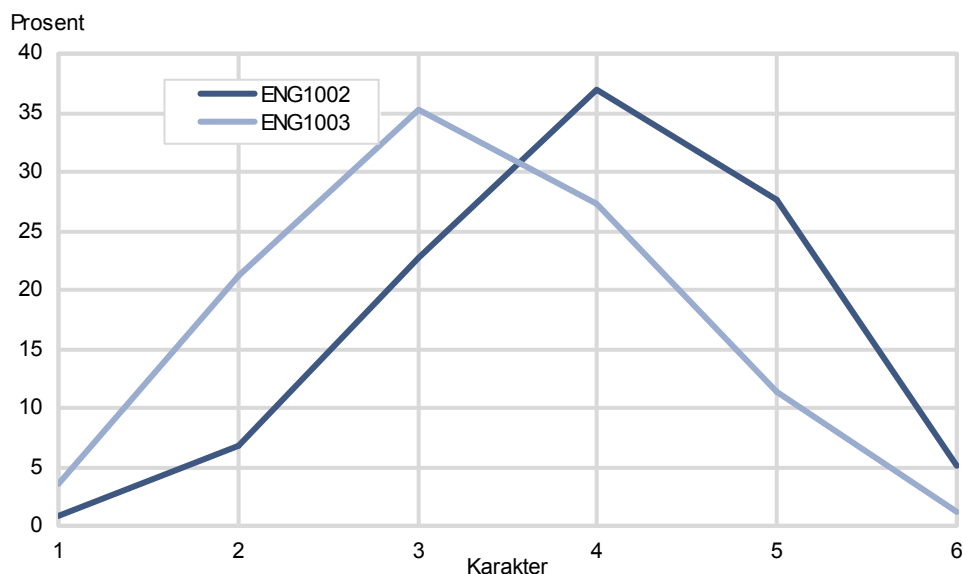
I det følgende ser vi på to fag som gir en særlig interessant mulighet til sammenligninger i skoleåret 2007-2008. Fellesfaget engelsk på yrkesfaglige utdanningsprogram vg2 (ENG1003) bygger som tidligere nevnt på samme læreplan som engelsk på studieforberedende utdanningsprogram vg1 (ENG1002), og for disse to fagene ble det våren 2008 avholdt samme sentralgitte skriftlige eksamen med sentral sensur.

Tabell 2.30. Gjennomsnittlige standpunkt- og skriftlige eksamenskarakterer i engelsk, studieforberedende vg1 og yrkesfaglig vg2. Etter kjønn og foreldres høyeste utdanning. 2008

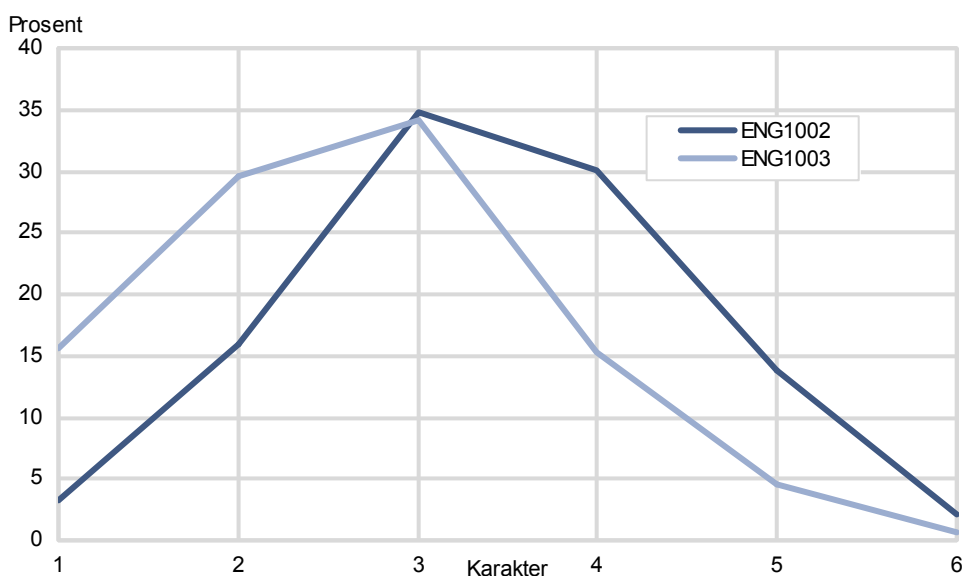
	Standpunkt ENG1002	Standpunkt ENG1003	Skriftlig eksamen ENG1002	Skriftlig eksamen ENG1003
Alle elever	3,99	3,25	3,42	2,66
Kjønn				
Gutter	3,91	3,18	3,42	2,68
Jenter	4,05	3,36	3,41	2,64
Foreldres høyeste utdanning				
Grunnskole	3,42	2,96	2,85	2,34
Videregående, grunnutdanning	3,73	3,16	3,18	2,51
Videregående, avsluttende utdanning ..	3,80	3,24	3,24	2,60
Påbygging til videregående	3,89	3,31	3,26	2,70
<= 4 år høyere utdanning	4,12	3,50	3,55	2,96
> 4 år høyere utdanning	4,45	3,84	3,87	3,31
Ukjent/ingen utdanning	3,24	2,74	2,61	1,85

I Tabell 2.30 finner vi at gjennomsnittlig standpunkt karakter i disse to fagene skiller seg klart fra hverandre. I ENG1002 er snittkarakteren like under 4, vel 0,7 karakterpoeng høyere enn for ENG1003. Vi finner en lignende forskjell mellom de to fagene når vi ser på gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter. For skriftlig eksamen i ENG1002 er gjennomsnittskarakteren vel 3,4, mens den i ENG1003 er knappe 2,7. For begge fag ser vi at gjennomsnittet i de skriftlige eksamenene er klart lavere enn tilsvarende standpunkt karakter, men forskjellen mellom ENG1002 og ENG1003 ligger også for eksamen på mellom 0,7 og 0,8 karakterpoeng.

Av Figur 2.14 ser vi at karakterfordelingen i ENG1003 er noe forskjøvet mot venstre, med en topp for karakteren tre, mens fordelingen i ENG1002 er litt forskjøvet mot høyre med en topp for karakteren fire. Mens hele 24,8 prosent av elevene fikk karakteren én eller to i ENG1003, var tilsvarende andel 7,7 prosent i ENG1003. Tilsvarende oppnådde 12,6 prosent karakteren fem eller seks i ENG1003, omtrent 20 prosentpoeng færre enn i ENG1002.

Figur 2.14. Fordeling av standpunktkarakterer, ENG1002 og ENG1003. Alle elever, 2008

Figur 2.15 viser at fordelingene av karakterer til skriftlig eksamen er klart forskjøvet i retning lavere karakterer sammenlignet med fordelingene av standpunktkarakterene. Til eksamen er karakteren tre hyppigst forekommende, både i ENG1002 og ENG1003. Figur 2.15 bekrefter likevel bildet av at langt flere elever i engelsk på yrkesfag vg2 (ENG1003) oppnår svake karakterer enn hva tilfellet er for tilsvarende eksamen i engelsk på studieforbereende vg1 (ENG1002).

Figur 2.15. Fordeling av skriftlige eksamenskarakterer, ENG1002 og ENG1003. Alle elever. 2008

Det er sannsynligvis slik at elever i noen grad sorteres etter familiebakgrunn på studieretninger og fag. Dette både fordi familiebakgrunn sannsynligvis påvirker valg av utdanning direkte, det vil være mer naturlig for en elev som har høyt utdannede foreldre å velge en studieforbereende studieretning enn for en elev uten høyt utdannede foreldre, men også fordi familiebakgrunn kan påvirke valg av studieretning indirekte, gjennom resultater. Det er dermed verdt å spørre seg om noe av forskjellen i elevenes resultater på ENG1002 og ENG1003 kan relateres til ulike elevsammensetting (med hensyn på kjønn og familiebakgrunn) på yrkesfaglige og studieforbereende utdanningsprogram?

Av Tabell 2.30 ser vi at forskjellene mellom jenter og gutter på tvers av de to fagene er omtrent som for alle elever, både i standpunkt og eksamen. I begge fag skårer jentene i snitt rundt 0,2 karakterpoeng høyere enn guttene, mens karakterforskjellene er nokså ubetydelige til skriftlig eksamen.

I den samme tabellen finner vi at det er en klar tendens til at det å ha høyt utdannede foreldre er assosiert med bedre resultater. For skriftlig eksamen både i ENG1002 og ENG1003 finner vi for eksempel at elever med foreldre som har lang høyere utdanning i snitt skårer et helt karakterpoeng høyere enn elever med foreldre som har utdanning på grunnskolenivå. Det synes imidlertid som om det å kontrollere for foreldrenes utdanningsnivå kun i begrenset grad bidrar til å forklare karakterforskjellene mellom engelsk på studieforbereende vg1 og yrkesfag vg2. Sammenligner vi elever som har foreldre med samme utdanningsnivå finner vi at forskjellene i gjennomsnittlig standpunkt karakter i ENG1002 og ENG1003 ligger mellom 0,5 og like over 0,6 karakterpoeng. Dette er litt, men ikke mye, lavere enn forskjellen på vel 0,7 karakterpoeng som vi fant for alle elever. For skriftlig eksamen gir kontroll for foreldrenes utdanningsnivå seg enda litt svakere utslag med tanke på forskjellen mellom elever i ENG1002 og ENG1003.

Vi har også foretatt noen enkle regresjonsanalyser på karakteren i skriftlig eksamen i ENG1002/ ENG1003. Elevene på ENG1002 og ENG1003 er her inkludert i én og samme regresjonskjøring. Resultatene fra regresjonsanalysen er gjengitt i Tabell 2.31. Vi har benyttet oss av en trinnsvis utvidelse av modellspesifikasjonene, ved først å inkludere en dummyvariabel for om eksamen er tatt på yrkesfaglig utdanningsprogram, altså ENG1003 (Mod A), kjønn (Mod B), deretter foreldres utdanningsnivå (Mod C) fulgt av innvandringsbakgrunn (Mod D), en mer omfattende spesifisering der det kontrolleres for familieforhold og fødselskvartal, økonomiske ressurser, arbeidsledighet og sosialhjelp og skolefylke (Mod E) og til sist en modell der vi også kontrollerer for standpunkt karakter i engelsk fra grunnskolen (Mod F). Det er verdt å merke seg at regresjonsmodellene er spesifisert uten interaksjonsledd. Dette innebærer at vi eksempelvis har antatt at sammenhengen mellom foreldres utdanning er den samme uavhengig av kjønn og innvandringsbakgrunn.

Resultatene fra regresjonsanalyse understøtter mye av det bildet vi har tegnet over. Når vi først kjører en enkel bivariat regresjon med dummy for yrkesfag finner vi naturlig nok en statistisk negativ sammenheng på nær -0,8 karakterpoeng. Dette er ekvivalent med forskjellen mellom gjennomsnittlig eksamens karakter på ENG1002 og ENG1003 som vi har omtalt tidligere. Vi finner at skillet mellom yrkesfag og studieforbereende alene forklarer knappe 9 prosent av variasjonen i eksamensresultatene. Vi ser at det å inkludere kjønn i modellen ikke gir statistisk signifikant utslag, men ved også å kontrollere for foreldrenes utdanningsnivå får vi en ikke ubetydelig økning i den forklarte variansen til om lag 16 prosent. Koeffisientene til utdanningsvariablene viser en tydelig positiv samvariasjon mellom foreldres utdanningsnivå og elevens resultater. Når vi kontrollerer for kjønn og om eleven har tatt eksamen på yrkesfaglig eller studieforbereende utdanningsprogram, skårer barn av foreldre med lang høyere utdanning i snitt nær ett karakterpoeng bedre enn elever med foreldre som har grunnskoleutdanning. Det er interessant å merke seg at regresjonskoeffisienten til "yrkesfagsdummien" svekkes noe, fra nær -0,8 til rundt -0,6 karakterpoeng, når foreldres utdanningsnivå inkluderes i modellen. Dette tyder på at en liten del av forskjellen mellom elever på yrkesfag og elever på studieforbereende henger sammen med at det blant elever på yrkesfag vg2 er relativt sett færre med høyere utdanning enn blant elever på studieforbereende vg1. Ytterligere utvidelser i modell D og E gir kun et begrenset bidrag til å forklare variansen i elevenes prestasjoner, og det har ikke nevneverdig betydning for den statistiske sammenhengen mellom yrkesfag og elevens gjennomsnittlige eksamensresultat.

Tabell 2.31. Resultater fra regresjoner på skriftlig eksamenskarakter i ENG1002/ENG1003. Alle elever. 2008¹

	Mod A	Mod B	Mod C	Mod D	Mod E	Mod F
Eksamen tatt på yrkesfag	-0,760	-0,760	-0,606	-0,611	-0,596	-0,167
Jente		(-0,021)	(0,027)	(0,030)	(0,032)	-0,126
Foreldre har videregående grunnutdanning			0,261	0,206	0,156	(0,037)
Foreldre har videregående, avsluttende utdanning			0,335	0,282	0,215	(0,069)
Foreldre har påbygging til videregående			0,384	0,321	0,252	(0,037)
Foreldre har <= 4 år høyere utdanning			0,659	0,598	0,516	0,204
Foreldre har >4 år høyere utdanning ...			0,983	0,920	0,797	0,324
Foreldre har ukjent/ingen utdanning			-0,332	(-0,196)	(-0,151)	(-0,062)
Elev er innvandrер, landgruppe 1				(0,251)	(0,327)	(0,187)
Elev er innvandrер, landgruppe 2				-0,348	-0,264	(-0,067)
Elev er norskfødt med innvandrерforeldre, landg. 1				(0,155)	(0,136)	(-0,024)
Elev er norskfødt med innvandrерforeldre, landg. 2				(-0,141)	(-0,111)	(-0,084)
Standpunkt i engelsk skriftlig fra grunnskolen						0,700
Kontrollert for:						
Søsken/halvsøsken, fødselskvartal og familiestruktur					Ja	Ja
Økonomiske ressurser (inntekt og formue)					Ja	Ja
Arbeidsledighet og sosialhjelp					Ja	Ja
Skolefylke					Ja	Ja
Konstant	3,417	3,428	2,878	2,943	3,061	0,58593
Antall observasjoner	5895	5895	5895	5895	5824	5633
Justert R ²	0,09	0,09	0,16	0,16	0,17	0,46

¹ Koeffisienter i parentes er ikke signifikante på 5% signifikansnivå. Referansekategoriene er hhv gutt, foreldres utd på grunnskolenivå og elever uten innvandrерforeldre.

Selv etter at vi kontrollerer for en rekke ulike bakgrunnsfaktorer står vi altså igjen med en gjennomsnittlig forskjell i eksamensresultat mellom elever i ENG1002 og ENG1003 på over en halv karakter. Det er imidlertid rimelig å anta at elever som er sterke i teoretiske fag i større grad velger mer teoretiske og studieforberedende utdanningsprogram, mens elever som er relativt sterke i praktiske fag i større grad velger yrkesfaglige utdanningsprogram. Dette trekker isolert sett i retning av at karakternivået i teoretiske fag i yrkesfaglige utdanningsprogram er lavere enn i liknende fag i studieforberedende utdanningsprogram. Det er derfor interessant å undersøke nærmere i hvor stor grad karakterforskjellene i de to fagene på videregående henger sammen med at yrkesfagselevene i snitt hadde lavere standpunkt-karakter i engelsk på grunnskolen enn tilfelle var for elevene på studieforberedende utdanningsprogrammer. Resultatene i modell F viser at det i snitt er en klar sammenheng mellom elevers standpunkt-karakter i skriftlig engelsk fra ungdomsskolen og karakteren i ENG1002/Eng1003 på videregående. Kontrollert for øvrige variabler i analysen ser vi for eksempel at elever som oppnådde karakteren tre i engelsk på ungdomsskolen i snitt hadde 0,7 karakterpoeng høyere eksamens-karakter i ENG1002/ENG1003 enn elever som oppnådde karakteren to i engelsk på ungdomsskolen. Vi ser videre at det å kontrollere for grunnskolekarakteren i engelsk gir et betydelig bidrag til å forklare variasjonen mellom elevenes skriftlige

eksamenskarakter i ENG1002/ENG1003; forklart varians er 0,46, sammenlignet med 0,17 i modell E.

Vi ser at koeffisienten til ”yrkesfagsdummien” i modell F er redusert til 0,17 karakterpoeng (sammenlignet med 0,6 karakterpoeng i modell E) Dette indikerer at en god del av forskjellene mellom yrkesfag og studieforbereende i engelsk på videregående reflekterer eksisterende forskjeller i engelskferdigheter mellom de to elevgruppene da de avsluttet grunnskolen. Den resterende forskjellen på 0,17 karakterpoeng tyder imidlertid også på at det er forhold i løpet av videregående som påvirker yrkesfagselevens engelskresultater i negativ retning fram mot eksamen. Vi har ikke foretatt nærmere analyser av hvilke forhold som kan være relevante i så måte.

2.6. Samvariasjon mellom karakterer fra grunnskolen og videregående

Ettersom vi har karakterdata fra grunnskolen for avgangselevne 2002-2007 kan vi se på sammenhengen mellom de enkelte elevenes grunnskoleresultater og karakterer i videregående skole. Ikke alle elevene som har karakterer fra videregående for 2008 gikk ut av grunnskolen i årene 2002-2007, men vi har likevel grunnskoleresultater for hovedtyngden av elevene på videregående.

2.6.1. Gjennomsnittskarakterer etter karakterer fra grunnskolen

Tabell 2.32 til Tabell 2.33 viser gjennomsnittlige standpunkt-karakterer i utvalgte engelsk-, norsk- og matematikkfag etter karakter i tilsvarende fag fra grunnskolen. Det er en klar tendens til at elever med høyere karakter fra grunnskolen får høyere karakterer også i videregående skole. Forskjellen både mellom elever med karakterene en/to og tre/fire og mellom elever med tre/fire og fem/seks fra grunnskolen er rundt ett karakterpoeng for engelsk- og norskfagene, noe mer i matematikkfagene. Det er likevel en tendens til at gjennomsnittet for alle gruppene nærmer seg gjennomsnittet i faget. Vi ser for eksempel at gjennomsnittet på videregående for elever med karakteren en/to fra grunnskolen ligger over to i de fleste fag, og at snittet for elever med karakteren fem/seks fra grunnskolen ligger mellom fire og fem.

Der er noen interessante forskjeller mellom fagene. Vi har tidligere pekt på at karakternivået for alle elever jevnt over er lavere i fag på yrkesfaglige utdanningsprogrammer enn i lignende fag på studieforbereende utdanningsprogrammer. Det er interessant å merke seg at slike forskjeller er mindre når vi sammenligner de yrkesfaglige og studieforbereende fagene innenfor de ulike gruppene av karakterer fra grunnskolen. For eksempel ser vi fra tabellene i avsnitt 2.2.1 at gjennomsnittskarakteren i norsk hovedmål, skriftlig på studieforbereende vg1 (NOR1003) vel 0,6 karakterpoeng høyere enn i norsk, skriftlig på yrkesfag vg1 (NOR1001) når vi ser på alle elever. Sammenligner vi de samme to fagene betinget på karakterer fra grunnskolen finner vi derimot at gjennomsnittskarakterene er nær identiske for elever med én/to i norsk fra ungdomsskolen, og kun 0,2 høyere i NOR1003 enn NOR1001 for elever med tre/fire eller fem/seks fra ungdomsskolen. Vi har i våre tidligere analyser av karakterforskjeller mellom ENG1002 og ENG1003 påpekt at noe av variasjonen mellom de to fagene knytter seg til elevsammensetting, der det blant annet er viktig å nevne at det gjennomsnittlige karakternivået i engelsk ved avsluttet grunnskole er lavere for elevene i ENG1003 enn i ENG1002. Som i NOR1001 og NOR1003 er det derfor ikke overraskende at vi i Tabell 2.32 finner at resultatforskjellene mellom ENG1002 og ENG1003 er større når vi ser på alle elever, enn når vi betinger på engelskkarakteren fra avsluttet grunnskole. Ser vi på elever i gruppen med de svakeste karakterene fra grunnskolen, er faktisk gjennomsnittskarakteren høyere i ENG1003 enn i ENG1002. Utslagene ved å kontrollere for karakterer fra grunnskolen er også markant når vi sammenligner praktisk matematikk på studieforbereende og yrkesfaglig vg1. Vi har tidligere sett at gjennomsnittskarakteren for alle elever i

MAT1001 er lavere enn i MAT1002. Det er dermed talende at gjennomsnittskarakteren i MAT1001 innenfor de ulike gruppene av karakterer fra avsluttet grunnskole er høyere enn gjennomsnittskarakteren i MAT1002 innenfor tilsvarende grupper.

Lignende mønster fremtrer også når vi sammenligner mer/mindre teoretiske matematikkfag (for eksempel MAT1002/MAT1007) på studieforbereende utdanningsprogrammer.

Tabell 2.32. Gjennomsnittlig standpunktkarakter etter karakter i tilsvarende fag ved avgang grunnskole. 2008. Engelskfag og norskfag

Karakter fra grunnskolen	NOR1001	NOR1002	NOR1003	NOR1005	ENG1002	ENG1003
1-2	2,51	2,54	2,49	2,29	2,34	2,42
3-4	3,30	3,37	3,48	3,33	3,59	3,36
5-6	4,20	4,32	4,39	4,25	4,68	4,47

Tabell 2.33. Gjennomsnittlig standpunktkarakter etter karakter i tilsvarende fag ved avgang grunnskole. 2008. Matematikkfag

Karakter fra grunnskolen	MAT1001	MAT1002	MAT1007	MAT1003	REA3022	REA3026
1-2	2,25	1,99	1,96	2,06	2,13	1,94
3-4	3,48	3,27	3,04	3,25	2,93	3,16
5-6	5,00	4,54	4,37	4,54	4,22	4,28

I Tabell 2.34 og Tabell 2.35 ser vi på eksamenskarakterer i utvalgte engelsk-, norsk og matematikkfag etter karakter i tilsvarende fag fra grunnskolen. Som for standpunktkarakterene er det en klar tendens til at elever med høyere standpunktkarakter fra grunnskolen får høyere eksamenskarakterer i videregående skole. Vi finner også igjen mønstrene med reduserte forskjeller mellom fag når man betinger på karakterer fra grunnskolen, men i engelskfagene ser vi at gjennomsnittlig eksamenskarakter er en del høyere i ENG1002 enn i ENG1003 innenfor alle de tre grupperingene av elever etter karakter fra grunnskolen.

Tabell 2.34. Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter etter standpunktkarakter i tilsvarende fag ved avgang grunnskole. 2008. Engelskfag og norskfag

Karakter fra grunnskolen	NOR1002	ENG1002	ENG1003
1-2	2,34	1,75	1,59
3-4	3,35	3,02	2,62
5-6	4,34	4,08	3,84

Tabell 2.35. Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter etter standpunktkarakter i tilsvarende fag ved avgang grunnskole. 2008. Matematikkfag

Karakter fra grunnskolen	MAT1001	MAT1003	REA3022	REA3026
1-2	1,98	1,73	1,33	1,25
3-4	3,29	3,05	2,40	2,42
5-6	4,86	4,27	3,82	3,71

2.6.2. Hvor mange går opp eller ned? Differanser i standpunktkarakter mellom grunnskole og videregående

I Tabell 2.36 og Tabell 2.37 har vi andel med forskjellige differanser mellom standpunktkarakter fra videregående og standpunktkarakter i tilsvarende fag fra ungdomsskolen. En negativ (positiv) differanse svarer til at karakteren fra videregående er dårligere (bedre) enn karakteren fra grunnskolen. Vi ser at det for alle de studieforbereende fagene er et betydelig antall, for NOR1005, MAT1007, REA3022 og REA3026 faktisk et flertall, som går ned en eller flere karakterer, mens det er langt færre som går opp en eller flere karakterer. For de yrkesfaglige fagene er det omtrent like mange eller flere som får en bedre karakter som får en dårligere karakter. I gjennomsnitt vil følgelig elevene på de studieforbereende utdanningsprogrammene gå ned i karakter, mens dette ikke vil være tilfellet for elevene på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

Tabell 2.36. Andel med differanse standpunktkarakter videregående - standpunktkarakter tilsvarende fag grunnskole. 2008. Alle elever, engelskfag og norskfag. Prosent

Differanse	NOR1001	NOR1002	NOR1003	NOR1005	ENG1002	ENG1003
≤-2	4,8	4,6	8,1	13,1	4,9	4,2
-1	23,5	25,1	39,7	43,0	30,6	23,2
0	49,3	46,4	43,6	36,9	49,5	45,4
1	20,1	21,2	8,3	6,8	14,0	23,3
≥2	2,4	2,7	0,4	0,2	1,0	3,9
Antall obs	1126	26312	30631	27576	31909	24616

Tabell 2.37. Andel med differanse standpunktkarakter videregående - standpunktkarakter tilsvarende fag grunnskole. 2008. Alle elever, matematikkfag. Prosent

Differanse	MAT1001	MAT1002	MAT1007	MAT1003	REA3022	REA3026
≤-2	2,1	6,7	22,0	7,6	30,2	20,2
-1	18,7	31,1	38,3	31,9	34,4	33,8
0	42,2	41,8	33,1	40,5	29,3	34,1
1	29,1	18,1	6,4	17,6	5,8	11,1
≥2	7,9	2,3	0,3	2,4	0,3	0,8
Antall obs	28173	15568	14500	14477	8299	3949

2.6.3. Antall med forskjellige kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole

Tabell 2.38 viser hvor store andeler av de med en gitt standpunktkarakter i engelsk skriftlig fra grunnskolen som får forskjellige standpunktkarakterer i ENG1002 på videregående. For alle karakterer bortsett fra én og seks, har om lag halvparten av elevene samme karakter på videregående som på grunnskolen. For de som har seks fra grunnskolen er det et flertall som går en karakter ned. Videre er det en klar tendens til at karakterene beveger seg mot gjennomsnittet, for alle nivåer på karakterer fra grunnskolen opp til og med tre er det flere som får en bedre enn det er som får en dårligere karakter, mens det for blant de som har fire eller bedre fra grunnskolen er flere som får en dårligere karakter. Tabell 2.39 og Tabell 2.40 viser tilsvarende andel separat for gutter og jenter. Det ser ut til å være små forskjeller mellom kjønnene.

I Tabell 2.41 til Tabell 2.43 viser lignende kombinasjoner av standpunktkarakter i engelsk skriftlig fra grunnskolen og standpunktkarakter i ENG1003 på videregående. Av tabellene ser vi at det er en noe lavere andel, sammenlignet med det vi finner for ENG1002, som har samme karakter på videregående som på grunnskolen. For øvrig er det også i ENG1003 små kjønnsforskjeller og en klar tendens til at karakterene beveger seg mot gjennomsnittet.

I Tabell 2.44 til Tabell 2.46 har vi andeler av de med en gitt grunnskolekarakter i matematikk som får bestemte videregående karakterer i de tre matematikkfagene MAT1002, MAT1007 OG MAT1001. De to første er som tidligere nevnt fag på studieforbereende utdanningsprogrammer, mens det siste er yrkesfaglig, alle er på vgl-nivå. Her kan det se ut til å være en tendens til at flest går ned i karakter og færrest opp i MAT1007, mens elever i MAT1001 har den mest positive karakterutvikling sett i forhold til matematikkarakteren fra grunnskolen. Som vi tidligere har påpekt er likevel gjennomsnittskarakteren i disse tre matematikkfagene høyest i MAT1007 og lavest i MAT1001. Dette tyder på at det er en sortering av elevene, der de som har lave matematikkarakterer velger yrkesfag, de som har noe bedre velger allmennfag, men fortsetter ikke med matematikk, mens de som har de beste karakterene velger å fortsette med mer matematikk på videregående.

Tabell 2.47 viser sammenhengen mellom standpunktkarakter i norsk hovedmål fra grunnskolen og norsk hovedmål, skriftlig på studieforbereende vgl (NOR1003). Mønsteret her er mye av det samme som for de andre fagene, men ett interessant trekk er at det ser ut som om det er vanskeligere å beholde en toppkarakter i norsk fra grunnskolen i videregående. Kun 13,5 prosent av elevene med karakteren seks fra grunnskolen beholdt denne karakteren i NOR1003 på videregående. Lignende funn for ulike norskfag fremgår også i Hægeland mfl. (2006:72).

Tabell 2.38. Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, ENG1002 og engelsk skriftlig. Alle elever, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	29,7	11,4	2,0	0,3	0,0	0,0
2	37,8	48,4	20,7	4,0	0,4	0,0
3	32,4	34,4	49,7	27,7	6,0	1,2
4	0,0	5,4	24,6	50,8	36,1	9,4
5	0,0	0,4	3,0	16,6	50,5	53,6
6	0,0	0,1	0,1	0,6	7,0	35,8

Tabell 2.39. Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, ENG1002 og engelsk skriftlig. Jenter, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	33,3	15,5	2,0	0,3	0,0	0,0
2	22,2	45,4	21,0	3,9	0,3	0,0
3	44,4	33,9	49,7	28,3	6,0	1,4
4	0,0	4,6	24,8	50,9	35,8	9,6
5	0,0	0,6	2,5	16,1	51,4	54,5
6	0,0	0,0	0,0	0,5	6,5	34,6

Tabell 2.40. Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole ENG1002 og engelsk skriftlig. Gutter, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	28,6	8,5	1,9	0,3	0,1	0,0
2	42,9	50,5	20,5	4,2	0,5	0,0
3	28,6	34,7	49,7	27,0	6,1	0,9
4	0,0	5,9	24,4	50,7	36,5	9,1
5	0,0	0,2	3,4	17,1	49,2	52,1
6	28,6	8,5	1,9	0,3	0,1	0,0

Tabell 2.41. Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, ENG1003 og engelsk skriftlig. Alle elever, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	21,5	8,9	2,2	0,7	0,2	1,1
2	48,7	46,7	22,5	6,1	1,8	0,0
3	28,4	36,4	46,4	28,9	10,5	2,6
4	1,5	7,2	24,7	45,1	37,0	13,2
5	0,0	0,7	4,0	18,2	44,5	53,7
6	0,0	0,0	0,1	1,1	6,1	29,5

Tabell 2.42. Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, ENG1003 og engelsk skriftlig. Jenter, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	29,3	10,9	2,8	0,8	0,1	0,9
2	41,3	47,0	23,2	6,0	1,8	0,0
3	28,0	35,3	47,2	29,3	10,1	2,8
4	1,3	6,4	23,4	45,6	37,5	10,1
5	0,0	0,3	3,3	17,4	44,6	55,1
6	0,0	0,1	0,2	0,9	5,9	31,2

Tabell 2.43. Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole ENG1003 og engelsk skriftlig. Gutter, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	19,2	8,1	1,8	0,6	0,3	1,2
2	50,8	46,5	22,1	6,3	1,7	0,0
3	28,5	36,9	46,0	28,6	11,1	2,5
4	1,5	7,6	25,5	44,6	36,3	17,3
5	0,0	0,9	4,5	18,8	44,3	51,9
6	0,0	0,0	0,1	1,2	6,3	27,2

Tabell 2.44. Kombinasjoner av standpunkt karakter fra videregående og grunnskole, MAT1002 og matematikk. Alle elever, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	50,0	28,6	5,6	0,8	0,2	0,0
2	30,0	47,0	32,5	7,7	1,8	0,0
3	18,0	21,1	40,7	30,6	10,3	1,8
4	0,0	2,9	17,7	39,6	31,0	8,9
5	2,0	0,5	3,4	20,1	48,2	48,2
6	0,0	0,0	0,1	1,2	8,5	41,1

Tabell 2.45. Kombinasjoner av standpunkt karakter fra videregående og grunnskole, MAT1007 og matematikk. Alle elever, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	50,0	37,1	13,3	3,0	0,4	0,2
2	50,0	36,2	44,8	21,5	4,6	0,5
3	0,0	21,6	30,2	38,7	18,6	2,2
4	0,0	4,3	9,9	28,8	35,7	12,5
5	0,0	0,0	1,8	7,7	34,7	44,2
6	0,0	0,9	0,0	0,3	6,0	40,5

Tabell 2.46. Kombinasjoner av standpunkt karakter fra videregående og grunnskole, MAT1001 og matematikk. Alle elever, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	35,7	17,3	2,6	0,4	0,2	0,0
2	41,3	48,2	24,7	3,8	1,0	0,0
3	22,2	27,2	37,7	18,9	5,1	3,3
4	0,6	6,1	26,4	37,2	16,1	3,3
5	0,2	1,2	8,2	34,8	55,2	30,0
6	0,0	0,1	0,5	5,0	22,4	63,3

Tabell 2.47. Kombinasjoner av standpunkt karakter fra videregående og grunnskole, NOR1003 og norsk skriftlig. Alle elever, 2008. Prosent

Karakter fra videregående	Karakter fra grunnskolen					
	1	2	3	4	5	6
1	0,0	12,1	1,6	0,3	0,0	0,0
2	28,6	38,4	21,4	5,0	0,6	0,1
3	57,1	40,2	55,2	36,4	10,7	2,4
4	14,3	8,5	20,0	47,3	46,4	19,1
5	0,0	0,6	1,7	10,9	40,4	64,9
6	0,0	0,3	0,1	0,2	1,9	13,5

2.6.4. Resultater fra regresjonsanalyse

Vi har også undersøkt sammenhengen mellom standpunkt karakterer fra videregående og grunnskole ved hjelp av regresjonsanalyse. Tabell 2.48 viser andel forklart variasjon (R^2) fra regresjoner med ENG1002, ENG1003, NOR1003, MAT1001, MAT1002 og MAT1007 som avhengige variable. Settene av variable vi bruker for å forklare variasjonen i de avhengige variablene omfatter nå standpunkt-, skriftlig eksamens karakter i tilsvarende fag fra grunnskolen, grunnskolepoeng og standpunkt karakterer i alle fag som inngår i beregningen av grunnskolepoeng. Alle regresjoner med grunnskoler resultater som forklaringsvariabler inkluderer i tillegg familiebakgrunnsvariable. Regresjonen med kun familiebakgrunn er tatt med for sammenlignings skyld.

Vi ser at andel forklart variasjon øker kraftig når vi inkluderer resultater fra grunnskolen som forklaringsvariabler. I den rikeste spesifikasjonen er nå total R^2 nær 0,5. Dette er vesentlig høyere enn for regresjonene som bare inkluderer familiebakgrunnsvariable. Standpunkt karakteren i det aktuelle faget har en relativt høy forklaringskraft, og omtrent på linje med skriftlig eksamens karakter. For engelsk- og matematikkfagene har grunnskolepoeng mindre forklaringskraft enn standpunkt karakteren i det aktuelle faget, mens det motsatte er tilfelle for NOR1003, jevnfør lignende mønster i Hægeland mfl. (2007). Grunnskolepoeng avspeiler elevens

generelle ferdighetsnivå i 10.klasse, men sier ikke nødvendigvis så mye om dennes ferdigheter i et enkelt fag. Størst R^2 -verdier får vi når vi som forklaringsvariable inkluderer standpunktkarakterene i alle fag fra grunnskolen som inngår i beregningen av grunnskolepoeng. Dette betyr at kjennskap til øvrige karakterer gjør oss i stand til å forklare noe mer av variasjonen, men hovedbidraget kommer helt klart fra å kjenne til resultatene i det tilsvarende grunnskolefaget.

Et siste interessant poeng er at partiell R^2 er lavere enn total R^2 for alle spesifikasjonene. Følgelig har familiebakgrunnsvariablene en viss ytterligere forklaringskraft om enn ikke stor, selv etter at vi har hensyn til betydningen av karakterene fra grunnskolen. Dette er nærmere drøftet i Hægeland, Kirkebøen og Raaum (2006).

Tabell 2.48. R^2 fra forskjellige regresjoner. Avhengige variable er standpunktkarakterer. Utvalgte fag. Alle elever, 2008

	ENG1002		ENG1003		NOR1003	
	R^2 totalt	R^2 partiell	R^2 totalt	R^2 partiell	R^2 totalt	R^2 partiell
Kontrollerer for						
Familiebakgrunn	0,09	0,09	0,09	0,09	0,15	0,10
Standpunktkarakter	0,39	0,36	0,46	0,42	0,38	0,35
Skriftlig eksamenskarakter	0,39	0,37	0,45	0,43	0,31	0,25
Grunnskolepoeng	0,33	0,30	0,39	0,33	0,46	0,45
Standpunktkarakterer alle fag ..	0,43	0,40	0,48	0,45	0,45	0,44
	MAT1001		MAT1002		MAT1007	
	R^2 totalt	R^2 partiell	R^2 totalt	R^2 partiell	R^2 totalt	R^2 partiell
Kontrollerer for						
Familiebakgrunn	0,07	0,07	0,08	0,08	0,08	0,08
Standpunktkarakter	0,44	0,43	0,42	0,42	0,42	0,39
Skriftlig eksamenskarakter	0,44	0,42	0,42	0,42	0,42	0,38
Grunnskolepoeng	0,37	0,35	0,35	0,35	0,35	0,31
Standpunktkarakterer alle fag ..	0,46	0,45	0,45	0,45	0,45	0,42

I Tabell 2.49 ser vi nærmere på samvariasjon i karakterer i enkeltfag fra grunnskole og videregående skole. Tabellene viser regresjonskoeffisientene for standpunktkarakterene i de enkelte grunnskolefagene fra regresjoner tilsvarende siste linje i Tabell 2.48. Tolkningen (jf Tabell 2.49) er at en elev som har en matematikkarakter som er to karakterpoeng bedre enn en ellers lik elev fra grunnskolen er forventet å få en karakter i MAT1007 som er knappe 1,4 ($2 \cdot 0,678 = 1,356$) karakterpoeng bedre enn den andre eleven, mens tilsvarende forventet forskjell i NOR1003 er lik knappe 0,2 karakterpoeng ($2 \cdot 0,086 = 0,172$).

For matematikk (MAT1001, MAT1002, MAT1003) ser vi en sterk sammenheng mellom karakter fra videregående og tilsvarende karakter fra grunnskolen (regresjonskoeffisient på over 0,6 i alle tre fagene). Sammenhengen er noe svakere i engelsk (ENG1002 og ENG1003) men likevel tydelig (regresjonskoeffisient på over 0,3). Av de fagene vi her ser på er det norskfaget NOR1003 som skiller seg ut med den klart svakeste sammenheng mellom karakter fra videregående og tilsvarende karakter i norsk hovedmål, skriftlig fra grunnskolen (regresjonskoeffisient på under 0,2). Det er interessant å merke seg at det er kun en meget svak sammenheng mellom karakteren i NOR1003 og karakteren i norsk muntlig fra grunnskolen. Videre er høye grunnskolekarakterer i matematikk assosiert med høyere karakter på videregående i både engelsk og norsk, men det er svakere eller ingen statistisk signifikant sammenheng den andre veien, det vil si fra grunnskolekarakterer i engelsk og norsk hovedmål til matematikkarakterer på videregående. Derimot er det en gjensidig sammenheng mellom engelsk skriftlig og norsk på de to nivåene.

Av de øvrige grunnskolefagene er det natur- og miljøfag som henger tette sammen med fagene fra videregående skole, først og fremst matematikk. Sammenhengen mellom natur- og miljøfag og norsk/engelsk er mer på linje med sammenhengen mellom samfunnsfag eller KRL-faget. For heimkunnskap, kunst og håndverk og musikk er det relativt svake og til dels ikke-signifikante sammenhenger

med karakterer på videregående. For kroppsøving er alle estimerte sammenhenger faktisk negative, en høyere kroppsøvingsskarakter henger sammen med en lavere karakter på videregående, men effekten er ikke signifikant for matematikkfagene.

Tabell 2.49. Samvariasjon i standpunktkarakterer fra grunnskolen og videregående: Koeffisienter fra regresjonsanalyse, kontrollerer for familiebakgrunnsvariable. Utvalgte fag. Alle elever, 2008¹

Grunnskolefag	MAT1001	MAT1002	MAT1007	NOR1003	ENG1002	ENG1003
Engelsk muntlig	(-0,008)	(-0,022)	(-0,017)	(0,012)	0,214	0,206
Engelsk skriftlig	(0,008)	(0,024)	0,041	0,136	0,352	0,322
Heimkunn.	0,062	0,073	(0,004)	(0,007)	-0,017	(-0,003)
Kunst og håndverk	0,028	0,070	0,029	0,042	(0,005)	-0,022
KRL	0,032	0,048	0,098	0,072	0,047	0,036
Kroppsøving	-0,037	(-0,020)	-0,040	-0,017	-0,080	-0,046
Matematikk	0,667	0,649	0,678	0,086	0,078	0,083
Musikk	0,038	(-0,011)	0,027	0,032	(0,012)	0,015
Natur- og miljøfag	0,122	0,136	0,219	0,065	0,058	0,038
Norsk hovedmål	(-0,002)	(-0,005)	(0,010)	0,160	0,071	0,068
Norsk muntlig	0,003	(0,014)	(-0,012)	0,023	0,029	0,027
Norsk sidemål	0,057	0,033	0,086	0,132	0,058	0,033
Samfunnsfag	0,063	0,065	0,052	0,078	0,066	0,059

¹ Koeffisienter i parentes er ikke signifikante på 5% signifikansnivå

Referanser

Arnesen, C.Å. (2003) *Grunnskolekarakterer våren 2003*. NIFU skriftserie 32/2003.

Gravaas, B.C., Hægeland, T., Kirkebøen, L.J og Steffensen, K. (2008) *Skoleresultater 2007. En kartlegging av karakterer fra grunnskoler og videregående skoler i Norge*. Notater 2008/24, Statistisk sentralbyrå.

Hægeland, T. og Kirkebøen, L.J. (2007) *Skoleresultater 2006. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge*. Notater 2007/29, Statistisk sentralbyrå.

Hægeland, T., Kirkebøen, L.J. og Raaum, O. (2005) *Skoleresultater 2004. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge*. Notater 2005/31, Statistisk sentralbyrå.

Hægeland, T., Kirkebøen, L.J. og Raaum, O. (2006) *Skoleresultater 2005. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge*. Notater 2006/35, Statistisk sentralbyrå.

Hægeland, T., Kirkebøen, L.J., Raaum, O. og Salvanes, K.G. (2004) *Marks across lower secondary schools in Norway: What can be explained by the composition of pupils and school resources?* Rapport 11/2004, Statistisk sentralbyrå.

Lie, S. og Turmo, A. (2004) *Hva kjennetenger norske skoler som skårer høyt i PISA 2000?*, Acta Didactica no 1 2004.

Opheim, V. og Støren, L.A. (2001) *Innvandrerungdom og majoritetsungdom gjennom videregående til høyere utdanning*. Rapport 7/2001, NIFU.

Raaum, O., Rogstad, J., Røed, K. og Westlie, L. (2005) *Young and Out: A prospect based concept of Social Exclusion*, Memorandum 17/05, Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo og Frischsenteret.

Figur- og tabellregister

Figurregister

1.	Grunnskole	
1.1.	Fordeling av standpunktkarakterer, skriftlige fag. Alle elever. 2008	14
1.2.	Fordeling av standpunktkarakterer, muntlige fag (unntatt matematikk). Alle elever. 2008	15
1.3.	Fordeling av standpunktkarakterer, fag uten eksamen. Alle elever. 2008	15
1.4.	Fordeling av grunnskolepoeng. Etter kjønn, 2008	16
1.5.	Fordeling av standpunktkarakterer i norsk hovedmål. Etter kjønn. 2008	17
1.6.	Fordeling av standpunktkarakterer i matematikk. Etter kjønn. 2008	17
1.7.	Fordeling av standpunktkarakterer i engelsk skriftlig. Etter kjønn. 2008	18
1.8.	Fordeling av grunnskolepoeng. Etter foreldres høyeste utdanning. Alle elever, 2008	25
1.9.	Fordeling av grunnskolepoeng. Etter foreldres høyeste utdanning, detaljert inndeling. Alle elever, 2008	26
1.10.	Fordeling av standpunktkarakterer, norsk hovedmål. Etter foreldres utdanningsnivå. 2008	26
1.11.	Fordeling av standpunktkarakter, matematikk. Etter foreldres høyeste utdanning. Alle elever, 2008	27
1.12.	Fordeling av standpunktkarakter, engelsk skriftlig. Etter foreldres høyeste utdanning. Alle elever, 2008	27
1.13.	Fordelinger av grunnskolepoeng. Etter innvandringsbakgrunn. Alle elever, 2008	28
1.14.	Grunnskolepoeng, skolegjennomsnitt, spredning og etter skolestørrelse. 2008	29
2.	Videregående skole	
2.1.	Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, studieforberedende/allmennfag. Alle elever, 2008	38
2.2.	Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Alle elever, 2008	38
2.3.	Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, studieforberedende/allmennfag. Jenter, 2008	39
2.4.	Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Jenter, 2008	39
2.5.	Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag studieforberedende/allmennfag. Gutter, 2008	40
2.6.	Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte fag, yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Gutter, 2008	40
2.7.	Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte språkfag med sentralgitt eksamen. Alle elever, 2008	41
2.8.	Fordeling av skriftlige eksamenskarakter, utvalgte språkfag med sentralgitt eksamen. Alle elever. 2008	41
2.9.	Fordeling av standpunktkarakterer, utvalgte matematikkfag med sentralgitt eksamen vg2. Alle elever. 2008	42
2.10.	Fordeling av skriftlige eksamenskarakterer, utvalgte matematikkfag med sentralgitt eksamen, vg2. Alle elever, 2008	42
2.11.	Fordeling av skriftlige eksamenskarakterer, utvalgte matematikkfag med sentralgitt eksamen, vg2. Jenter, 2008	43
2.12.	Fordeling av skriftlige eksamenskarakterer, utvalgte matematikkfag med sentralgitt eksamen, vg2. Gutter, 2008	43
2.13.	Andel elever med karakteren én (stryk) i standpunkt i utvalgte fag. Alle elever. 2008	49
2.14.	Fordeling av standpunktkarakterer, ENG1002 og ENG1003. Alle elever, 2008	52
2.15.	Fordeling av skriftlige eksamenskarakter, ENG1002 og ENG1003. Alle elever. 2008	52

Tabellregister

1.	Grunnskoler	
1.1.	Grunnskolepoeng. Alle elever, 2002-2008	9
1.2.	Standpunktkarakterer, skriftlige fag. Alle elever, 2002-2008	10
1.3.	Standpunktkarakterer, muntlige fag (ikke matematikk). Alle elever, 2002-2008	10
1.4.	Standpunktkarakterer, fag uten eksamen. Alle elever, 2002-2008	11
1.5.	Karakterer, skriftlige eksamener. Alle elever, 2002-2008	12
1.6.	Gjennomsnittlige karakterer, muntlige eksamener. Alle elever, 2002-2008	12
1.7.	Grunnskolepoeng (ny definisjon). Etter kjønn, 2008	13
1.8.	Standpunktkarakterer skriftlige fag. Etter kjønn, 2008	13
1.9.	Standpunktkarakterer muntlige fag (ikke matematikk). Etter kjønn, 2008	13
1.10.	Standpunktkarakterer fag uten eksamen. Etter kjønn, 2008	13
1.11.	Karakterer, skriftlige eksamener. Etter kjønn, 2008	14
1.12.	Karakterer, muntlige eksamener. Etter kjønn, 2008	14
1.13.	Gjennomsnittlige grunnskolepoeng ¹ . Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	19
1.14.	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Etter fylke og foreldres høyeste utdanning. 2008	20
1.15.	Gjennomsnittlige grunnskolepoeng. Etter foreldres inntekt og foreldres høyeste utdanningsnivå. 2008	21
1.16.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, norsk hovedmål. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	22
1.17.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, matematikk. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	22
1.18.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, engelsk skriftlig. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	23
1.19.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, KRL. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	23
1.20.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, kroppsøving. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	24
1.21.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, samfunnsfag. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	24
2.	Videregående skole	
2.1.	Fagkoder før og etter innføring av Kunnskapsløftet på vg1 og vg2	31
2.2.	Utvalgte fag fra videregående skole.	32
2.3.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, studieforbereende vg1. Alle elever, 2007-2008	32
2.4.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, yrkesfag vg1. Alle elever, 2007-2008	33
2.5.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, studieforbereende vg2. Alle elever, 2008	33
2.6.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, yrkesfag vg2. Alle elever, 2008	33
2.7.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fellesfag fremmedspråk, studieforbereende vg2. Alle elever, 2008	33
2.8.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte programfag, studiespesialisering vg2. Alle elever, 2008	33
2.9.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag VK2. Alle elever, 2004-2008	33
2.10.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, studieforbereende vg1. Etter kjønn, 2008	34
2.11.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, yrkesfag vg1. Etter kjønn, 2008	34
2.12.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, studieforbereende vg2. Etter kjønn, 2008	35
2.13.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag, yrkesfag vg2. Etter kjønn, 2008	35
2.14.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fellesfag fremmedspråk, studieforbereende vg2. Etter kjønn, 2008	35
2.15.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte programfag, studiespesialisering vg2. Etter kjønn, 2008	35
2.16.	Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i utvalgte fag VK2. Etter kjønn, 2008	36
2.17.	Gjennomsnittlig muntlig eksamenskarakter i utvalgte fag. Etter kjønn, 2008	36
2.18.	Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter i utvalgte fag. Etter kjønn, 2008	37
2.19.	Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter i utvalgte fellesfag fremmedspråk, studieforbereende vg2. Etter kjønn, 2008	37
2.20.	Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter i utvalgte programfag, studiespesialisering vg2. Alle elever, 2008	37
2.21.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, ENG1002. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	45

2.22.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter MAT1007. Etter innvandringsbakgrunn, foreldrenes høyeste utdanning og kjønn. 2008	45
2.23.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, MAT1002. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	46
2.24.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, NAT1002. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	46
2.25.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, VG4000. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	47
2.26.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, ENG1003. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	47
2.27.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, MAT1001. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	48
2.28.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter, NAT1001. Etter innvandringsbakgrunn, foreldres høyeste utdanning og kjønn. 2008	48
2.29.	Resultater fra logit-analyse av strykkarakterer til standpunkt i utvalgte fag. Estimerte sannsynligheter (i prosent) for å stryke for konstruerte individer. 2008	51
2.30.	Gjennomsnittlige standpunkt- og skriftlige eksamenskarakterer i engelsk, studieforberedende vg1 og yrkesfaglig vg2. Etter kjønn og foreldres høyeste utdanning. 2008.....	51
2.31.	Resultater fra regresjoner på skriftlig eksamenskarakter i ENG1002/ENG1003. Alle elever. 2008.....	54
2.32.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter etter karakterer i tilsvarende fag ved avgang grunnskole. 2008. Engelskfag og norskfag	56
2.33.	Gjennomsnittlig standpunktkarakter etter karakterer i tilsvarende fag ved avgang grunnskole. 2008. Matematikkfag.....	56
2.34.	Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter etter standpunktkarakterer i tilsvarende fag ved avgang grunnskole. 2008. Engelskfag og norskfag.....	56
2.35.	Gjennomsnittlig skriftlig eksamenskarakter etter standpunktkarakterer i tilsvarende fag ved avgang grunnskole. 2008. Matematikkfag.....	56
2.36.	Andel med differanse standpunktkarakter videregående - standpunktkarakter tilsvarende fag grunnskole. 2008. Alle elever, engelskfag og norskfag. Prosent.....	57
2.37.	Andel med differanse standpunktkarakter videregående - standpunktkarakter tilsvarende fag grunnskole. 2008. Alle elever, matematikkfag. Prosent	57
2.38.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, ENG1002 og engelsk skriftlig. Alle elever, 2008. Prosent	58
2.39.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, ENG1002 og engelsk skriftlig. Jenter, 2008. Prosent	58
2.40.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole ENG1002 og engelsk skriftlig. Gutter, 2008. Prosent	58
2.41.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, ENG1003 og engelsk skriftlig. Alle elever, 2008. Prosent	58
2.42.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, ENG1003 og engelsk skriftlig. Jenter, 2008. Prosent	58
2.43.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole ENG1003 og engelsk skriftlig. Gutter, 2008. Prosent	58
2.44.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, MAT1002 og matematikk. Alle elever, 2008. Prosent.....	59
2.45.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, MAT1007 og matematikk. Alle elever, 2008. Prosent.....	59
2.46.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, MAT1001 og matematikk. Alle elever, 2008. Prosent.....	59
2.47.	Kombinasjoner av standpunktkarakter fra videregående og grunnskole, NOR1003 og norsk skriftlig. Alle elever, 2008. Prosent.....	59
2.48.	R ² fra forskjellige regresjoner. Avhengige variable er standpunktkarakterer. Utvalgte fag. Alle elever, 2008	60
2.49.	Samvariasjon i standpunktkarakterer fra grunnskolen og videregående: Koeffisienter fra regresjonsanalyse, kontrollerer for familiebakgrunnsvariable. Utvalgte fag. Alle elever, 2008	61